

nezavisni
magazin

Godina 17 • Broj 163/164 • 15. April 2012. • Cijena 15 KN

IDENTITET

EU 2 €; BIH 4 KM; SRB 150 DIN

»» ljudska prava »» politika »» društvo »» ekonomija »» kultura »» sport

www.identitet.info

Ugrožene vrijednosti multikulturalizma **RASIZAM STANUJE I KOD NAS**

PEDOFILIJA:
Šutnja za Crkvu više
nije opcija ...str. 16

PRAVA IZBJEGLICA:
Diskriminacija u stambenom
zbrinjavanju ...str. 46

analitičan... polemičan... nepristran
profesionalan... informativan... odgovoran
edukativan... argumentiran... istinit

odgovoran...

Zagreb, maj 1996.

polemičan...

I d e n t i t e t
nezavisni magazin

informativ

analiti

Počinja tamo gdje
drugi staju...

odgov

odgov

polem

inform

analit

profes

edukat

odgovo

4 SPEKTAR
Pripremio: IGOR PALIJA

8 VELIKE ŠANSE ZA DUGOROČNU KONSOLIDACIJU SRPSKE
ZAJEDNICE U HRVATSKOJ
Piše: DAVOR GJENERO

10 RASIZAM STANUJE I KOD NAS
Piše: DRAŽEN LALIĆ

13 DVADESET GODINA KASNIJE RAZLIKUJEMO SE SAMO PO
STUPNJU URONJENOSTI U PROBLEME
Piše: HRVOJE PRNJAK

16 ŠUTNJA ZA CRKVU VIŠE NIJE OPCIJA
Piše: DRAGO PILSEL

20 SRBI NISU RUMUNJI
Piše: RADOJE ARSENIĆ

22 STOGODIŠNJI RAT NA BALKANU
Piše: NINOSLAV KOPAČ

24 SPAŠAVANJE MILENKA I NADE
Piše: MILAN JAKŠIĆ

29 MEDICINSKI POTPOMOĞNUTA OPLODNJA
Pripremio: IGOR PALIJA

30 NACIONALNE MANJINE U ZAGREBU
Piše: NIKOLA CETINA

32 INTERVJU: BRANKO MAMULA
Razgovarao: MIROSLAV LAZANSKI (Politika)

36 ZAPADNA SLAVONIJA - PROSTOR RAZLIČITOSTI I TOLERANCije
Pripremio: IGOR PALIJA

40 ODRŽIVI POVRATAK JE OTVORENI POVRATAK
Piše: ANTONIJA PETRIČUŠIĆ

44 SVI MARŠ NA MISU
Piše: ĐURĐA KNEŽEVIĆ

48 PANORAMA
Pripremio: IGOR PALIJA

50 INTERVJU: ANKICA MIKIĆ
Razgovarala: DRAGANA ZEČEVIĆ

53 PRIČA IZ PODGORICE
Piše: DUNJA NOVOSEL

57 OBNOVITI ISTRAGU SMRTI OPTUŽENOG ZA GRUBORE

58 ŽIVOT SA STRICEM
Razgovarao: MARKO ROKNIĆ

61 UTRKA ZA BOGATSTVO ARKTIKA
Piše: GORAN MRDAKOVIĆ

64 HIMNE U SPORTU
Piše: HRVOJE PRNJAK

www.identitet.info

RASIZAM STANUJE I KOD NAS **10**

16 PEDOFILIJA: Šutnja za crkvu više nije opcija

Predstavljanje knjige: Nacionalne manjine u Zagrebu

30

40 Održivi povratak je otvoreni povratak

nezavisni magazin
IDENTITET

Adresa redakcije:
Ilica 16, Zagreb
tel: +385 1 4921 862
fax: +385 1 4921 827
zagreb-sdf@sdf.hr

IMPRESUM

Glavni urednik:
Igor Palija
Zamjenik urednika:
Ljubo Manojlović
Grafička urednica:
Nevenka Pezerović Maksimović
Izdavač:
Srpski demokratski forum
Za izdavača: Veljko Džakula

Suradnici:
Davor Gjenero, Drago Pilsel,
Dražen Lalić, Srđan Dvornik,
Hrvoje Prnjak, Ninislav Kopač,
Dunja Novosel, Dragana
Zečević, Nikola Cetina, Milan
Jakšić, Goran Mrdaković,
Marko Roknić, Radoje Arsenić,
Đurđa Knežević

Štampa:
Alfacommerce
Zagreb
Tiraž:
5.000 primjeraka

SDF
★★★★★

List izlazi mjesečno i financiran je sredstvima Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske. Na financijskoj pomoći zahvaljujemo Ministarstvu kulture Republike Srbije, Gradu Zagrebu i Nacionalnoj zakladi za razvoj civilnog društva

DISKRIMINACIJA U STAMBENOM ZBRINJAVANJU

Srpski demokratski forum je održao konferenciju za medije na kojoj je upoznao javnost sa različitim, nejedinstvenim i diskriminacijskim standardima i praksi u ostvarivanju prava na stambeno zbrinjavanje različitih kategorija ratnih stradalnika u 2012. godini sa kojima se na najgrublji način krše ljudska prava i temeljno ustavno pravo jednakosti građana. Na konferenciju su uz predsjednika Upravnog odbora SDF-a Veljka Džakulu sudjelovali aktivisti za ljudska prava Vesna Teršalić iz Documente, Zoran Pusić iz GOLJP-a i Žarko Puhovski. „Želja nam je da nova Vlada, od koje svi mnogo očekujemo, hitno promijeni Zakon o područjima od posebne državne skrbi i izmjene tog zakona donesene u maju 2011. godine, u smislu da budemo svi jednaki, kako to predviđa i Ustav Republike Hrvatske“ – rekao je Džakula na konferenciji za medije, te dodao, kako taj zakon u nekoliko odredaba diskriminira građane u procesu stambenog zbrinjavanja i to po etničkoj osnovi. Zatražio je da se taj zakon stavi izvan snage i donese novi kako bi građanima srpske nacionalnosti bilo omogućeno da budu ravnopravni kako im to jamči i Ustav RH. „Zakon se odmah počeo provoditi te smatramo, da treba upozoriti javnost i novu vlast, sa njegovom nakaradnosti i primjenom na terenu koja diskriminira ljude“ – ističe Džakula. Naveo je da se građanima hrvatske nacionalnosti izbjeglim iz Bosne i Hercegovine, po tom zakonu, daju darovnice na besplatne kuće i stanove u državnom vlasništvu, dok usporedno s tim događanjima, Srbi koji su bili nositelji stanarskog prava i koji su podnijeli

17 GODINA BEZ KROVA NAD GLAVOM

Milica Miladinović iz Zagreba ispričala je potresnu priču o 17 godina borbe za povrat njene vikendice u Stubičkom Srmcu u Hrvatskom zagorju. Ona je 1991. otišla iz Hrvatske i izgubila je stanarsko pravo u Zagrebu. Godine 1995-te se u njenu kuću u Stubičkom Srmcu useljuje hrvatski ratni veteran kojem je kuća srušena u ratu i - iako

mu je vlastita kuća u Novskoj tri godine kasnije obnovljena - on se ne iseljava. Gospođa Miladinović se 2000-te vraća u Hrvatsku i pokreće pravnu bitku. Punih 7 godina kasnije uspijeva ući u vlastitu kuću koja je potpuno devastirana i za normalan život u njoj treba uložiti tridesetak hiljada eura, koje ona nema. Međutim, bivši korisnik je tuži za povrat sredstava koja je navodno investirao u tu kuću, i to četrdeset tisuća eura. Uslijedila je sudska ovrha i - ona je ostala bez kuće. Tada je država najavila da će se umiješati, ali već 6 mjeseci nema pomaka, kaže gospođa Miladinović: „Pa neće se valjda i dalje dozvoliti da budem bez krova nad glavom i da živim od 500 kuna socijalne pomoći. A usto da kažem – i zdravlje mi je maksimalno narušeno, jer svih ovih godina ja živim jednu užasnu torturu države jer su mi oteli sve i ja živim maltene na rubu civilizacije u kojoj normalni ljudi žive.“

“Radi se o očitom slučaju diskriminacije na osnovu podrijetla“, ocijenio je politički analitičar i dugogodišnji aktivist za ljudska prava Žarko Puhovski ovaj slučaj i pesimistično dodao: moje iskustvo iz dugo godina bavljenja ovakvim stvarima je da je naš najbolji saveznik – nečista savjest. I zato su vlade HDZ-a u pravilu bile bolji adresati nego vlade

SDP-a. Vlade SDP-a smatraju da one ne trebaju imati nečistu savjest i dopuštaju si stvari koje si vlade HDZ-a ne bi dopustile. To je problem koji ja vidim u narednom razdoblju“, zaključio je Žarko Puhovski.

PRESS KONFERENCIJA SDF-a: Diskriminacija po etničkoj osnovi u stambenom zbrinjavanju

zahtjeve za stambeno zbrinjavanje, ako žele otkupiti stan, moraju plaćati od 500 do 800 eura za kvadrat stana. Ustvrdio je kako je to očit primjer da se favorizira samo jedna grupacija, i to Hrvati iz Bosne i Hercegovine, a Hrvati koji su došli iz Srbije to isto pravo ne mogu ostvariti. Džakula je rekao kako po tom zakonu ponovno - ako dobijete stan, a niste u njemu šest mjeseci - gubite pravo na taj stan. "Znamo da je zbog toga 1991. gotovo više od 29.000 Srba izgubilo stanarsko pravo", rekao je. Vesna Teršelič je istaknula kako se tim zakonom šalje poruka koja je neprihvatljiva i ima veze s teškim naslijeđem rata. Dodala je kako misli da nova vlada i Hrvatski sabor sada mogu "povući potez i sve nas uvjeriti da idemo prema situaciji u kojoj neće biti diskriminacije ni Srba

ni drugih grupa građana u Hrvatskoj". Nezavisni politički analitičar i aktivist za ljudska prava Žarko Puhovski rekao je da je problem u tome što su sudbine ljudi 15-ak godina nerazriješene te da se "situacija te skupine ljudi ne popravlja, nego se pogoršava". "Dakle, imamo po mojem sudu očiti slučaj diskriminacije, i to diskriminacije na osnovi porijekla, i to je nešto što je nedopustivo", ocijenio je. Rekao je da vlasnik stana "ne može biti penaliziran" zato što je, primjerice, otišao na Havaje na šest mjeseci ili u Požarevac jer je to dio prava koje uživa nositelj vlasničkog prava. "Dakle, situacija u kojoj se jedan od temeljnih instituta novoga pravnog poretka, a to je privatno vlasništvo, narušava elementima staroga socijalističkog prava pokazuje zapravo manipulativnu nakanu koja stoji

iza ovih polurješenja, odnosno nakana da se s jedne strane zadovolje povratnici iz jednog dijela BiH, etničkoga hrvatskog podrijetla, a da se s druge strane prema inozemstvu stvori privid da se rješava situacija u kojoj su se našli prognanici iz Hrvatske pretežno srpskoga etničkog porijekla. To je po mome sudu nešto što je nedopustivo", zaključio je Puhovski. Zoran Pusić je istaknuo kako ne bi mogao reći da su u takvim slučajevima nailazili na zatvorena vrata institucija, barem ne zadnjih pet-šest godina, nego više na razumijevanje i suosjećajno klimanje glavom. Takvo ponašanje državnih institucija Pusić je okarakterizirao "kao da su nevladine organizacije koje mogu djelovati jedino kroz javnost, a ne da mogu nešto konkretno napraviti u slučaju evidentne nepravde". ■

REHABILITACIJA ZLOČINCA

Predstavnici civilnog društva u Srbiji protestirali su otvorenim pismom zbog grubog manipuliranja javnošću povodom postupka rehabilitacije Dragoslava Draže Mihailovića, vođe četničkog pokreta tokom Drugog svjetskog rata. Kako redakcija Identiteta osuđuje svaki pokušaj revidiranja povijesti i rehabilitiranje ratnih zločinaca te u potpunosti dijeli stav i mišljenje nevladinih organizacija u Srbiji vezanih za rehabilitaciju četništva i Draže Mihajlovića kao osuđenog ratnog zločinca zbog ratnih zločina nad Bošnjacima, Hrvatima, ali i srpskim narodom, prenosimo otvoreno pismo predstavnika civilnog društva u Srbiji:

Pokušaj rehabilitacije ratnog zločinca Dragoljuba Draže Mihajlovića poništava antifašističku borbu srpskog i svih drugih jugoslovesnkih naroda. Bili smo jedan od najautentičnijih i najznačajnijih narodnooslobodilačkih pokreta i zbog toga poštovani član antihitlerovske koalicije. Poslednjih decenija u Srbiji je, međutim, došlo do revizije i falsifikovanja istorije i marginalizacije partizanskog pokreta čime su se Srbija i srpski narod samoisključili iz fronta evropskih antifašističkih snaga. U tom smislu donet je Zakon o izjednačavanju partizana i četnika, a potom i Zakon o rehabilitaciji kojima je pokrenut proces rehabilitacije ličnosti koje su bile na strani kolaboracije sa fašističkom Nemačkom (knez Pavle, Dragiša Cvetković). Na tim osnovama sada se vodi i postupak za rehabilitaciju četničkog vođe i zato skrećemo pažnju državnom rukovodstvu i pravosudnim organima na ključne činjenice:

- Prema nepobitnim istorijskim činjenicama i elementarnim pravnim principima pravosudni i ostali državni organi moraju da se opходе sa dužnom pažnjom i zbog sopstvenog stručnog i moralnog autoriteta, a prvenstveno zbog ugleda države.

- Sud nije nadležan za uspostavljanje neke nove prošlosti, niti sme da nipodaštava nepobitne činjenice o kojima svedoče brojni dokumenti, ne samo u domaćim nego i u najpoznatijim stranim arhivima.

- Neosnovano je da se, pre ocene Ustavnog suda vodi postupak na osnovu zakona za koje je od Ustavnog suda zatraženo da preispita njihovu utemeljenost s obzirom da su nesaglasni sa više elementarnih pravnih principa. Dragoslav Draža Mihajlović je potpisao instrukciju o istrebljenju muslimanskog življa u Pljevaljskom, Fočanskom i Čajničkom srezu. Izveštaj njegovog potčinjenog Pavla Đurišića svedoči o »potpunom uništenju muslimanskog življa bez obzira na pol i godine starosti«. Nesumnjiva je njegova komandna odgovornost i za masovne zločine nad pripadnicima srpskog naroda, pri čemu su masakri u Vraniću, Drugovcu, Kopljarima samo najdrastičniji primeri masovne upotrebe kame širom Srbije. Dobro je poznato na kojoj su se strani četnici borili 1943, na Neretvi i Sutjesci, 1944, na Kopaniku, kao i to da je u jesen 1944, Draža odbio da prihvati naređenje kralja Petra II i nastavio da se, zajedno sa ustašama i ostalim kvislinzima, do kraja rata bori na strani nemačkog okupatora i podstiče terorističke akcije u tek oslobođenoj državi. Mnogi četnici stupili su tada u redove Narodnooslobodilačke vojske čime je faktički došlo do rehabilitacije svih koji nisu činili ratne zločine. Sve to dovoljno je da se svaki pokušaj rehabilitacije Mihajlovića kvalifikuje kao duboko nehuman i nemoralan čin. Antifašizam je temelj na kome počiva moderna Evropa. Zato je Srbija obavezna da neguje antifašističke vrednosti. To je i osnova za dobrosusedske odnose i doprinos stabilnosti u regionu. Otuda mi odgovorno tvrdimo da će rehabilitacija Dragoslava Draže Mihailovića i njegovih četnika dodatno osnažiti nepoverenje koje je sa susedima, zbog nedavnih ratova vođenih sa istim ideološkim

Sud nije nadležan za utvrđivanje neke nove prošlosti i mijenjanje sustava antifašističkih vrijednosti na kojima počiva poslijeratna Evropa:

Vođa kolaboracionističkog četničkog pokreta za vrijeme Drugog svjetskog rata Dragoljub Draža Mihajlović bez obzira na odluke suda ostat će simbol šovinizma i ratnih zločina počinjenih u ime stvaranja velike Srbije

predznakom na veoma niskom nivou. Istovremeno, rehabilitacija Mihajlovića povredila bi brojne četničke žrtve srpskog naroda. Oni koji donose odluke treba da budu svesni i toga da rehabilitovanjem zločina koji ne zastaveju po međunarodnom pravu – postaju saučesnici u tim zločinima.■

Savez antifašista Srbije, Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji, Komitet pravnika za ljudska prava, Gradjanske inicijative, Centar za praktičnu politiku, Žene u crnom, IV Vojvođanska konvencija, Centar za kulturnu dekontaminaciju, Grupa „Spomenik“, BKV Fond, Centar za evro-atlantske studije, Nezavisno društvo novinara Vojvodine

SURADNJA U REGIJI:

Konačan protokol o povratku kulturnog blaga

Sljedeće godine obaviti će se povratak nešto preko 1.000 eksponata Srpske pravoslavne crkve, za koje treba naći odgovarajući smještaj. To je u najkraćem rezime sastanka ministara kulture Hrvatske i Srbije na kojem je potpisan protokol o povratku kulturnog blaga iz Srbije u Hrvatsku odnešenog za vrijeme rata. Do sada je vraćeno 25.000 predmeta, a 1.065 predmeta je u posjedu Srbije koji su popisani i u postupku su res-

tauracije. Oni se vraćaju u Hrvatsku do kraja 2013. godine u one prostore koje će Hrvatska, Ministarstvo kulture i Konzervatorski zavod urediti tako da bi bili konzervatorski primjereni, a istovremeno dostupni javnosti. Tu se u najvećem dijelu radi o imovini Srpske pravoslavne crkve, a za osiguranje uvjeta za njihov smještaj Hrvatska je iz proračuna za ovu i sljedeću godinu osigurala milijun eura. Procjenjuje se da će manastiri Krka i Krupa moći primiti velik dio predmeta, a jedna od ideja je

da se u Dalju ili Ernestinovu u istočnoj Slavoniji oformi jedna vrsta muzeja Srpske pravoslavne crkve te da se oni predmeti koji se ne mogu vratiti u svoja matična područja smjeste na jednom mjestu i budu dostupni javnosti. Hrvatska je izrazila zahvalnost konzervatorima u Novom Sadu i Petrovaradinu koji su uložili velik trud i znanje u konzerviranje umjetnina koje su vraćene ili čekaju povratak, za što je Srbija samo u prošloj godini izdvojila oko 120 hiljada eura.■

HRVATSKA:

Počelo suđenje za ratni zločin u Kerestincu

Na zagrebačkom Županijskom sudu započelo je suđenje bivšem zapovjedniku konačišta ratnih zarobljenika u Kerestincu Stjepanu Klariću i četvorici njemu podređenih hrvatskih vojnika zbog sumnje da su 1991. i 1992. zlostavljali 34 ratna zarobljenika. Zagrebačko Županijsko državno odvjetništvo uz Klarića je u studenome prošle godine, nakon jednogodišnje istrage, optužilo Dražena Pavlovića, Viktora Ivančina, Željka Živeca i Gorana Štrukelja. Petoricu optuženih tereti se da su od decembra 1991. do 25. maja 1992. zlostavljali 34 zarobljenika kojima su, kako kažu u Državnom odvjetništvu, nanesene velike patnje i ozljede tjelesnog integriteta i zdravlja. Klarić je optužen kao zapovjednik konačišta ratnih zarobljenika, koje se prvotno nalazilo u Zagrebu, a potom u kasarni Kerestinec, a ostali kao pripadnici Hrvatske vojske koji su nadzirali rad stražarskih službi. U Državnom odvjetništvu kažu

da je Klarić ostalim optuženicima, njima podređenim stražarima i drugim pripadnicima HV-a dopuštao da zatočene ratne zarobljenike fizički i psihički zlostavljaju, a i sam je u tome sudjelovao. Optužene se, osim za sudjelovanje u zlostavljanju, tereti i da nisu

ništa poduzeli kako bi spriječili zlostavljanja i kaznili počinitelje. Petorica optuženih uhapšeni su krajem novembra 2010. Mediji su tada pisali da je rad na slučaju počeo nakon prijave bivšeg pripadnika JNA koji je za ratni zločin optužio nepoznate počinitelje.■

Velike šanse za dugoročnu konsolidaciju srpske zajednice u Hrvatskoj

Na manjinskoj političkoj sceni prvi mjeseci nove administracije u Hrvatskoj stvaraju dojam svojevrsnoga „medenog mjeseca“ Vlade i manjinskih zajednica. Očito je da je utjecaj manjinskoga parlamentarnog predstavništva bitno smanjen, jer parlamentarna većina ne ovisi o podršci manjinskih zastupnika. Isto je tako očito da je velika većina glasača, pripadnika manjinskih zajednica, na parlamentarnim izborima odabrala glasanje za redovite stranačke liste, a ne za manjinske zastupnike u posebnim izbornim jedinicama, i pretežni je dio toga biračkog tijela glasao za pobjedničku koaliciju

Piše:
DAVOR
GJENERO

U predstavničko tijelo i izvršnu vlast izabran je relevantan broj pripadnika manjinske zajednice, posebno srpske, koji, međutim, svoj izborni legitimitet ne zasnivaju na manjinskom identitetu, nego na podršci građana. Činjenica da su političke stranke vladajuće koalicije očito ispunile jednu od pretpostavki političke integracije manjinskih zajednica, naime, da su pripadnike manjine integrirale kao svoje članove i omogućile im da unutar stranačke hijerarhije napreduju ravnopravno s pripadnicima „većinskog naroda“, pa da zauzmu i najviše pozicije u stranačkoj strukturi te predstavničkoj i izvršnoj vlasti, govori da načelo manjinske parlamentarne predstavljenosti, koje je godinama bilo ključni element u politici manjinske zaštite, postepeno gubi na važnosti. Aktu-

alni izborim model ima, s pozicije manjina, ozbiljan nedostatak, jer manjine stavlja pred dilemu koja bi u nepovoljnim okolnostima bila odabir između asimilacije i getoizacije. Naime, budući da pripadnici manjine pravo na parlamentarnu zastupljenost ostvaruju kroz izbor manjinskih predstavnika izabranih u posebnim izbornim jedinicama, a da se ne primjenjuje načelo dvostrukog prava glasa, pripadnici

manjina, ako glasuju u takvim posebnim izbornim jedinicama, tako pristaju na getoizaciju, jer se odriču redovitoga biračkog prava koje imaju svi ostali hrvatski državljani. Ako političke stranke ne bi počele voditi politiku integracije manjina, glasanje za redovite zastupnike, a odricanje od glasanja za manjinske, značilo bi, pak, da su se glasači, pripadnici manjinskih zajednica, odlučili za političku

NAČELO MANJINSKOG PARLAMENTARNOG PREDSTAVLJANJA GUBI NA VAŽNOSTI

Političke stranke vladajuće koalicije ispunile su jednu od pretpostavki političke integracije manjinskih zajednica jer su pripadnike manjine integrirale kao svoje članove i omogućile im da unutar stranačke hijerarhije napreduju ravnopravno s pripadnicima „većinskog naroda“ i da zauzmu i najviše pozicije u stranačkoj strukturi te predstavničkoj i izvršnoj vlasti

asimilaciju. Zbog činjenice da relevantne političke stranke integriraju pripadnike manjinskih zajednica, i sukladno njihovim sposobnostima i znanju osiguravaju im političku promociju, ne može se govoriti o asimilaciji koja se provodi odlukom glasača iz manjinskih zajednica da glasuju kao ostali građani, a odreknu se „manjinskoga“ prava glasa. Uz to, sustav posebne zaštite manjinskoga biračkog prava polako gubi smisao, jer i bez njega, kao i u ostalim konsolidiranim demokracijama, parlament postaje nacionalno pluralan i u znatnoj mjeri oslikava nacionalnu raznolikost države. Politička integracija pripadnika manjinskih zajednica u strankama vladajuće koalicije nije jedini razlog političkog opredjeljenja pripadnika manjina u Hrvatskoj za aktualnu vladajuću koaliciju. U središnjim političkim okolnostima i stabilnim društvima manjinske zajednice redovito „optiraju“ za umjerene političke opcije, čak i onda kad njihovi politički predstavnici, vođe manjinskih stranaka, politički surađuju s radikalnijim političkim opcijama, glasovi pripadnika manjinskih zajednica odlaze umjerenjacima. Politika getoizacije, pak, često vodi radikalizaciji, jer ona pripadnike manjine osuđuje na „svoje radikale“, a ovi pak, političkim koaliranjem održavaju na vlasti radikalnu političku opciju iz „većinskoga“ političkog tijela. Srpska manjinska zajednica u ovim mjesecima političke harmonije s novom administracijom u Hrvatskoj ima još jednu sreću: u državi njena matičnog naroda na vlasti je umjerena politička opcija. Suradnja dviju umjerenih političkih opcija može, pak, dovesti do konsolidiranja regionalne politike i rješavanja „prekograničnih“ problema stvorenih u vrijeme rata devedesetih godina. Donatorska konferencija uskoro u Sarajevu, koja bi trebala dovesti do konačnog rješenja izbjegličkog problema, jedna je od takvih „prekograničnih“ inicijativa koja je provediva samo u slučaju da u Zagrebu i Beogradu djeluju politički kompatibilne administracije. Manjinske zajednice mogu odlučivati o izvršnoj vlas-

ASIMILACIJA ILI GETOIZACIJA

Aktualni izborni model bez mogućnosti dvostrukog prava glasa za manjine ima ozbiljan nedostatak jer manjine stavlja pred dilemu koja bi u nepovoljnim okolnostima bila odabir između asimilacije i getoizacije

ti u zemlji u kojoj žive, a najčešće nemaju nikakva utjecaja na izborne procese u svojim matičnim državama. Naime, većina država nesklaona je davanju dvostrukog državljanstva, a biračko pravo proizlazi upravo iz državljanstva. Pravo glasa u matičnoj državi tako ostvaruju samo oni koji su i njeni državljani, a kad je riječ o takvu pravu pripadnika srpske nacionalne zajednice iz Hrvatske, to biračko pravo ostvaruju uglavnom oni koji su, faktički kao izbjeglice nakon rata, sve do danas ostali živjeti u državi matičnoga naroda. Izbjeglički status uvijek je vezan s gorčinom i nezadovoljstvom, a izbjegličke zajednice dugo godina nakon početka njihova izbjeglištva zadržavaju vrlo kritičan odnos prema državi iz koje su izbjegle. Čak i kad politika, koja je doprinijela njihovom izbjeglištvu, bude poražena, te zajednice ostaju nenaklonjene suradnji s državom svoga porijekla, pa u matičnoj državi uglavnom glasaju za radikalne

političke opcije koje svoju političku poziciju obično grade na zatezanju odnosa s državom iz koje potječu manjinske skupine. Tako je i pred ove parlamentarne izbore u Srbiji. Pripadnici povratničke zajednice u Hrvatskoj vitalno su zainteresirani za dobre odnose Srbije i Hrvatske, pa i u jednoj i u drugoj državi podupiru umjerene, suradnji sklone političke opcije. Izbjegličke zajednice, pak, lako su lovište glasova za radikalne političke opcije, jer su uvjerene da niti pod jednom vlašću u Hrvatskoj njihov povratak nije moguć, a da „popustljiva“ politika Beograda samo pogoršava njihovu poziciju. Samo u uvjetima, u kojima izvršnu vlast u objema državama obnašaju umjerene demokratske političke stranke, moguće je završiti proces povratka, utvrditi tko se od izbjeglih namjerava vratiti, a tko je odlučio skrasiti se ondje gdje danas živi (u Srbiji ili BiH), a onda sukladno tome iznaći sredstva da bi se olakšala socijalna situacija onih koji se definitivno ne namjeravaju vratiti. Šanse za provođenje takva procesa na hrvatskoj strani uspostavljene su parlamentarnim izborima. Sada je za perspektivu konsolidacije pozicije manjinske zajednice u Hrvatskoj važno i to da se na parlamentarnim izborima u Srbiji osigura kontinuitet proeuropske demokratske vlasti. ■

NAŠI I VAŠI RADIKALI

Politika manjinske getoizacije često vodi radikalizaciji, jer ona pripadnike manjine osuđuje na „svoje radikale“, a ovi pak, političkim koaliranjem održavaju na vlasti radikalnu političku opciju iz „većinskoga“ političkog tijela

R A S I Z A M

STANUJE I KOD NAS

Crne epizode povijesti, kako naše tako i drugih zemalja, pokazale su da brojni građani lako, osobito ako su izloženi manipulacijama, iznalaze navodne krivce za svoje egzistencijalne tegobe u drugima i drugačijima

Píše:
DRAŽEN
LALIĆ

Rasizam se događa i ovdje. Iako je izrazita većina njenih stanovnika iste, „bijele“ rase, u Hrvatskoj se nerijetko diskriminiraju ljudi drugačije boje kože, pa i podvrgavaju različitom nasilju. Posebno su učestali diskriminacijski čini prema Romima: oni se u Međimurju (nešto više od polovine pripadnika te rasne i etničke manjine kod nas živi u toj županiji i u Zagrebu) i drugdje često nepovoljno tretiraju, posebno u važnim područjima obrazovanja i zapošljavanja. Pokadšto su žrtve gruboga nasilja, primjerice u lipnju 2009. kada

su neki lokalni skinheads i molotovljevim koktelima (!) napali manju skupinu Roma okupljenu na livadi u zagrebačkoj četvrti Prečko.

U posljednjih nekoliko godina su na ulicama, posebno u Zagrebu, više puta fizički napadnute i pritom ozljeđene neke osobe isključivo zbog toga što im je u krvi više pigmenta melanina, odnosno imaju kožu tamne boje. Do rasizma dolazi čak i u sportu, području koje bi posebno trebalo biti određeno zbližavanjima ljudi različitih identiteta. Kamerunac Henry Belle, nogometaš prvoligaša Istre, u drugoj je polovini veljače ove godine dvaput

bio objekt sramotnoga „hukanja“: prvo su ga oponašanjem glasanja majmuna u Puli vrijeđali pripadnici Bad Blue Boysa, a tjedan kasnije za vrijeme utakmice Hajduk - Istra 1961. to su činili torcidaši. Dio pripadnika Torcida već dugo ima takve ispade: zloglasan je transparent „Maksimirski ZOO – Chago, Etto, Da Silva“ koji je istaknut 13. veljače 2006. za vrijeme derbija Hajduk - Dinamo. Rasna je diskriminacija posebno opasna, s obzirom da se provodi prema vidljivim manjinama, sastavljenima od osoba koje se zbog svoje vanjšine ne mogu „utopiti u mnoštvu“. To je jedan od najvažnijih razloga zbog

kojih se u Ustavu, u Zajedničkim odredbama (član 14), u ključnoj formulaciji za zaštitu ljudskih prava prvo ističe rasa: „Svatko u Republici Hrvatskoj ima prava i slobode, neovisno o njegovoj rasi, boji kože, spolu, jeziku, vjeri, političkom ili drugom uvjerenju, nacionalnom ili socijalnom porijeklu, imovini, rođenju, naobrazbi, društvenom položaju ili drugim osobinama. Svi su pred zakonom jednaki“. Slično tome, Zakon o suzbijanju diskriminacije iz 2008. Godine kao prvu od ukupno 17 osnova diskriminacije ističe onu na osnovi „rase ili etničke pripadnosti ili boje kože“. Unatoč tim ustavnim i zakonskim odredbama u današnjoj je Hrvatskoj prisutno diskriminatorско i nasilničko postupanje i ponašanje prema ljudima koji imaju kožu drugačije boje od većine. Svaku od pojava rasne diskriminacije i pripadajuće agresije u suvremenom hrvatskom društvu, kao što su one navedene na početku teksta, treba zasebno analizirati, uzimajući u obzir ne samo socijalni kontekst nego i onaj kulturni pa i subkulturni. Obilježja širega konteksta koji posebno utječu na takve nemile pojave relativno je lako ustanoviti. S jedne strane su to još uvijek prisutne posljedice rata (kao zbivanja koje je uz ostalo bilo obilježeno povećavanjem etnocentrizma i homogenizacije većinske skupine), a s druge negativni učinci (ponajprije socijalnom ugroženošću određeno povećavanje zazora pa i neprijateljstva prema drugima i drugačijima kod dijela stanovništva) ekonomske i svekolike društvene krize, kao i traume po mnogo čemu defektne tranzicije i transformacije. Međutim, znatno je teže ustanoviti i javno analizirati (sub)kulturne aspekte izražavanja rasizma u suvremenoj Hrvatskoj, koji se u ovom tekstu razmatraju na primjerima diskriminatorскоga i nasilničkog ponašanja koje se provodi prema Romima i crnputim nogometašima.

SEGREGACIJA I HUKANJE

Ne treba posebno dokazivati da mnogi Romi, kako u drugim zemljama tako i kod nas, imaju vrlo specifičan način života. Među njima raširena nesklonost ili nedovoljna sklonost da se prilagode široj zajednici izražava se i u ustanov-

ljavanju broja pripadnika romske manjine: prema popisu stanovništva iz 2001. u Hrvatskoj živi nešto manje od 10.000 Roma, a stvarno ih je tri do četiri puta više od toga (što znači da u našem stanovništvu Romi realno čine gotovo jedan posto, što je razmjerno mnogo, ali ipak znatno manje nego primjerice u Srbiji gdje ih je vjerojatno oko 4 posto). Naime, većina Roma uopće nije zahvaćena popisima stanovništva u te dvije zemlje (slično je i u nekim drugim državama), i to ponajprije zato što mnogi uopće ne prihvaćaju kako trebaju izvršiti tu građansku obavezu. Većina odraslih Roma čak ne poštuje ni obavezu da njihova djeca i oni sami završe osnovnu školu, na što upućuju podaci da 40 posto te populacije nikada nije pohađalo školu, a samo desetina ih je uspješno završilo taj stupanj obrazovanja. U posljednjih nekoliko godina državne vlasti i neke romske i druge udruge napravile su velike napore da se takva situacija promijeni nabolje, pa je u sustav obrazovanja uključeno više djece nego u ranijim razdobljima. Međutim, s tim u vezi su i nadalje prisutne velike teškoće. One su ponajprije vezane za okolnost da Romi uglavnom slabo govore ili čak ne govore hrvatski jezik; uz druge razloge, to je bila osnova za uspostavu nemile segregacije u obrazovanju – formiranje odvojenih razreda za Rome u nekim osnovnim školama Međimurju. Europski sud u Strasbourgu je nedavno presudio da je to oblik diskriminacije Roma, ali ta superiorna sudska od-

luka nije prevladala problem. Riječ je o problemu koji je vrlo velik i složen, pa se ne može riješiti jednostavno i „preko noći“. Također, vezano za taj i druge prijedore se po tko zna koji puta pokazalo kako su u krivu oni koji smatraju da je Rome moguće asimilirati u većinsku zajednicu. Umjesto toga, treba uzimajući u obzir specifičnosti te skupine poticati osmišljavanje i provođenje održivih rješenja, koja su zasnovana na multikulturalnosti. Međutim, za konkretno prožimanje različitih kultura i slijedom toga za organiziranje suživota s Romima do sada nije bilo dovoljno razumijevanja, i to ne samo kod određenih lokalnih vlasti, nego i kod dijela građana koji pripadaju etničkoj i drugoj većini. S druge strane, nekim Romima očito odgovara da budu socijalno neprilagođeni pa i delikventni. Na posljednje upućuje podatak kojega je 27. ožujka iznio Ranko Ostojić, ministar unutarnjih poslova: više od polovine imovinskih delikata na području Međimurja počinu pripadnici te manjine. Naravno, oni ne poduzimaju kriminalne radnje zato što su Romi nego iz razloga što su siromašni, neobrazovani i izvan društvene kontrole (Ostojić je tom prilikom ustvrdio kako „nevolje nastaju kad djeca napune 15 i izgube pravo na socijalnu pomoć pa izlaze na cestu“), ali ostaje upozoravajuća činjenica da je kriminal posebno raširen među Romima. I pri analizi (pozadine) izražavanja rasizma na nogometnim stadionima nužno je uzeti u obzir kulturne aspekte te pojave. Prema mom

BEZ SOCIJALNE MIMIKRIJE

Rasna je diskriminacija posebno opasna, s obzirom da se provodi prema vidljivim manjinama, sastavljenima od osoba koje se zbog svoje vanjštine ne mogu „utopiti u mnoštvu“

uvidu, oni koji se uključuju u „hukanje“, za razliku od pojedinih desnih ekstremista koji ga nerijetko pokreću, uglavnom nisu istinski rasisti. Ne mogu to ni biti, ponajprije zato što nemaju izravna iskustva s ljudima drugačije boje kože. Za razliku od nekih drugih europskih zemalja (procjenjuje se kako u Francuskoj doseljenici iz Afrike, uključujući drugu generaciju, čine nešto više od desetine ukupnoga stanovništva), kod nas živi mali broj pripadnika drugih rasa, ponajprije zbog visoke nezaposlenosti i ekonomske krize. Razmjerna popularnost toga oblika navijačkog nasilja vjerojatno je ponajviše određena time da mnogi pripadnici navijačke subkulture nastoje provocirati službenu kulturu (onu koju promiču vladajuće skupine) na „točkama“ gdje je ta kultura najosjetljivija.

RANJIVA SLUŽBENA KULTURA

Ne treba posebno dokazivati kako je posljednjih nekoliko godina, u vremenu kada su bile posebno intenzivne ak-

tivnosti priključenja Hrvatske Europskoj Uniji, službena kultura posebno ranjiva baš u vezi s izražavanjima rasizma. Naime, u današnjoj Europi vlastodršci i drugi utjecajni politički i društveni akteri, kao i mnogi građani, uglavnom pokazuju kako drže do vrijednosti multikulturalizma, i to unatoč i zbog različitih teškoća u odnosima između različitih rasnih, etničkih, religijskih i drugih skupina. Takvo vrijednosno usmjerenje „prirodno“ se prenosi i na naše moćnike, i to ne samo političke nego i druge. Tako Hrvatski nogometni savez posljednjih godina razmjerno strogo kažnjava pojave vrijeđanja tamnoputih igrača na našim stadionima, ali ne mjeri jednakim „aršinom“ (ako uopće i mjeri) izražavanja verbalnoga nasilja prema nekim drugim manjinama koja su posebno prisutna vezano za srpsku manjinu. I gore od toga: izvjesni vodeći ljudi te sportske organizacije davali su izjave u kojima su se zaklinjali kako „homoseksualcima“ neće dopustiti da igraju u reprezentaciji ili se čak hvalili

time što su neki njihovi bliski srodnici za vrijeme Drugoga svjetskog rata bili pripadnici ustaških postrojbi (?!). Taj su paradoks uočili pojedini analitičari, pa je primjerice Jurica Pavičić u prosincu 2010. upozorio: „Ljudi koji danas šefuju hrvatskim nogometom misle da mržnja prema crncima nije u redu, a ona prema Srbima i gejevima jest“. Dakle, rasizam stanuje i kod nas. U analizi njegove pojavnosti i posebno uvjetovanosti treba uzeti u obzir konkretne kulturne, političke i socijalne okolnosti u kojima se zbivaju nemile pojave rasne diskriminacije i agresije. Treba se nadati kako će Vlada lijevoga centra, u uvjetima određenima završetkom procesa priključenja zemlje Europskoj Uniji, dodatno poboljšati socijalni položaj romske manjine, sustavno provoditi programe prevencije i edukacije u suzbijanju raznovrsnih oblika diskriminacije koji su uglavnom povezani (tako isti ekstremisti istovremeno mrze i crnce i homoseksualce i Srbe i druge manjine), te efikasno unaprijediti multikulturalnost u Hrvatskoj, kako bi pomogla različite manjinske skupine koje su stvarno ili potencijalno ugrožene. Treba se nadati, ali valja biti i oprezan, budući da se navike mnogih građana, zasnovane na predrasudama i stereotipima, teško mijenjaju (Lenjin je neposredno nakon revolucije ustvrdio kako je „moć navike milijuna ljudi najstrašnija moć“). Naše društvo trpi i još će neko vrijeme trpjeti od teških ekonomskih i drugih teškoća koje su pogodno tlo za izražavanje i širenje različitih oblika diskriminacije. Crne epizode povijesti, kako naše tako i drugih zemalja, pokazale su da razmjerno brojni građani lako, osobito ako su izloženi manipulacijama, iznalaze navodne krivce za svoje egzistencijalne tegobe u drugima i drugačijima. Tome su poglavito izloženi mladi kao najmanje iskusan i u zbivanja iz prošlosti upućen - kod nas se žurno treba reformirati povijesna edukacija mladih - dio društva. Ljude različitih identiteta mnogo više toga povezuje nego razdvaja, ali podjele, oporo nas je poučila učiteljica života, u kriznim i deprivirajućim okolnostima mnogima mogu biti atraktivnije i prihvatljivije nego međusobne bliskosti. To treba znati i tome se treba otvoreno suprotstaviti. ■

NAVIJAČKO NASILJE

Oni koji se uključuju u „hukanje“, za razliku od pojedinih desnih ekstremista koji ga nerijetko pokreću, uglavnom nisu istinski rasisti. Ne mogu to ni biti, ponajprije zato što nemaju izravna iskustva s ljudima drugačije boje kože. Razmjerna popularnost toga oblika navijačkog nasilja vjerojatno je ponajviše određena time da mnogi pripadnici navijačke subkulture nastoje provocirati službenu kulturu na „točkama“ gdje je ta kultura najosjetljivija

DRUŠTVENE ANALOGIJE KOJE NAŠ ČINE SLIČNIJIMA NEGO ŠTO SMO SAMI VOLJNI PRIZNATI, KAO ŠTO TO VEĆ BIVA IZA SVAKOG 'RAZVODA'

Dvadeset godina kasnije razlikujemo se samo po stupnju 'uronjenosti' u probleme

Piše:
HRVOJE
PRNJAK

Baš kao što je komunizam početkom devedesetih bio kriv gotovo za svaku negativnu pojavu u društvu i ekonomiji, uključujući valjda i ljetna nevremena, tako smo sada, eto, dobili odgovore na pitanje o uzrocima svih naših problema u „divljem neoliberalnom kapitalizmu“ ili „amerikanizaciji društva“, bez potrebne doze samokritičnosti, tj. volje da sistemski promijenimo negativne okvire ponašanja koje vodi u korupciju i druge petrificirane devijacije svakog društvenog uređenja na ovim prostorima, bez obzira govorili ekavicom ili ijekavicom

“Ima ovdje pokušaja da se razdvojimo, razjedinimo, otcijepimo, kako god hoćete, ali mi smo jedinstveni i čvrstog stava i to neće nitko uspjeti”. Ako ste pomislili da se u ovoj izjavi slučajno govori o ljudima različitih nacionalnosti - u pravu ste. Samo što uvodni citat nismo “otrgnuli” iz fonograma onog poznatog predratnog okruglog stola “protiv totalnog rata” u organizaciji Centra za antiratnu akciju, kao niti sa još poznatijeg, pokazalo se i još uzaludnijeg sarajevskog skupa “Ne računajte na nas”. Ove su riječi izrečene krajem ožujka u Sarajevu, ispred zgrade zajedničkih institucija, a potpisuje ih Šemsudin Pojata, jedan od predstavnika prosvjednika zaduženih za komunikaciju s novinarima, barem je tako javio Radio Slobodna Europa, kojemu nemamo razloga ne vjerovati. A tko to onda prosvjeduje? Umirovljeni pripadnici Oružanih snaga BiH. Dakle, i Bošnjaci, i Srbi i Hrvati, ljuti zbog neispunjenih obećanja koje se tiču osiguravanja 12,5 milijuna KM za njihove mirovine u državnoj blagajni. Tko kaže da ne možemo skupa, mogli smo i ranije, rekao

ili je pak neki aktivist dometa Angeline Jolie iza svega... Da ste hrvatski, srpski ili bošnjački nacionalist, vjerojatno biste u svemu nepogrešivo prepoznali “jeftinu urotu” i, naravno, podvalu “s one druge strane”. Ili pardon, treće. Da ne spominjemo sada “bjelosvjetske zavjere”, Vatikan, Amerikance, Ruse, Nijemce, Britance, Francuze, svemirce... No, “problem” je što je događaj o kojem govorim režirao život sam! A on je istinit onoliko koliko ima onih koji se u istinu zaklinju. Možemo mi sad tumačiti na bezbroj načina - ovo je “točka na i” svih naših ratova, ili epilog složene teme o smislenosti svih tih ratova... ali mora se priznati da ironije ne nedostaje. I kakve sad to veze ima s ekonomijom, o kojoj u “Graničnim slučajevima” inače govorimo?! E pa ima, i te kako, jer ironiju zajedničke “sindikalne” borbe dojučerašnjih ratnih protivnika istodobno prati i agonija niza poduzeća u Hrvatskoj i u Srbiji, nerijetko nastalih još u bivšoj, zajedničkoj državi. Sve je više poniženih i obespravljenih radnika, vojnici se pitaju “jesmo li se za ovo borili?”, euroskeptici se boje EU-a kao vrag tamjana jer u njoj vide - znam da privatni posjet

tvrtke kao što je Dalmacijavino, ili brodogradilište u Kraljevici, Dioki je nakon radikalnih mjera radnika koji su se odlučili i na štrajk gladu (ali i ne samo zbog toga) dobio još jednu šansu... U Srbiji, štrajkali su u posljednje vrijeme radnici smederevskog Želvoza zbog neisplate obećanih otpremnina, kao i njihove kolege iz kraljevačkog Magnohroma, koji su se Ibarskom magistralom zaputili put Beograda, u potrazi za neisplaćenim plaćama... Budući da Srbi ne mogu kriviti Hrvate, kao niti Hrvati Srbe za sve nevolje (jer okvir zajedničke države i vrijeme u kojem smo jedni drugima bili, kako kaže slovenski pjesnik i esejist Aleš Debeljak “neznani znanci”, već su daleko u povijesnom retrovizoru); krivce se traži - i naravno, nalazi; uostalom, zar ste sumnjali - u općenitim terminima, pa su tako “neoliberalni kapitalizam”, ili pak “divlji kapitalizam”, pa “potrošačko društvo” i toliko spominjana, po zlu poznata “amerikanizacija” postale kletve današnjice, nešto poput pojma iz križaljke kojeg već svi znaju, sve to bez neke naročite volje da se rastumači te pojmove, odnosno da se napravi njihova diferencija u odnosu na slične tegobe u zapadnoj Europi, gdje nije bilo rata u devedesetima, kao niti pljačkaške privatizacije... Baš kao što je komunizam početkom devedesetih bio kriv gotovo za svaku negativnu pojavu u društvu i ekonomiji, uključujući valjda i ljetna

JESMO LI SE ZA OVO BORILI

Ironiju zajedničke “sindikalne” borbe dojučerašnjih ratnih protivnika istodobno prati i agonija niza poduzeća u Hrvatskoj i Srbiji, nerijetko nastalih još u bivšoj zajedničkoj državi. Sve je više poniženih i obespravljenih radnika, vojnici se pitaju “jesmo li se za ovo borili”

je netko, kao da je u pitanju skup nezadovoljnih voćara ili stočara. Mediji su ih već okrstili “ujedinjenom braćom po oružju”. Da ste takav zaplet vidjeli na nekom filmu, zapitali biste se - dobro, pa kome je ovo uopće palo na pamet, ovo je još jedan loš film... Ma, ovo je režija na razini propagande “nitko nije kriv”,

okulistu nije jeftin, ali neke stvari bi ipak valjalo prevenirati na vrijeme - neku novu “opasnost”, neku novu vrstu “Jugoslavije”, ma što to značilo. Valjda misle da Njemačka ili Velika Britanija ne mogu opstati bez zavirivanja u naše novčanike... Pa su tako u Hrvatskoj prema stečaju, nema dugo, zaplovile nekoć uspješne

nevremena, tako smo sada, eto, dobili odgovore na pitanje o uzrocima svih naših problema, bez potrebne doze samokritičnosti, tj. volje da sistemski promijenimo negativne okvire ponašanja koje vodi u korupciju i druge petrificirane devijacije svakog društvenog uređenja na ovim prostorima, bez obzira govorili

ekavicom ili ijekavicom. Ta nas društvena analogija čini sličnijim nego što smo si to voljni priznati, kako to već biva iza svih vrsta razvoda. Što bi rekao Miroslav Krleža u odgovorima na pitanje Predraga Matvejevića o slojevitim "neposrazumima", odnosno društvenim paradoksima vrijednim spomenima: "Glupost. Ljudska glupost ostaje jednako glupom i u socijalizmu(...)". I u socijalizmu socijalističkog čovjeka bole zubi, rađaju se vanbračna djeca, ljudi žive u poligamiji, muževi i žene varaju se uzajamno, ljudi su i u socijalizmu uglavnom sitničavi, nervozni, zlobni, bolesni, slabo plaćeni, u jednu riječ zli i ne pretjerano sretni... I u socijalizmu gnjave se ljudi poslom koji nije naročito unosan, ni socijalističke fabrike nisu dovoljno suvremene, i socijalistički konkurenti nesmileno snuju o glavi jedan drugome u trgovini, na daskama pozornice, po operacionim dvoranama, na katedrama, i socijalističke banke nabijaju kamate i što da rade nervozni nonkonformisti u socijalizmu kad nisu u poziciji francuske sindikalne organizacije CGT da za sve što ne ide proglase odgovornim kapitalizam? U socijalizmu, međutim, nema kapitalizma ni kapitala da njih optužimo!". Veliki pisac je tako govorio prije više od 40 godina, kako je dokumentirano u Matvejevićevim "Razgovorima s Krležom". Međutim, kako više nismo u socijalizmu, slobodno se istresite. Neće vam biti ništa bolje, ali makar ćete se nakratko riješiti osjećaja gorčine. Kao oni očajni vojnici s početka teksta. ■

Što tražili, to i dobili - mešetarski kapitalizam

Kad već za objašnjenje današnjih zbivanja u ekonomiji prizivamo riječi iz prošlosti, zanimljivo je podsjetiti i na prognozu makroekonomskog razvoja Hrvatske koju je 1994. godine u redovnom komentaru aktualnih (ne)prilika iznio danas pokojni Stipe Šušar, u svojoj "Hrvatskoj ljevici", pledirajući za neku vrstu "državnog kapitalizma", kako bi se spriječilo da "90 posto sredstava za proizvodnju ne završi u rukama 2-3 posto bilo građana RH ili stranaca". "Hrvatski kapitalizam, koji se rađa iz sadašnjeg procesa pretvorbe, bit će uvelike mešetarski, parazitski i paradni i neće baš ulagati i u onu proizvodnju koja jednu zemlju čini koliko-toliko gospodarski snažnom (...), on će, naprosto, trčati za velikim zaradama u prometu roba široke potrošnje i bezobzirnoj eksploataciji domaće radne snage. Po svoj prilici, u Hrvatskoj će cvjetati lohn industrija, bez vlastitih istraživačkih i razvojnih kadrova, koji će svoje šanse tražiti

vani, u sjedištima multinacionalnih kompanija i u središtima tehnološke, informativne, reklamne i svake druge moći. Nova hrvatska buržoazija utoliko će biti kompradorska, posve poslušnička u odnosu prema moćnim snagama krupnog kapitala (prvenstveno njemačkog i austrijskog, možda i talijanskog), dok američki kapital baš i neće mnogo mariti za tržište jedne male zemlje čija radna snaga ipak neće biti toliko jeftina kao u mnogim drugim zemljama... Jedno je prilično izvjesno: nasuprot kapitalistima bar iduća dva desetljeća stajat će najmanje dvije trećine građana koji će živjeti ispod egzistencijalnog minimuma ili na njegovoj granici". Eto, tako je govorio nekima i danas omraženi Šušar. Nećemo sada o tome, jer nije problem je li vam sve ovo 1994. možda moglo zvučati kao zloguka prognoza čangrizavog političkog gubitnika, koji se ne može pomiriti s gubitkom političkog utjecaja; problem je u tome što ove riječi zvuče kao precizna dijagnoza stanja današnjice.

ŠUTNJA ZA CRKUVU VIŠE NIJE OPCIJA!

Seksali smo se u župnom dvoru, s obje sam djevojčice nekoliko puta imao spolne odnose, nikad u troje, i za to sam im svaki put platio traženi novac”, priznao je fra Ante Madunić. Potvrdio je da je mobitelom s maloljetnim djevojkama razmjenjivao lascivne poruke, pa i to da je jednoj od njih putem mobitela poslao fotografiju svog spolnog organa. No, kad je u prosincu naposljetku dospio pred splitski sud, u međuvremenu iz službe udaljeni svećenik Madunić ipak se predomislio. Na optužbe je imao reći samo: “Nisam kriv” i potom se odlučio braniti šutnjom. Baš kao i don Nedjeljko Ivanov (koji se zatvorio u svoju sobu u svećeničkom domu u Zadru i ne izlazi), posljednji u sramotnom nizu koji će, dokaže li mu se krivnja, baciti ljadu na tisuće čestitih što Crkvi služe na ponos i čast

Piše:
**DRAGO
PILSEL**

Lanjskog prosinca javnost je šokirana otkrićem "sado mazo župnika" Marka Tomušića iz Berka nedaleko od Vukovara koji je preko internetskih mrežnih servisa komunicirao odjeven u sado mazo odjeću i pritom se "igrao" raznim seksualnim pomagalicama, masturbirajući. Na fotografijama objavljenim u dnevnom tisku dominiraju tri plastična penisa s kojima se Tomušić "zabavlja". Prijatelju s kojim je razgovarao putem Skypea, priznao je svoje pedofilske sklonosti, govorio mu kako mašta o dječacima kojima predaje vjeronauk i kako mu je dovoljan tek pogled da u njihovim očima i smiješku prepozna ima li homoseksualne sklonosti. Eksplicitne fotografije prikazuju ga golog do pojasa, a preko torza imao je kožnate remene povezane metalnom alkom. I uske tamnoplave hlače bile su prepravljene za nastrane aktivnosti: imale su izreze koji otkrivaju stražnjicu i spolovilo. Prije deset godina maloljetni nećak optužio ga je za napastovanje, a policija je odbacila prijavu. A što je učinila Crkva? Razriješila ga dužnosti u Berku i ubrzo imenovala župnikom u Pokupskom, mjestu na jugoistoku Zagrebačke županije u Sisačkoj biskupiji. No, zbog pritiska župljana otkriven je natrag u Slavoniju. Što li radi taj pop? Sjedi li i sada pred svojim računalom? Mašta li i dalje o dječacima? Kao da nije dovoljno šokantno čuti o ovomu, natrpale su nas vijesti o zlostavljanju više od stotinu dječaka što se stavlja na dušu župniku iz Bibinja, don Nedjeljku Ivanovu. Nakon optužbi nekolicine danas odraslih muškaraca da ih je u djetinjstvu seksualno uznemiravao upravo ovaj svećenik, inače dobitnik Nagrade za životno djelo općine Bibinje, posljednjih dana slažu se nove i nove kockice jednog tragičnog mozaika pa se tako doznalo da su njegovi kolege znali sve o zlostavljanju dječaka te da su među njegovim žrtvama

bili i – sami svećenici. I da su o svemu šutjeli, zbog straha od don Nedjeljkova navodnoga moćnog zaštitnika, visokopozicioniranog svećenika protiv kojeg se u Rimu, kako saznaju novinari Večernjega lista, vodi proces zbog silovanja jedne mlade redovnice! No, (i) u hrvatskoj Katoličkoj crkvi odnedavno pušu neki novi vjetrovi pa su svjedočanstva žrtava završila u Vatikanu koji sada provodi istragu.

NEMA SKRIVANJA!

Od početne teze prije desetak godina "pa što, pedofila ni dva promila", Crkva je svoj stav prema pedofiliji u njezinim redovima drastično izmijenila. Pedofilija je sada na vrhu vrhova top-liste zabranjenih stvari i svi su biskupi izravno od pape Benedikta XVI. dobili nalog da je izgone ognjem i mačem. Svi, baš svi katolički biskupi diljem svijeta, pa tako i hrvatski, imaju jasne naloge kako postupiti s osumnjičenim svećenikom, redovnikom ili redovnicom za zločin i grijeh pedofilije. Ukratko bi se sva načela mogla sažeti u jedno: nema skrivanja! Prijašnja praksa ne samo da je bila tolerantna prema skrivanju toga zlodjela, nego je bilo uobičajeno da se svećenika optuženoga za pedofiliju seli iz jedne župe u drugu, što nikako nije pozitivno utjecalo na njegovu seksualnu izopačenost, nego je upravo bilo kontraproduktivno i svoje je sjeme zla sijao sve dalje i dalje. To se najbolje potvrdilo u SAD-u, gdje je zataškavanje seljenjem svećenika pedofila iz župe u župu ustostručilo broj njihovih žrtava. Stoga biskupi moraju odmah i nužno surađivati s civilnim vlastima i svećenika osumnjičenog za pedofiliju lišiti svih crkvenih službi i predati ga policiji i sudu. Teška je to odluka jer je svećenička kolegijalnost među najjačima na svijetu, ali se svi moraju držati papinih naputaka. Papa Benedikt XVI. prije nešto više od mjesec i pol dana, u poruci sudionicima prve Vatikanske konferencije o pedofil-

iji, pozvao je na korjenitu obnovu u Katoličkoj crkvi, poslije brojnih pedofilskih skandala koji su uzdrмали Crkvu. "Iscjeljenje žrtava mora biti najveća briga kršćanske zajednice i mora se odvijati usporedno s korjenitom obnovom Crkve na svakoj razini", poručio je papa tome skupu na kojemu je sudjelovao i dubrovački biskup mons. Mate Uzinić, a na kojoj su se okupili izaslanici iz 110 biskupskih konferencija i poglavari iz 33 crkvena reda. Nije, dakako, sve bilo tako prije desetak godina. U Katoličkoj crkvi u Hrvatskoj burno su reagirali na prvi slučaj pedofilije, a bila je to prijava učenica protiv ondašnjeg šestinskog župnika Ivana Čučeka, koji se branio da mu je sve bilo namješteno, što je prihvatila i Crkva, baš kao što je s gorčinom prihvatila i sudsku presudu protiv Čučeka. No, šestinski župnik je ipak sklonjen iz župe i umirovljen. A Katolička crkva u Hrvatskoj ne samo da se dosad nije željela jasno ograditi od pedofila u svojim redovima (da se razumijemo, pedofilije ima i u drugim crkvama pa tako i u srpsko pravoslavnoj), nego je svećeniku osuđenom za bludne radnje nad djevojčicama omogućila da služi misu i u doba njegova roka kušnje. Župnik Čuček je, podsjetimo, 2005. godine pravomoćno osuđen na godinu i šest mjeseci uvjetnog zatvora s rokom kušnje od tri godine zbog 16 kaznenih djela bludnih radnji nad desetogodišnjim djevojčicama, kojima je zavladao ruke pod majice, pipkao ih i tražio da mu neprimjereno sjede u krilu. No, u veljači 2008. pojavio se za oltarom crkve Svete Marije na zagrebačkom Kaptolu i odslužio svetu misu, a otkriveno je potom da je cijelo "inkriminirano" vrijeme župniku pomagao pripremati pučkoškolce za primanje sakramenta i za ispovijed. Ubrzo se ispostavilo da je Čuček bio rado viđen gost i u župnoj crkvi Uznesenja Blažene Djevice Marije u Tuhliju, u kojoj je blagoslivljao domove, pripremao mlade za

krizmu, predvodio ukope i vjenčanja te se povremeno obraćao i s oltara. Informaciju je novinarima potvrdila i tadašnja glasnogovornica zagrebačkog nadbiskupa kardinala Josipa Bozanića pa je postalo bjelodano da je osuđeni pedofil imao podršku crkvenog poglavara.

INTERNETSKI PEDOFIL

Međutim, već na sljedeći slučaj, onaj rapskog župnika Drage Ljubičića, koji je također prvo prijavljen, a poslije i osuđen za pedofiliju, Crkva je reagirala razboritije i župnik je odmah udaljen iz pastorala te predan policiji i sudu. Crkva je potom i prihvatila sudsku presudu protiv Ljubičića, 63-godišnjeg svećenika iz Banjola na otoku Rabu koji se na sudu našao 2007. godine. Riječ je o prvom svećeniku u Hrvatskoj koji je zbog seksualnog zlostavljanja djece završio u zatvoru i trenutačno se nalazi na izdržavanju kazne u Lepoglavi, otkud će izaći u svibnju, nakon odležane dvije trećine kazne. "Zaradio" je tri godine zatvora zbog bludničenja nad petoricom dječaka u dobi od 10 do 12 godina. Prije nekoliko godina, mediji su izvještavali i o župniku crkve Marijina Uznesenja iz Tribunja. Dražen Bagić hitnom odlukom šibenskog biskupa premješten na neki od otoka kad se doznalo da je punih pet godina desetogodišnje djevojčice posjedao sebi u krilo, mazio po genitalijama i ljubio u vrat. Cijeli slučaj Crkva je uspjela zataškati i protiv Dražena Bagića nikad nije podnesena prijava. No, već sljedeći slučaj vlč. Mladena Kožine, "internetskog pedofila", pokazao je punu budnost Crkve jer je upravo Zagrebačka nadbiskupija za toga svoga svećenika na svojim stranicama prva objavila informaciju da se provodi policijska istraga zbog pedofilije. To govori da se i hrvatski biskupi drže strogih odredbi Vatikana koje su već pokazale da djeluju jer se, prema vatikanskoj statistici, broj slučajeva odnedavno znatno smanjuje. Jer očito su se i biskupi uživali u ulogu žrtve i shvatili da je za žrtvu onih "dva promila pedofila", zapravo cijelih 100 posto u životu pojedinca kojemu se takvo zlostavljanje dogodilo. Navedeni Kožina, župnik zagrebačke župe Presvetog Srca Isusova u Vinogradskoj bolnici, uhićen je

ŽRTVAMA TREBA VJEROVATI

Podatak koji nije toliko poznat u našoj javnosti je, da je istinito čak 95% prijava svećenika za seksualno zlostavljanje u Americi koja je najdalje otišla u suočavanju s tim zlom, a samo 5% potaknuto nekim drugim interesom

krajem 2011. u akciji MUP-a i Scotland Yarda, kada je akcijom zahvaćeno 25 fizičkih i pravnih osoba koji su dječju pornografiju skidali s interneta. Prije desetak godina vodio je župu sv. Stjepana Prvomučenika u Botincu mještani kojeg nisu bili iznenađeni svećeničkim uhićenjem. Pamte ga kao prgavog, drskog i bahatog čovjeka kojemu je "sve bilo teško", zbog toga ih je većina bojkotirala nedjeljne mise. No, policijskom otkriću se ipak nitko od njih nije mogao nadati: na njegovu računalu, naime, otkrivene su fotografije gole trogodišnje djece te obnaženih maloljetnica i maloljetnika u eksplicitnom seksualnom činu! Uoči Božića, na splitskom je sudu počelo suđenje 61-godišnjem svećeniku fra Anti Maduniću. Optužen je za dva spolna odnosa zloporabom položaja jer je kao župnik u Prološću pokraj Imotskog od lipnja 2010. do svibnja 2011. imao seksualne odnose s dvjema 17-godišnjakinjama, iako je bio njihov svećenik i vjeroučitelj. Priča je to koja je koji mjesec prije, još u lipnju šokirala cijelu Hrvatsku nakon što je dospjela u javnost. No, u to vrijeme gubi mu se svaki trag. Nakon što se nije pojavio na istražnom ročištu, početkom srpnja je za njim raspisana tjeratica pa se iduća dva mjeseca špekuliralo da je pobjegao k franjevcima u Italiju. No, krajem kolovoza pojavio se pred istražnim sucem Slavkom Lozinom, opovrgao bijeg preko granica, ali i priznao sve što mu se stavlja na teret: razmjenu na desetke tisuća lascivnih SMS-a i MMS-a i seks s malodobnim župljankama, pritom se kajući i moleći Boga da mu oprosti.

KOMPROMITIRANO POSLANJE

"Sve je počelo inicijativom djevojčica koje su mi SMS-ovima nudile seks i za to tražile tisuću kuna. Seksali smo se u župnom dvoru, s obje sam djevojčice nekoliko puta imao spolne odnose, nikad u troje, i za to sam im svaki put

platio traženi novac", priznao je fra Ante sve što mu se stajalo na teret. Potvrdio je da je mobitelom s maloljetnim djevojkama razmjenjivao lascivne poruke, pa i to da je jednoj od njih putem mobitela poslao fotografiju svog spolnog organa. No, kad je u prosincu naposljetku dospio pred splitski sud, u međuvremenu iz službe udaljeni svećenik Madunić ipak se predomislio. Na optužbe je imao reći samo: "Nisam kriv" i potom se odlučio braniti šutnjom. Baš kao i don Nedjeljko Ivanov (koji se zatvorio u svoju sobu u svećeničkom domu u Zadru i ne izlazi), posljednji u sramotnom nizu koji će, dokaže li mu se krivnja, baciti ljagu na tisuće čestitih pastira što Crkvi služe na ponos i čast. No, srećom za stotine žrtava posrnutih svećenika poput don Nedjeljka Ivanova, Ante Madunića, Ivana Čučeka, Mladina Kožine i Dražena Bagića, šutnja za Crkvu više nije opcija. Kako smo naveli, prije mjesec i pol u Vatikanu je na međunarodnom simpoziju o pedofiliji u svećeničkim i redovničkim krugovima sudjelovao u ime Hrvatske biskupske konferencije dubrovački biskup mons. Mate Uzinić. Prenosim što je biskup rekao kolegi Darku Pavičiću iz Večernjaka. Mnogo je razloga zbog kojih je u Rimu, u organizaciji Kongregacije za nauk vjere i Papinskog sveučilišta Gregorijana, organiziran simpozij "Prema ozdravljenju i obnovi". Simpozij je pokušao pronaći odgovore na pitanje kako prepoznati žrtve svećeničkog zlostavljanja, kako im pomoći da ozdrave, kako prepoznati zlostavljače i kako im pomoći na njihovu bolnom putu ozdravljenja i obnove, kako pomoći obiteljima žrtava, zajednicama i mjesnim crkvama u kojima se dogodio zločin, svećenicima koje se zbog pojedinaca etiketira kao pedofile, pa i biskupima kojima se doista teško suočiti sa spoznajom da je i u njihovoj Crkvi nešto takvo moguće. Simpozij je pokušao osvjestiti da nema mjesta na svijetu gdje se takvo što nije

PEDOFILIJA: I GRIJEH I ZLOČIN

Seksualno zlostavljanje maloljetnika nije samo kanonsko zlodjelo, nego ono predstavlja težak zločin i na građanskom području. Upravo zbog toga je nužna suradnja crkvenih i građanskih vlasti na tom planu uz poštovanje međusobnih kompetencija

moglo dogoditi, ali je želio i poučiti što poduzeti – osobito kad je u pitanju primanje svećeničkih i redovničkih kandidata, njihov odgoj i pripuštanje ređenju – da se neke stvari nikad više ne bi ponovile i, ako se slučajno ponove, na koji način se s njima svećenici i biskupi trebaju nositi. Upravo tome trebale bi pomoći i smjernice za ponašanje u ovakvim slučajevima koje bi, prema jednoj prijašnjoj uputi Kongregacije za nauk vjere, sve biskupske konferencije trebale pripremiti do kraja ove godine. Sažeto rečeno, simpozij je želio u konačnici pomoći Crkvi u svim njezinim dimenzijama da ozdravi i da se obnovi kako bi sa svim svojim sredstvima mogla stati na čelo međunarodne borbe protiv zlostavljanja djece u svim njezinim oblicima, a osobito na području seksualnog zlostavljanja. Pedofilija nije samo problem Katoličke crkve, koliko god da se u javnosti povremeno stječe takav dojam, ali Katolička crkva se s pravom osjeća najviše pogođena tim zlom jer je ponašanjem svećenika zlostavljača bitno kompromitirano njezino poslanje.

NE VJEROVATI ZLOSTAVLJAČU

I jedan slučaj je mnogo. Nažalost, nije riječ o jednom pojedinačnom slučaju nego o zlu svjetskih razmjera. Ako je istinita tvrdnja dvojice američkih sociologa koju se nedavno mogli čuti, da se samo 1,4% slučajeva seksualnog zlostavljanja odnosi na katoličke svećenike, a da se svi drugi slučajevi događaju u drugim društvenim slojevima, osobito u obitelji, i ako tu tvrdnju spojimo s činjenicom da je Kongregacija za nauk vjere u proteklih deset godina od kad je postala kompetentna za ove slučajeve zaprimila 4000 prijava – neke od njih se odnose na više, a neke i na mnoštvo žrtava – onda, makar se ta brojka od 4000 ne odnosi samo na zločine počinjene u tom razdoblju nego i na one iz prijašnjih razdoblja, mogu

se shvatiti opsege tog zla. Moguće da netko i kalkulira pojedinim slučajevima, da im se pristupa senzacionalistički, ali to je u cijeloj priči manji problem. Da nije bilo medija, koji su odigrali ključnu ulogu u suočavanju Katoličke crkve s tim zlom, osobito s činjenicom da se s tim zlom u Crkvi nisu uvijek znali nositi na pravi način, pitanje je gdje bismo danas bili s ovom problematikom. Važno je da se utvrdi istina, da se pomogne žrtvama i svima oštećenima, da se zločince pravedno kazni i na taj način spriječi ponavljanje zla. Kanonsko-pravne norme koje su uvijek bile jasne, nisu se uvijek provodile. To je i razlog zbog kojih je ovlast predana Kongregaciji za nauk vjere koja je jedina kongregacija koja djeluje i kao jedan od sudova Svete Stolice. U porukama simpozija idu i one da žrtvama treba vjerovati i da žrtve imaju prednost. Biskup podsjeća na podatak koji nije toliko poznat u našoj javnosti, a taj je podatak da je istinito čak 95% prijava svećenika za seksualno zlostavljanje u Americi koja je najdalje otišla u suočavanju s tim zlom, a samo 5% potaknuto nekim drugim interesom, pa se ne smije podcijeniti raširenost ovog zla misleći da se u našim crkvama i zajednicama to ne može dogoditi. kratko, zlostavljaču treba se pomoći na putu izlječenja, ali mu se ne smije vjerovati, niti mu na bilo koji način dopustiti da dođe u situaciju da ponovo napravi zlo, jasno šaljući svima poruku da među svećenicima nema mjesta za one koji su sposobni učiniti takvo zlo. Dolazimo sada do ponašanja, skandaloznoga, mislim ja, zadarskoga nadbiskupa msgr. Želimira Puljića za kojeg se misli da je bio informiran odavno o slučaju i nije ništa poduzeo sve dok skandal nije izbio u medijima, počevši od HTV-a (emisija 8. kat.). Seksualno zlostavljanje maloljetnika nije samo kanonsko zlodjelo, nego ono predstavlja težak zločin i na građanskom

području. Upravo zbog toga je nužna suradnja crkvenih i građanskih vlasti na tom planu, dakako uz poštovanje međusobnih kompetencija. Poštovanje procesnih normi, koje uključuju i dužnost suradnje s građanskim vlastima, a i prijavljivanjem zlodjela ondje gdje je to zakonom propisano, pomaže u izbjegavanju nepotrebnih pastoralnih iskrivljavanja crkvenog prava kakva su se događala u prošlosti kad se, u ime iskrivljenog shvaćanja razumijevanja i milosrđa, nisu dovoljno poštovali i provodili ni crkveni zakoni. Crkveni su ljudi pozvani da budu milosrdni kad je riječ grijehu, ali kad se radi o zlodjelu i o pravima drugih, milosrđe ne može biti dano niti primljeno a da se prethodno ne zadovolji pravednosti. To je u interesu žrtve, Crkve, društva, a u konačnici i u interesu samog zlostavljača koji samo suočavanjem sa zlom koje je počinio i s posljedicama tog zla, a što uključuje i kaznu za počinjeno zlo, može krenuti putem ozdravljenja i obnove. Svaki zločin je i grijeh, ali svaki grijeh nije zločin. Pedofilija je i grijeh i zločin. Biskup Uzinić ne oklijeva i kaže da, koliko god bi bilo teško, poziva one koji misle ili znaju, osobito eventualne žrtve, da se ne boje istupiti, da dođu k njemu i prijave svaki slučaj kako bi on kao biskup mogao poduzeti one korake koje predviđa kanonsko pravo, uključujući i suradnju s građanskim vlastima. Konačno, što učimo od ovih slučajeva? Crkveni je problem to što ponekad, i ne samo ponekad, biskupi i svećenici nisu onakvi kakvi bi trebali biti, što drugima propisuju pravila, a sami ih krše, što, na primjer, na području seksualnosti drugima govore što smiju i što ne smiju – s pravom jer su poslani to govoriti – a onda neki od njih sami čine drugačije, žive dvostrukim životom. I nije problem kad je riječ o padu. Svi su oni grešnici. Problem je kad je riječ o grešnom stanju, proglašavanju normalnim onoga što je nenormalno. Osobito je to teško kad je u pitanju zlo pedofilije jer smo svi suglasni s time da je to zlo. To je naš problem i s njim se moramo suočiti. Počevši od nadbiskupa koji nije odmah požurio prigrli žrtve, koji se rugao novinarima i koji suradnju s policijom naziva doušništvom s Udbom. Sram ga bilo! ■

SRBI (NI)SU RUMUNJI

Prema sve učestalijim tvrdnjama i prigovorima iz Rumunije Vlasi iz Srbije su u stvari Rumunji, pa ostaje otvoreno pitanje šta sa Srbima iz Hrvatske za koje neki povjesničari u Hrvatskoj tvrde da su uglavnom potomci Vlaha

Piše:
RADOJE
ARSENIĆ

Početkom marta Srbija je najzad dobila status kandidata za članstvo u Evropskoj uniji. Zamašno da se to i ovaj put nije ostvarilo, a zapelo je tamo gdje se najmanje očekivalo – kod potvrđenog prijatelja Rumunije (barem kada je u pitanju njen odnos prema jednostranom proglašenju nezavisnosti srpske pokrajine Kosova i Metohije). Nakon upornog ubjeđivanja u Briselu od strane 26 njegovih evropskih kolega, ministar vanjskih poslova Rumunije Kristijan Dijankonesku je na kraju pristao da se donese zajednička preporuka šefovima država u sastavu EU o davanju Srbiji statusa kandidata i to je, kako rekostmo, sprovedeno. Na opće iznenađenje, rumunjske vlasti zamjerile su Srbiji navodno neodgovarajući odnos prema nacionalnim manjinama, konkretno – rumunjskoj. Naime, optužili su Srbiju da ne priznaje rumunjsku etničku zajednicu, odnos-

alno izjašnjava i priznaju se sve takve manjinske zajednice. Tako se za razliku od Hrvatske, na primjer, u Srbiji građani mogu slobodno izjašnjavati i kao Jugoslaveni, a prisutna je tu i nacionalna zajednica Bunjevaca koja se u Hrvatskoj također ne priznaje, već ih se smatra Hrvatima. Srbija tako priznaje i nacionalnu manjinu Rumunja, kao i Vlaha (koji imaju i svoje političke stranke). Prema prethodnom popisu stanovništva 2002. godine, zabilježeno je 38.000 Rumunja u Vojvodini i oko 4.500 u istočnoj Srbiji. U Rumuniji, međutim, tvrde da ih u Srbiji ima preko 300.000, u šta naravno uračunavaju i one koji su se izjasnili kao Vlasi.

VLASI ILI RUMUNJI

Ovu temu rumunjska strana zaoštrila je protekle jeseni kada je u Srbiji sproveden najnoviji popis stanovništva. Nacionalna informativna agencija „Romanien global news“ tada je izvijestila da je „Ru-

te agencije u Albaniji živi preko 300.000 Rumunja, a za Makedoniju tvrdi da ima 150.000 Rumunja (pod tim smatra Cincare i Meglen-rumune). Tada su rumunjski mediji optuživali Srbiju da su Rumunji u njoj najzapostavljeniji, odnosno da se u dolini Timoka, Peka, Mlave i Morave „vrši masovno denacionaliziranje Rumunja“, da se izjašnjavaju kao Vlasi „zbog pritiska koji se na njih vrše“, te da je taj popis stanovništva posebno važan radi „zaustavljanja odnarođivanja“ te nacionalne manjine. Zanimljivo je da je Savjet Evrope, inače, u svojim službenim dokumentima priznao vlašku etničku zajednicu u Srbiji kao samosvojni nacionalni entitet, ali se Rumunija na to ne osvrće. Za „rumunjske duše“ u Srbiji sve vatrenije se zalažu rumunjski političari raznih boja i usmjerenja, što nekako koincidira sa sve dubljim ekonomskim i socijalnim problemima u toj zemlji. Ova tema, barem što se tiče Rumunije, nekako se tu i završava, ali kako je ovaj naš neodoljivi Balkan istovremeno i svojevrsna velika „spojena posuda“ prosto se nameće mogućnost njenog proširenja. Jer, ako su po ovom viđenju Vlasi u stvari Rumunji, zašto to isto ne bi bili i, na primjer, Srbi iz Hrvatske? Kako i zašto? Pa jednostavno: u Hrvatskoj i akademici tvrde da su Srbi u Hrvatskoj u stvari listom potomci Vlaha koje su navodno Turci kao svoje saveznike doveli u opustošenu Hrvatsku kada su proteklih vjekova zaposjeli njen veći dio. O tome se i sada često može čuti i čitati u Hr-

Prema prethodnom popisu stanovništva 2002. godine, zabilježeno je 38.000 Rumunja u Vojvodini i oko 4.500 u istočnoj Srbiji. U Rumuniji, međutim, tvrde da ih u Srbiji ima preko 300.000, u šta uračunavaju i one koji su se izjasnili kao Vlasi

no da time što priznaje postojanje Vlaha u stvari negira rumunjsku nacionalnu manjinu, jer u Rumuniji smatraju da su Vlasi (ili Cincari) u stvari Rumunji! U Srbiji je, kao što je poznato, dopušteno da se svaki građanin slobodno etnički i nacion-

munija veoma zainteresirana za rezultate popisa (u Srbiji), posebno nakon što su predsjednik Basesku i ministar vanjskih poslova Bakovski zatražili od vlade u Tirani da prizna brojnu cincarsku manjinu kao rumunsku“. Prema navodima

vatskoj, a ta tema je posebno bila popularna i masovna tokom proteklog rata, kada su se Srbi ponižavali i progonili na sve moguće načine, pa je kao relikv takve prakse ostala prisutna do danas. Koga to zanima može da pročita, između ostalog, u poučnoj knjižici akademika HAZU i dugogodišnjeg ravnatelja Etnološkog

nisu dolazili Srbi, već uglavnom Vlasi, koji pošto su bili pravoslavne vjeroispovijesti – kako navodi – „kasnije su prihvatili srpsko nacionalno osjećanje i zbog toga nikad nisu prihvaćali ličke Hrvate kao dobre i iskrene susjede“. Citirani akademik navodi da pravoslavni Vlasi, koje su Turci doveli u Liku da se „bore protiv Hrvata“,

Hrvatima i danas malo tko od hrvatskih Ličana zna da starinom potječe od romaniziranih potomaka ilirskih Japoda – navodi on i tako ispada da do prije 200 godina na tim područjima (odnosi se to i na Baniju i Kordun, jer priča je istovjetna ovoj o Lici) i nije bilo Srba. Da ne bi bilo zabune kao vlaške rodove i potomke Vlaha navodi najpoznatija srpska lička prezimena poput Bastajića, Banjeglava, Bjelobabe, Budisavljevića, Diklića, Grubora, Kneževića, Kosovaca, Mileusnića, Narančića, Obradovića, Opačića, Price, Vukadinovića, Vučenovića, Uzelaca itd. Sve u svemu, nekim volšebnim razlogom svi pravoslavni Vlasi koje su kao svoje saveznike doveli Turci „da se bore protiv hrvatskih krajišnika“, u najnepogodnije vrijeme za tu crkvu u Hrvatskoj izjasnili su se kao Srbi, kojih do tada tu i nije bilo. Pa kad je već tako – a riječ akademika valjda ima neku težinu – s obzirom da se listom radi o Vlasima možda su i to ipak zanemareni Rumunji? Problem je jedino što se ista priča odnosi i na znatan dio Hrvata, pa bi u nečijoj takvoj konstrukciji sutra i cijela Hrvatska mogla da se tretira kao – rumunjska pokrajina!■

Vlasi pripadaju pravoslavnoj vjeroispovijesti i Srpskoj pravoslavnoj crkvi, ali su se u njihovom vjerskom i obrednom životu do danas zadržali mnogi predkršćanski, indoevropski i paleobalkanski elementi

zavoda HAZU prof. dr. Mirka Markovića „Ličani kroz prošlost“, objavljenu prije deset godina u Zagrebu.

RUMUNJSKA POKRAJINA

Prema tvrdnji dotičnog akademika današnji Srbi u Hrvatskoj nisu tek djelomično potomci doseljenih Vlaha (uostalom kao i dio današnjih Hrvata), već baš redom i listom. Po njemu na prostor današnje Hrvatske u prošlosti uopšte

nisu bili identični s katoličkim Vlasima, koji su „do tog vremena usvojili hrvatske narodne i vjerske običaje“. „Pravoslavni Vlasi nisu to nikad bili voljni učiniti. Oni su svoju etničku pripadnost zadržali sve do konca 18. stoljeća kada su pod utjecajem pravoslavnog svećenstva usvojili srpsko nacionalno osjećanje. Tako su balkanski Vlasi tijekom vremena postali lički Srbi, a Vlasi koji su na ličkom području živjeli od pradavnih vremena stopili su se s ličkim

STOGODIŠNJI RAT NA BALKANU

Danas medijskim prostorom vladaju SSS - skandali, seks i senzacije! Balkansko novinarstvo došlo je na samo dno dna. Naprosto da čovjek ne povjeruje koliko se gluposti i gadosti štampa na nevini bijeli novinski papir. Što se to odjednom dogodilo u glavama čitalaca i urednika današnjih novina, koji su nekada radili novine koje su imale ugled i van granica tadašnje velike Jugoslavije

Piše:
NINOSLAV
KOPAČ

Nemate pojma koliko sam se obradovao kada je ponosni tata Aleksandar pred novinarima objelodanio da je njegov sin Aleksandar postao najmlađi član Hajduka u, valjda, njegovoj povijesti. Odmah sam zaboravio na mizeriju života koja me sustigla pod stare dane. Zaboravio sam neplaćene račune, noćne more koje me bude zbog nagomilanih životnih problema i odmah sam se uhvatio novina da vidim što se događa s jadnom „velikankom“ hrvatskog glumišta Miom Begović koja se nakon napornog preživljavanja vratila iz Daleke Kostarike i našla pred zaključanim vratima stana na kojima joj je bivši muž promijenio brave. „Sirotica“ je pred brojnom, senzacija gladnom, „sedmom si-lom“ tri dana proboravila pred vra-

tima boreći se za svoj nakit i skupocjene bunde koje su joj ostale u stanu. Da, možda vam nije jasno o kojem se Aleksandru radi na početku ovog teksta. Pa to je sin mega popularne zvijezde balkanskog tipa Severine, a ponosni otac je zatajni milijarder za koga se u širim krugovima u Hrvatskoj ne bi ni znalo da nije trenutni Severinin pratilac i otac zajedničkog im djeteta. Svašta čovjek može doznati ako kupi novine, samo nakon toga teško je oprati žutilo s ruku kojim današnji tisak, ili kako se to nekad govorilo, štampa obiluje. Danas žutilo, na žalost, prodaje novine i svaki se urednik naprosto trudi da njegovi reporteri budu prvi na licu nekog banalnog događaja koji u normalnim prilikama ne bi bili vrijedni pažnje javnosti. Crna kronika je pojam za sebe. Novinari „crnjaka“ spojeni su na radijsku frekven-

ciju koju koristi Policija i prisluškuju njihove dojave. Čim čuju da se dogodio neki zločin, pokušaj, ili nesreća u kojoj ima krvi, sjedaju u automobile i jure na mjesto događaja, često puta i prije službi koje trebaju da budu na tom mjestu, tako da bi čitaoci, željni krvi, drugi dan mogli u novinama svojim očima vidjeti koliko je krvi proliveno na licu mjesta, a televizijski gledaoci će već nakon nekoliko sati, isti dan, svjedočiti koliko su vješti izvijestitelji s lica mjesta omiljene im televizijske stanice. Možda vam sve ovo izgleda pomalo karikirano, ali na žalost je istina. Danas medijskim prostorom vladaju SSS - skandali, seks i senzacije! Balkansko novinarstvo došlo je na samo dno dna. Govorim balkansko, jer ista je situacija u svim državama u okruženju koje su nastale nakon „velikog praska“ Jugoslavije. Hr-

vatska je još „mila majka“ od toga kakvim se novinama „bombardiraju“ čitaoci po Srbiji i BiH. Naprosto da čovjek ne povjeruje koliko se gluposti i gadosti štampa na nevini bijeli novinski papir. Što se to odjednom dogodilo u glavama čitalaca i urednika današnjih novina, koji su nekada radili novine koje su imale ugled i van granica tadašnje velike Jugoslavije. Istina, ondašnji Vjesnik ne bi se mogao čitati u novim zagrebačkim tramvajima, jer je bio širi od prolaza između sjedala, ali se u tim novinama čovjek mogao kvalitetno informirati o događajima u zemlji i svijetu i ponešto naučiti. Svaki novinar, bar u vrijeme kada sam se i ja počeo baviti tim poslom, učio je za vrijeme naukovanja da mu je dužnost, ne samo informirati čitaoce, slušaocce ili gledaoce informativnih medija, nego i educirati one kojima se obraćamo. Danas, je to sasvim drugačija slika. Informativna glasila uče svoje potrošače kako se obogatiti na brz i lak način, kako opljačkati banku, jer analizom bivše pljačke koja je u glasilima do detalja objašnjena, čovjek može naučiti u čemu su pljačkaši pogriješili pa su se s još ne potrošenim plijenom na žene, drogu i alkohol, te prije no što su uspjeli kupiti neki skupi automobil našli u zatvoru. Iz detaljne skice zločina može se proanalizirati gdje su „nesretni“ banditi pogriješili, te na temelju takve procjene mogu se planirati nove, „solidnije“ organizirane, pljačke. Eto, to nas danas uče novinari, na žalost moje kolege. Ili, često se pitamo kako to da nakon 20 godina od početka posljednjeg nesretnog rata, još postoji tolika mržnja među bivšim zavađenim narodima. Danas je rizik automobilom zagrebačkih ili beogradskih

ih potpuno ignorirali bilo bi ih sve manje, ali kada se svaki kamen u vjetrobranu automobila nađe na naslovnoj stranici novina ili bude udarna vijest na televizijskim svim vijestima, onda je „normalno“ da se od svakog „domoljuba“ očekuje da bar pljune na automobil u kojem se voze mirni i nedužni ljudi iz neke druge bivše jugoslavenske republike. Nekada se cijenio čovjek i njegovo djelo, o tome se pisalo i govorilo u medijima, možda će nekome danas to biti i smiješno, ali se cijenio rad i pisalo se o uspjesima radnika, slavili su se naučnici koji su došli do novih otkrića. Danas su „in“ neradnici, zvijezde sumnjivog sjaja, novokomponovani bogataši koji su se na sumnjiv način domogli para. To su lica koja nam se smiješe s naslovnica novina koje bi trebale biti nosioci narodnog prosvjetiteljstva. Rijetko ćete pročitati nešto o uspjehu naših naučnika kojih, na žalost, ima više u inozemstvu nego u domovini, jer tu za takve nema mjesta. Ili čitat ćete o njima samo kada se međusobno spore oko naučnih dometa ili stručnosti. Narod koji još ima dovoljno novaca da si može priuštiti kupovinu novina radije će pročitati koju je manekenku oženio poznati nogometaš, nego članak o profesoru koji je nakon 35 godina rada otišao u mirovinu i kućni budžet si nadopunjava, to jest preživljava od kopanja po smeću, jer s mizernom penzijom ne može preživjeti. Novine ne pišu o tome, a koga to više i zanima da ljudi koji su pošteno odradili svoj radni vijek umiru u bijedi, jer je u ime Boga Marsa opljačkan mirovinski fond. Koga još zanima da je tim novcem kupovano oružje na crnim

nisu je mogli od nikoga ni steći. Nekada se novinarstvo učilo od iskusnih novinara, koji su bili stvarni velikani novinarstva. Postojala je etika i poštivao se moral iznad svega. Rijetki su novinari imali

Nekada se novinarstvo učilo od iskusnih novinara, koji su bili stvarni velikani novinarstva. Postojala je etika i poštivao se moral iznad svega

završene fakultete. Uglavnom su to bili studenti koji su dogurali do skoro samog kraja studija, ali su počeli pisati i zanemarili diplomu. Kako su se vremena mijenjala, društvo razvijalo, govorim o bivšoj „tamnici naroda“, tražila se i visoka sprema za novinarska zvanja i onda se netko dosjetio da pri Fakultetu političkih nauka u Zagrebu osnuje katedru novinarstva. Prvim pre-davačima je najveći i najznačajniji ikad prije napisani tekst bio pismo majci u dalekom rodnom kraju, koja sama kraj ognjišta razmišlja o sinu u dalekom Zagrebu. Dobro, uz to su ti bili podobni i nadasve vješti u pabirčenju tuđih radova, koje bi vješto objedinjavali u jednu cjelinu i potpisivali se na taj galimatijaš. Oni su odgojili prvu generaciju nesvršenih studenata, zapravo dali im zvanje, jer su ti studenti više znali o novinarstvu od svojih profesora. Mnogi od tih na taj način promoviranih akademskih građana odmah su na vrata stanova promijenili pločice i uz ime napisali titulu: dipl. novinar. Svaka čast! Diploma, osim titule dala im je mogućnost daljnjeg napredovanja u hijerarhiji, a danas su neki već i magistri, pa čak i doktori novinarskih nauka! A, njihovim prvim profesorima se toliko dopao taj posao da su nastavili „educirati“ nove generacije koje je s tek odštampanom sveučilišnom diplomom zatekao rat i odmah su krenuli na front, pardon, na ratište. Tada su gledaoci televizije mogli vidjeti te mladce kako se slikaju s leševima „mrskih“ neprijatelja, kao što se lovci znaju slikati nad odstrijeljenim vepovima. I da ne nabrajam sve strahote i strahove koje je narod u to vrijeme proživljavao od tih i tako obrazovanih „promicatelja“ istine. Ratovi su prošli, ti i takvi novinari napreduju u novinarskoj hijerarhiji, neki su već i zamijenili stare profesore, a mediji, naravno uz svesrdnu podršku nekih političara, i dalje huškaju narode, pa kako je krenulo i mi na Balkanu imat ćemo stogodišnji rat, koji je Zapadna Evropa imala u davnom srednjem vijeku. ■

Narod koji još ima dovoljno novaca da može priuštiti kupovinu novina radije će pročitati koju je manekenku oženio poznati nogometaš, nego članak o profesoru koji je nakon 35 godina rada otišao u mirovinu i kućni budžet nadopunjava, to jest preživljava od kopanja po smeću, jer s mizernom penzijom ne može preživjeti

registracija otići u Srbiju ili Hrvatsku. Uvijek se može naći neka budala koja će taj auto oštetiti, ili potpuno ga uništiti. Prije desetak godina to je možda još bilo i za očekivati, ali bilo je manje takovih slučajeva nego danas. Pa zašto je došlo do eskalacije među-nacionalne mržnje? Upravo zbog novina i novinara. Kada bi tim slučajevima pridavali manje pažnje ili

tržištima kako bi mi ostvarili svoj „vjekovni san“ i dobili svoju državu, a „hrvatski novac bio u hrvatskoj lisnici“. Samo ne znam čijoj! O tome novine i novinari nerado pišu i govore, jer vlasnici medija, koji su isto tako na sumnjiv način došli do para ne žele talasati previše da i oni ne bi morali govoriti o porijeklu svojih para. Vrlo je malo prave novinarske savjesti, jer

Help

SPAŠAVANJE MILENKA I NADE

Otimajući novac „Prosvjetinim“ ograncima predsjednik Čedomir Višnjić i sekretar Rade Dragojević tu kulturnu ustanovu pretvaraju u čudovište s ogromnom glavom i kljastim udovima, a nasiljem koje provode nad Sudom časti od kazne spašavaju specijaliste za prljave poslove koji su im pomogli da ostanu na vodećim funkcijama krivotvorenjem posljednjih „Prosvjetinih“ izbora

Piše:
MILAN
JAKŠIĆ

O predjelivši se za naslov; „Spašavanje Milenka i Nade“, malo sam se lecnuo jer me neodoljivo podsjetio na; „Spašavanje vojnika Ryana“, američkog filmskog režisera Stevena Spielberga. Ipak od naslova koji mi je odmah pao na pamet nisam odustao. Ne samo zbog osnovne tematske razlike dvaju vremenski i geografski jako udaljenih priča, već i zbog njihove veoma slične strateške pozadine; makar je američka vo-

jska oblikovala na taj način što će dovesti u pitanje osam ljudskih života, koliko je američkih vojnika bilo ubačeno u neprijateljsku pozadinu kako bi spasili jednog njihovog suborca. U drugoj priči s daleko manje rafinmana vodstvo Srpskog kulturnog društva „Prosvjeta“ svrstalo se u jednom mirnodopskom sukobu na stranu dvoje svojih bliskih suradnika kako se ne bi otkrilo kakvu je korist imalo od njihove stručnosti u obavljanju prljavih poslova. Američka vojska odlučila je spasiti sina porodice

Ryan na evropskom ratištu kako bi ta akcija, napisali su filmski kritičari, digla moral kod kuće i na ratištu, te pokolj u Normandiji dobio novu, čisto ljudsku dimenziju. Spašavanje vojnika Ryana zbog toga što su mu prethodno poginula tri brata vješto je proizvedena emocija kako bi se pokrilo pravu namjeru spasitelja. Svaki sistem stremlji prema vječnosti. Na sličan način bismo mogli objasniti i spašavanja Milenka Ljepovića i Nade Radović, člana Nadzornog odbora i članice Glavnog odb-

ora „Prosvjete“, od izbacivanja iz ove kulturne ustanove što je od Suda časti zatražila njihova matična organizacija iz Karlovca. Čedomir Višnjić i Rade Dragojević, „Prosvjetin“ predsjednik i generalni sekretar; spašavaju dvoje prijestupnika kako bi spasili sistem čija vječnost omogućava jednako takvo trajanje i njima samima na visokim „Prosvjetinim“ funkcijama. Podržavajući svoje suradnike njih dvojica odoše toliko daleko kao da im stradavaju najrođeniji. Zgaziše „Prosvjetu“ i njezine svijetle tradicije upadom na sastanak Suda časti koji ih se ne bio smio ticati isto kao što je nezamislivo da predsjednik države upadne na sjednicu Ustavnog suda i tamo počne govoriti sucima kakvu bi presudu trebali donijeti. Izgleda kako u srpskoj manjinskoj zajednici stvarno neke stvari moraju doći do apsurdna da bi se u njoj nešto eventualno počelo mijenjati. „Odmah to što se dobili iz Karlovaca odbacite. Zar ćemo naše ljude izbacivati iz ‘Prosvjete’“, izbečiše se Višnjić i Dragojević na članove tog Suda. „Kako će opet negdje biti izabrani ako budu kažnjeni?“, također se u vrijeme tog prepada moglo čuti. „Provalnicima“ u prostoriju gdje se trebao održati sastanak nije uzvraćeno: „Gospodo napolje“. A trebalo je kako bi se zaštitilo autonomiju te institucije. Ima li ona u suprotnom ikakve svrhe? To su znali svi akteri ovog tragičnog događaja kakav se ne pamti u 70-godišnjoj historiji srpskog kulturnog društva. Upadoše gospoda na sjednicu i izboriše se za svoj odlazak u Karlovac kako bi tamo valjda uvjerali Predsjedništvo karlovačke „Prosvjete“ da ipak nije ništa posebno ako se njezini članovi na javnim mjestima u sav glas deru na svoje sunarodnjake kada žele glasati po vlastitom uvjerenju i fizički napadaju stare i bolesne ljude. Rekli su da će najkasnije za mjesec dana otići u taj grad ali ni nakon dva mjeseca se tamo nisu pojavili. Htjeli su samo dobiti na vremenu kako bi se Sud časti što duže držao po strani kad je riječ o ovom slučaju. Suspendirali su ga i preuzeli njegov posao kako bi oni sami krojili pravdu. Sastanak Suda časti u Zagrebu, zapravo, nije ni održan. Višnjić i Dragojević razjurili su nekoliko sjedih glava kojima je „Prosvjetino“ članstvo dalo povjerenje uzdajući se prije svega u njihovu karakternu čvrstoću i moralnu čistoću. Ponizili su mnogo starije od sebe i ustanovu kojom rukovode. Kad bi

predsjednik jedne države isto to uradio sa sucima Ustavnog suda dogodilo bi se državni udar. Višnjić i Dragojević izveli su državni udar u „Prosvjeti“. Pogledajmo zato argumente ove karlovačke inicijative. Iz njih će se najbolje vidjeti gdje su korjeni velikom razumijevanju između „Prosvjetinog“ vodstva i dvojca iz njihovog zajedničkog rukovodstva, te kako se cijela ta priča dalje razvijala.

MONOPOLIZACIJA I AUTOKRACIJA

U aprilu mjesecu prošle godine Ljepović je grubim ispadom prekinuo tribinu karlovačke „Prosvjete“ omalovažavajući rad njezinog Predsjedništva i predsjednika. Ali što je to tribina, a što skupština, o čemu se gdje vode rasprave, ovdje i nije potrebno posebno objašnjavati pošto su Ljepovića veoma brzo nakon tog događaja pojedini njegovi sunarodnjaci odali riječima: „Zatražio je prije tribine; ‘Ja ću napasti Predsjedništvo i predsjednika a ti me podrži?’. Predavanje je inače držao Čedomir Višnjić. Ni jedne riječi zamjerke nije uputio čovjeku koji je i prema njemu samom tog momenta bio nekorektan. „Prosvjeta“ je, međutim, samo jedna od institucija srpske zajednice. Tko bolje pozna odnose u njoj jasno mu je da Višnjić ne može bilo što prigovoriti Ljepoviću i njemu sličnima kad su oni kao aktivisti na širem terenu odgovorni prvenstveno zagrebačkoj centrali srpske manjinske zajednice koja kontrolira sve srpske institucije osim Srpskog demokratskog foruma. Bilo formalnim ili neformalnim putem. Zakonski ili nezakonski. Tko ne prihvati takav stil rada kada ni nasilje nije isključeno zbog zadanih ciljeva otpada već kod sastavljanja slijedeće kadrovske križaljke. Bilo u SDSS-u kao najutjecajnijoj srpskoj stranci u Hrvatskoj, Srpskom narodnom vijeću i njegovim ograncima ili „Prosvjeti“. Ne mogu pojedinci poput Ljepovića i Radovičke držati tako žestok tempo na liniji koju centrala traži od njih, a da ih Višnjić i Dragojević sa strane samo promatraju. Ili im daju podršku navlačeći pri tom svilene rukavice na ruke. U suprotnom Radovička bi i dalje imala osam funkcija koliko ih je godinama nosila na svojim nejakim ženskim leđima. Gdje god je trebalo jače udariti – ona se tu našla.

Evo kako to radi; kako je u zahtjevu za isključenjem iz „Prosvjete“ opisana njezina specifična uloga u njegovanju kulture dijaloga. Pridružila se Ljepoviću u trenutku dok je rastjerivao ljude sa Višnjićeve tribine vrišteći u sav glas prema onima koji se ne ustručavaju javno izraziti svoje neslaganje s njezinim vrtoglavim glasovnim usponima: „Sraaaaaam vas bilo!“, uslijedila je Nadina podrška Milenku. I onda nekoliko puta tako. Sve dok pojedinci nisu prestali uvjeravati Ljepovića kako nije dobro to što radi. Kad su Nadine žrtve uspjele izaći napolje kako bi se zaštitile od njezinog histeričnog poskakivanja brzo ih je sustigla i nastavila se derati. Bilo je ugodno veče. Toplo. Drveće propupalo. Idilična proljetna atmosfera. Narančasta mjesečeva lopta spustila se na površinu rijeke Kupe. Karlovačani izašli u šetnju pored obale u centru grada gdje su i „Prosvetine“ prostorije... Kad' li ispred njih prolomi se vrisak. Kao u priproste žene kad bi je muškarac na javnom mjestu pokušao uhvatiti tamo gdje mu prsti nekako najrađe streme a ona se uplašila kako bi netko mogao pomisliti da ga je izazvala na takav potez: „Sraaaaaam te bilo!“, „Sraaaaaam te bilo!“ Gledaju prolaznici što se to događa. Šokirani pomisliše... Jel' to

DRŽAVNI UDAR U PROSVJETI:

Trebaju li u srpskoj manjinskoj zajednici neke stvari doći do apsurdna da bi se u njoj nešto eventualno počelo mijenjati

možda Musa dere jarca? Dolje galama a gore na zidu tabla sa imenom srpske kulturne ustanove na ćirilici. Pobjegoše Srbi pognute glave. Stisli kragu uz obraz. Ako ne mogu tablu barem sebe da sakriju. Vika i dreka dotične gospođe ne može izostati ni kada su izbori. Potpisi za kandidate obično se prikupljaju u prostorijama Srpskog narodnog vijeća. Ne daj bože da netko nešto dobro kaže o nekome tko nije iz njezine stranke. Potpiše li još takvu kandidaturu. Ajme meni. Opet slijedi. „Sraaaaaam te bilo!“ Za nju je pravo na slobodu mišljenja i izbora izdaja i razbijanje srpskog jedinstva. Jednoj djevojci je dok se potpisivala htjela oteti olovku iz ruke. U gradu gdje živi ta glasovno izrazito temperamentna gospođa njezini sunarodnjaci ozbiljno

razmišljaju da ubuduće u vrijeme izbora zatraže policijsku pratnju. Slično se nedavno dogodilo i na skupštini SDSS-a karlovačke županije. Pošto je većina članova te organizacije na tom sastanku smijenila predsjednika te organizacije, a ona je bila na njegovoj strani, na „izdajnike“ se okomila tako što je uobičajenu kletvu dopunila dobacujući im iz petnih žila: „Đuubraaad jedna!“ Također je zaprijetila „izrodima“ kako im neće isplatiti putne troškove. Kako bi udarila zvrčku „Prosvjeti“ u Karlovcu, osnovala je novu kulturnu ustanovu. Nazvala je Kulturno informativni obrazovni centar (KIOC). Ali nije žurila sa izlaskom iz „Prosvjetinog“ najužeg vodstva u tom gradu sve dok nije zdepila novac karlovačkog ogranka i prebacila ga na račun vlastite kulturne izmišljotine čije je članstvo od tada do danas sa deset „poraslo“ na pet članova. Prije toga dobila je zadatak od „Prosvjetinog“ Predsjedništva da pošalje molbu za donaciju Ministarstvu dijaspor Republike Srbije. Svake godine je po nalogu „Prosvjete“ pisala takve molbe. Jedino bi upotrijebila pečat Vijeća srpske nacionalne manjine Karlovačke županije jer „Prosvjetini“ ogranci nemaju svoj račun. Vijeće bi potom „Prosvjeti“ plaćalo račune. Tako je i tada uradila. Jedina razlika u odnosu na raniju praksu bila je u tome što novac Ministar-

sjednik „Prosvjete“ onda bi valjda u svakoj prilici trebao štiti njezine interese. Pa i onda, valjda, kada kulturnu ustanovu koju vodi potkrada netko od njegovih najbližih suradnika. Ali budimo realni... Šta je, uostalom, tih 1600 eura koliko je ministarstvo iz Srbije poslalo „Prosvjeti“ u Karlovac u odnosu na ukidanje Suda časti kad je riječ o važnosti Nade Radović za opću srpsku stvar?

PRIJETNJE I UCIJENE

Milenko Ljepović prvi je grublji incident napravio još u vrijeme kada je u prethodnom mandatu bio predsjednik karlovačkog ogranka. Ponesen žučnom raspravom na jednom sastanku fizički je napao obnovitelja „Prosvjete“ u Karlovcu, istaknutog intelektualca, dobitnika nagrade toga grada, 80-godišnjaka koji je tih dana prolazio kroz zadnju farmakološku i operativnu proceduru pred dijalizu, jer su mu otkazali bubrezi. Ljepović je znao u kakvom je on stanju, da je njegov organizam na rubu života i smrti, ali svejedno ga je zgrabio za vrat i počeo daviti. „Ubio bi me da mi u pomoć nisu priskočili Stevan Komadina i Milan Lapčić“, reći će taj čovjek ako ga danas netko upita što se tada dogodilo. „Prosvjetino“ vodstvo u Karlovcu, izabrano nedugo nakon tog incidenta, našlo se u makazama – jedni su tražili da Ljepovića prijavi Sudu časti, a drugi se

jedan sasvim drugi karakter – sastavni je dio ovdje već spomenutog sistema vrijednosti u srpskoj manjinskoj zajednici. Ljepović je, uostalom, bez obzira na svoje razulareno ponašanje umalo postao dožupan Karlovačke županije. SDSS je odustao od njega kao svog kandidata tek kada su brojni srpski intelektualci potpisali pismo javnosti protiv jedne takve besmislene kandidature. Potom su uslijedili i neki njegovi udbaški potezi. I to u najgorem smislu te riječi. Uz pomoć Nade Radović na prevaru je jedne večeri u svojoj kući nedaleko Karlovca zatočio članicu najužeg karlovačkog „Prosvjetinog“ vodstva, kojem je pripadala i Radovića. Zatražio je od te mlade žene da na sjednicama Predsjedništva dobro sluša što Nada govori i onda je u svemu podržava. Krenuo je da u Predsjedništvu formira svoju neformalnu većinu i onda „Prosvjetom“ upravlja iza nekog grma u rodnom Tušiloviću. „Mi smo te doveli u ‘Prosvjetu’ pa nam sada to moraš vratiti“, pretio je svojoj žrtvi. Odbila ga je, a on joj se cinično podsmijevao. Kako bi je ponizio iskoristio je i zajedljivu narodnu izreku: „Pomozi sirotu za svoju sramotu“. Iživljavao se nad teškim materijalnim i socijalnim stanjem mlade nezaposlene žene, povratnice iz izbjeglištva i samohrane majke. Zbog potrebe za osvetom surovo se obračunavao na njezin ponos i elementarno ljudsko dostojanstvo. Mnogi traže detaljnije odgovore na pitanje, iz kojih to razloga Višnjić i Dragojević javno proglašavaju to dvoje nasilnika „svojim ljudima“. Zašto im je toliko stalo do njih? Zbog čega se izlažu riziku od vlastite kompromitacije...? Ušli su, zapravo, zajedno s njima u vrzino kolo iz kojeg više ne mogu izaći. Nadajući se isto tako kako će sve ono loše što se događa među Srbima u Hrvatskoj još dugo ostati izvan interesa hrvatske države i medija. Zar bi u suprotnom obnovili svoj drugi mandat na jednako bezobziran način kao što su ukinuli i Sud časti. Kršenjem Statuta. Potkopavanjem temelja na kojima „Prosvjeta“ počiva. A uspjeli su u tome upravo zahvaljujući upravo specijalistima za priljave poslove. Najprije su poslali na karlovačku izbornu skupštinu jednog od svojih najbližih suradnika Duška Radakovića kojem je Ljepović

BUDUĆA DJELATNOST PROSVJETE:

Nastavi li raditi na ovakav način, umjesto da razvija i njeguje kulturu srpskog naroda u Hrvatskoj, bavit će se uglavnom njezinim iskopinama

stva za dijasporu te godine nije preko računa Vijeća završio u „Prosvjeti“ već u KIOC-u. Radovića se poslužila prevarom – podvalila je Vijeću kako je taj novac iz Srbije poslan novoj kulturnoj ustanovi. To što je Višnjić izrazio veliko razumijevanje za ovakve promjene na karlovačkoj kulturnoj sceni dajući im karakter kulturnog pluralizma... Dobro ajde neka mu budu. Nećemo oko toga cjeplidlačiti. Mada bi se moglo postaviti i pitanje – zašto onda u Zagrebu on sam nešto slično ne pokrene? Ako je pred-

plašili kako bi javnost ovaj ispad mogla doživjeti površno i senzacionalistički; kao divljački postupak pojedinca u sredini koja ga je kao takvog iznjedrila, mada se nikada ranije tako nešto u „Prosvjeti“ nije dogodilo. Na kraju je ipak prevladalo stanovište o pružanju šanse Ljepoviću - neka svojim ponašanjem ubuduće dokaže da se tako nešto ne može više ponoviti. Ali veoma brzo takva odluka se pokazala pogrešnom pošto je mnogima postalo jasno da njegova nasilna priroda uz afektivni ima i

kao odlazeći predsjednik karlovačke „Prosvjete“ omogućio da vodi skupštinu potpuno isključivo Predsjedništvo iz njezini priprema. U takvoj namjeri ga nije spriječila ni činjenica što Radaković tada uopće nije bio član „Prosvjete“ u tom gradu. A nitko od prisutnih tu činjenicu nije znao jer je Karlovčanin i često je dolazio u tamošnje „Prosvjetine“ prostorije. Sporni momenat je, zapravo, nastao kad je trebalo izabrati delegate za zajedničku, zagrebačku skupštinu. Radaković je prisutnima objasnio da Predsjedništvo u Karlovcu njega predlaže za delegata, mada se, kao što rekosmo, uopće nije sastalo prije skupštine, te da ostala dva delegata mogu biti jedino novoizabrani predsjednik i sekretar. Nakon toga je održana centralna skupština, na njoj Radaković imenovan za predsjednika Kandidacione komisije koja je za predsjednika „Prosvjete“ predložila Čedomira Višnjića, a za generalnog sekretara Radu Dragojevića. Bez protukandidata, dakako. Cilj je, dakle, bio po svaku cijenu progurati Radakovića do zagrebačke skupštine kako bi Čedo i Rade prečicom i bez mnogo rizika ostali na svojim funkcijama. U Statutu inače piše da delegati moraju biti izabrani među više kandidata tajnim glasanjem, ali nitko tog momenta nije osjećao potrebu da traži taj dokument i provjerava može li biti takve prevare. Kad je, međutim, izborna krivotvorina otkrivena Radaković je zatražio razgovor s predsjednikom karlovačke „Prosvjete“ i dvojicom njezinih najstarijih članova. Bio je očajan. Jako malo je govorio. Rekao je skrušeno kako nije imao loše namjere. I onda više puta ponovio: „Stvarno mi je žao što se to dogodilo. Oprostite. Jako mi je teško. Šta sada da radim. Učinite sa mnom što hoćete. Ubite me ako treba“. Bio je na rubu suza. Slomio se. Duško Radaković je bio u najužem vodstvu „Prosvjete“ za vrijeme rata. Trebalo je tada stvarno imati petlju pa javno reći: Ja sam generalni sekretar Srpskog kulturnog društva „Prosvjeta“. Zbog toga se i glava mogla izgubiti. Više puta sam s njim u zadnje vrijeme obilazio djecu na dopunskoj nastavi iz srpskog jezika i kulture i osjetio s koliko ljubavi je vodio taj „Prosvjetin“ projekt. Kad bi okupio makar majušni razred radovao se kao

LUKA ŠUŠAK, predsjednik SKD „Prosvjeta“, pododbor Zagreb:

„Višnjićev i Dragojevićev obračun sa neistomišljenicima uvijek je isti. Najradije to rade kršenjem Statuta. Tako je i Glavni odbor „Prosvjete“ prekršio Statut donoseći odluku o raspuštanju skupštine zagrebačkog pododbora. Jer skupština je demokratsko tijelo

i samo njezini članovi mogu inicirati njezino sazivanje, ili donijeti odluku o raspuštanju. U nikojem slučaju Glavni odbor. O tome govore i Statut i drugi propisi koji se nalaze kod Gradskog ureda za opću upravu grada Zagreba. Kad je to urađeno slijedi slijedeći potez - Dragojević na nelegalan način saziva novu skupštinu jer nije imala kvorum, što je i on sam konstatirao. Zatim je zajedno sa uz još dvojicu članova „Prosvjete“ samog sebe predložio u radno predsjedništvo i odbacio svaki prijedlog kako bi se ono izabralo na demokratski način. Niti je izabran zapisničar ni ovjervitelji zapisnika. Također ni izborna, odnosno verifikaciona komisija. Zatražili smo zato od Gradskog ureda za opću upravu da poništi i odluku Glavnog odbora i Skupštinu“.

malo dijete, a kada bi se takav razred osuo tuga bi ga toliko obuzela da dani-ma ništa nije govorio.

Duško se našao u situaciji da u trenu prospe sve ono što je godinama skupljao kao rezultat svog rada vjerojatno zbog svoje male penzije i tamo nekog „Prosvjetinog“ honorarčića koji mu je mogao iscuriti iz ruku da je odbio nemoralni dil s Višnjićem i Dragojevićem. Napisao je tada i pismo skupštini karlovačke „Prosvjete“ u kojem je najveću krivicu za svoju ulogu u kršenju Statuta okrivio Ljepovića i Radu Dragojevića. „Zašto me nisu upozorili...“, zapisano je u njegovom pismu. E, tu, zapravo, počinje i završava cijela ova priča. Njezin ključni akter je, zapravo, Dragojević.

ČUVARI TUĐEG NOVCA

Kad je prevara otkrivena mnogima je postalo jasno da generalni sekretar na karlovačku skupštinu nije došao kako bi nadzirao zakonitost njezinog rada već pazio kako bi se nesmetano odvijao

prvi dio očigledno pedantno isplanirane procedure krivotvorenja glavnih „Prosvjetinih“ izbora. Pa neće valjda reći kako nije znao što piše u Statutu kad je u opisu njegovog radnog mjesta navedeno: „Generalni sekretar Društva osigurava zakonitost rada svih tijela, oblika djelovanja i pododbora SKD 'Prosvjeta'“. U burnoj raspravi na karlovačkoj skupštini jedino je Nada Radović branila optužene za prevaru. Osjetivši valjda kako zavjerenička kola kreću nizbrdo, pogotovo kada je jednoglasno izglasano da se cijeli taj slučaj prosljedi Sudu časti, toliko je bila glasna dok je diskutirala da je dio ljudi zbog te njezine dernjave pobjegao sa skupštine. Pao je zbog toga kvorum i skupština je propala. U isto vrijeme kada su Višnjić i Dragojević obnovili svoje mandate Ljepović je postao član Nadzornog odbora „Prosvjete“, a Radovića član njezinog Glavnog odbora. Tako da bi se sada karlovačko Predsjedništvo njemu trebalo žaliti zbog toga što su Višnjić i

Dragojević izveli prepad na Sud časti. Najviše zbog ovakve situacije u „Prosvjeti“ trpe njezini ogranci. Nitko više od njih ne može biti siguran hoće li dobiti novac koji im je namijenio Savjet za nacionalne manjine Vlade Republike Hrvatske. Jer o tome ne odlučuje Savjet već su novci u rukama Višnjića i Dragojevića. Kad je oko 20-tak mladih ljudi otprilike prije dvije godine odlučilo da obnovi „Prosvjetu“ na Udbini neki od njih su nazvani iz zagrebačke centrale srpske manjinske zajednice da odgode održavanje osnivačke skupštine. Jer jednom od najutjecajnijih srpskih političara, ako ne i najutjecajnijem, nije

ognjišta i djedova kultura ne bi ugasila. Slično je i u Korenici, Okučanima, Virovitici... Nekome ne daju ništa, a nekome tek toliko da preživi. Ogranak se ugasio u Lapcu i Žegararu. Podsjetimo da je pjevačka grupa iz Žegara dospjela na 16 mjesto svjetske rang liste etno muzike. U Gračacu i Srbu „Prosvjete“ od rata na ovamo uopće nije ni bilo. Mada se u Srbu u posljednjih 10 godina rodilo 60-toro djece, a natalitet je u posljednje četiri godine porastao i u Lapcu. Šta rade ta djeca i njihovi roditelji u slobodno vrijeme? Šta rade oni koji ne rade? Kako im izgledaju dugi zimski dani? Zar stvarno ne bi htjeli

„Evo, pristajem da više ne budem delegat u glavnoj skupštini, a vi našem pododboru za uzvrat konačno kupite kompjuter“, javio je Staniša u Zagreb i odmah obio odgovor: „Uplaćujemo! Ali pazi onda da ne bi slučajno došao na skupštinu jer ćemo te izbaciti s nje!“. Ne bi to Staniši bilo prvi puta jer ga je prije dvije godine Milorad Pupovac pomoću zaštitara izbacio s jedne od SNV-ovih skupština. Nekoliko ih je letilo sa tog skupa. I član Nadzornog odbora SNV-a kada je pokušao objasniti kako nije htio potpisati godišnji financijski izvještaj jer se u njemu spominje 350.000 eura potrošenih za honorare, a ne i kome su i zašto ti novci isplaćeni. Isto društvo, iste metode. Trebalo bi, zapravo, vidjeti nije li Dragojević ucjenjujući Žarkovića proračunskim novcem počinio krivično djelo. Pitanje je isto takao hoće li ubuduće uopće biti potrebe za ovakvim aranžmanima. Osmišljene su promjene Statuta koje će uvesti kategoriju tzv. radnog člana „Prosvjete“. To će biti, kako je napisano u obrazloženju, istaknuti intelektualci koje će za skupštinski i sastav Glavnog odbora predlagati Glavni odbor. Nikako članstvo i ogranci, sačuvaj bože. Jer šta bi se tada moglo dogoditi - mogao bi biti izabran netko politički nepodoban kao mladić sa Udbine. Ima, ima, tko kaže da nema načina da se unaprijed bez uobičajene demokratske procedure namjesti kome će pripasti „Prosvjetina“ skupština. Netko se samo sjetio formalizirati ono što je već odavno praksa u radu ovog kulturnog društva. Radni član je, zapravo, ispijen još prije četiri godine. Onog momenta kada je Višnjić, kršeći Statut, Milorada Pupovca kooptirao u Glavni odbor Prosvjete jer je propao na izborima za delegata zajedničke skupštine u zagrebačkom pododboru. Otimajući novac „Prosvjetinim“ ograncima kako bi zadovoljili sve veće apetite njezine centrale, Čedomir Višnjić i Rade Dragojević tu kulturnu ustanovu pretvaraju u čudovište s ogromnom glavom i kljastim udovima. „Prosvjeta“ će jednog dana, nastavi li se takav trend, najveći dio svog posla obavljati preko nekog svog budućeg arheološkog instituta. Umjesto da razvija i njeguje kulturu srpskog naroda u Hrvatskoj bavit će se uglavnom njezinim iskopinama. ■

PLURALIZAM U ZAJEDNICI:

Dokle će pravo na slobodu mišljenja i govora biti izdaja ili razbijanje srpskog jedinstva

odgovara kandidat za predsjednika. Ti klinici na Udbini, međutim, nisu prihvatili njegov diktat i izabrali su novo rukovodstvo po svom ukusu. Ali što se nakon toga događa? Vodstvo „Prosvjetine“ centrale preuzima stvar u svoje ruke i provodi represalije nad udbinskim pododborom. Kažnjava tu djecu što nisu poslušala „dragog vođu“. Dvije godine im nisu poslali ni jednu kunu. Kako se taj pododbor ne bi ugasio intervenirao je načelnik udbinske općine Ivan Pešut, inače iz HDZ-a, osiguravši im 20.000 kuna. Ali pošto ni „Prosvjeta“ na Udbini nema svoj račun novac je još u oktobru 2010. godine poslan u „Prosvjetinu“ zagrebačku centralu gdje je i ostao. Kako sam se lijepo osjećao prije tri godine kada sam upravo na Udbini u društvu domaćina i njihovog gosta Bojana Pajtića, predsjednika vojvođanske vlade, slušao svoje Ličane i Ličanke kako pjevaju. I Pajtiću je tada suza zasvijetlila u krajičku oka jer mu je majka rodila iz Vrhovina. Ali usprkos neimaštini Udbinjani, Gračani i Koreničani se ne daju. Naprežu se na sve mogu načine kako bi se našli na sredini jednog od svojih puteva prema sebi samima, takvima kakve ih je njihova majka rodila, spojenih, kad je riječ o pjesmi, upravo na Udbini. Uglavnom nezaposleni i bez ikakvih prihoda od svojih usta odvajaju kako im se nakon

svoje narodne nošnje, ličke pjesme, kape, marama i prelo. Nazvao me u jesen prošle godine iz Srba moj prijatelj Milenko Brkić i veselo mi reče: „E, imat ćemo i mi svoju manifestaciju. Prvu već ovih dana. Dooće' i stranci...“ Koju Milenko?“, upitah ga. „Rakijadu“, odgovori mi. Tuga me neka obuzela, što drugo da kažem. Ruža Čorak, donedavna predsjednica koreničke „Prosvjete“, sva očajna što djeca najviše pate zbog stezanja kaiša samo za sirotinju u ovoj ličkoj manjinskoj varijanti, jer najviše je djece u tamošnjoj „Prosvjeti“, nakon čitavog niza neuspješnih pokušaja da na telefon dobije Radu Dragojevića odlučila je da ode u Zagreb. Kako bi ga upozorila da će se korenički pododbor ugasiti ako ne dobije novac koji mu je Savjet za nacionalne manjine poslao na „Prosvjetinu“ zagrebački račun. Ali na dogovorenom sastanku Dragojević se nije pojavio. Čekala ga je i čekala... I onda je uslijedio novi dogovor. Ali njega opet nema. Tek ga je u trećem pokušaju uhvatila... Poče da mu govori zašto je došla... A on zuri u ekran kompjutera i ne gleda je. Kao da te žene tamo uopće nema. Kao da ne postoji. Pokušala je ponovo... I onda se digla i otišla. Teško bolesna i izmrcvarena do Korenice je plakala. Jedino je Staniši Žarkoviću iz Virovitice uspjelo nadmudriti zagrebačke čuvaru tudjeg novca.

Medicinska oplodnja nije samo metoda za liječenje neplodnosti, nego i pomoć ženama bez partnera i ženama koje žive u istospolnim zajednicama da dobiju dijete

Pripremio: Igor Palija

Ženska mreža Hrvatske obratila se javnosti vezano za javnu raspravu o novom prijedlogu Zakona o medicinskoj oplodnji. U izjavi ističu da je bivša Vlada 2009. godine izradila, a Hrvatski sabor usvojio Zakon o medicinskoj oplodnji koji je sadržavao diskriminativne odredbe kojima se uskraćuje medicinska oplodnja ženama koje nisu u braku ili izvanbračnoj zajednici. Unatoč brojnim upozorenjima, reakcijama i protestima pravobraniteljice za ravnopravnost spolova, udruga roditelja te ženskih organizacija i organizacija za prava LGBT osoba, nadležne institucije odlučile su grubo prekršiti ljudska prava svojih građanki usvajanjem diskriminativnog zakona – stoji u izjavi. Sada, 2012. godine nova Vlada ima priliku ispraviti nepravdu nanесenu ženama usvajanjem Zakona o medicinskoj oplodnji iz 2009. godine i ukinuti diskriminaciju na temelju bračnog i obiteljskog statusa kroz novi prijedlog Zakona, jer,

kako ističu iz Ženske mreže, radi se o zakonu koji zadire, između ostalog, i u pitanja ravnopravnosti spolova, jer se tiče i pitanja reproduktivnog zdravlja i reproduktivnih prava žena i zabrane diskriminacije na temelju bračnog i obiteljskog statusa i spolne orijentacije. Upozoravaju da međunarodni dokumenti koje je Republika Hrvatska ratificirala i koji je pravno i politički obvezuju (UN-ova Konvencija o ukinuću svih oblika diskriminacije žena, Pekinška platforma i Plan akcije - kao dokumenti doneseni na Svjetskoj konferenciji žena održanoj u Pekingu 1995.) te nacionalni dokumenti koji se odnose na ravnopravnost spolova više su nego jasni kada je u pitanju zdravlje žena. Prema tim dokumentima država je dužna „promicati i osigurati prava žena na najviše standarde tjelesnog i duševnog zdravlja žena“, te se ističe „važnost seksualnog i reproduktivnog zdravlja žena“. Preporukom Vijeća Europe državama članicama o standardima i mehanizmima ravnopravnosti spolova implicira se

da zdravlje žena i muškaraca mora biti razmatrano kao jednako vrijedno i da i žene i muškarci moraju imati neprikosnoveno pravo da odluče o svom tijelu, uključujući i seksualna i reproduktivna prava. Takva potvrda mora se reflektirati u razvoju, provedbi, pristupu, nadzoru i evaluaciji zdravstveno-socijalnih usluga te u istraživačkim prioritetima, dok prema Zakonu o ravnopravnosti spolova (čl.6) izrijeком se zabranjuje diskriminacija na temelju bračnog ili obiteljskog statusa i spolne orijentacije. Medicinska oplodnja nije samo metoda za liječenje neplodnosti, nego i pomoć ženama bez partnera i ženama koje žive u istospolnim zajednicama da dobiju dijete, navode iz Ženske mreže Hrvatske te izjavu zaključuju traženjem od Vlade RH da uskladi navedeni nacrt s pozitivnim nacionalnim i međunarodnim dokumentima te da uputi u saborsku proceduru prijedlog koji neće biti diskriminativan prema ženama s obzirom na njihov bračni i obiteljski status i spolnu orijentaciju. ■

NACIONALNE MANJINE U ZAGREBU

Knjiga nije napisana samo za naučnu publiku, već i za širu javnost pa će sasvim sigurno pobuditi interes kod velikog broja interesenata. Pisana je lakim stilom te daje cjelovit informativni prikaz o nacionalnim manjinama u Zagrebu i pokazuje Zagreb kao heterogeni grad u kojem nacionalne manjine u prošlosti, ali i u sadašnjosti predstavljaju značajan i važan faktor u mozaiku svakog dijela njegova života

Tekst i foto:
NIKOLA
CETINA

Nije baš česta pojava da se u Hrvatskoj osim u izdanjima nacionalnih manjina o njima pišu knjige. Da iznimka potvrđuje pravilo pobrnila se je ambiciozna izdavačka kuća Plejada iz Zagreba i njen urednik Ilija Ranić. Uz dragocjenu pomoć Ureda za kulturu Grada Zagreba i Duška Ljuštine koji je imao sluha za ideju da se štampa knjiga o nacionalnim manjinama u Zagrebu, knjiga je na prigodnoj promociji 9. marta predstavljena u punoj dvorani Tribine Grada Zagreba. Knjigu su uz urednika Iliju Ranića, autore Dragutina Babića, Filipa Škiljana i Dragu Župarića-Ilića predstavili i prof.dr.sc. Siniša Tatalović i dr.sc. Dino Mujadžević, koji je istakao da se radi o pionirskom poslu u kojem je vidljivo drugačije i realnije poimanje Zagreba kroz dobro komponirane tekstove triju autora. Autor više knjiga i radova o nacionalnim manjinama prof. Tatalović naglasio je da o ovoj temi ima malo radova, pa je ova knjiga koja daje historijski pregled i na cjelovit način prikazuje manjine u Zagrebu utoliko značajnija. Podsjetio je da je posljednjih dvadeset godina od

drastičnih kršenja ljudskih prava pojedinih nacionalnih manjina došlo do sadašnjeg statusa koji je bitno bolji. Pripadnici nacionalnih manjina dali su veliki doprinos razvoju Zagreba. Knjiga pokazuje Zagreb kao multietnički grad, grad otvoren za različitosti. Autori su si zadali ambiciozan cilj u čemu su potpuno uspjeli - istakao je prof. Tatalović u predstavljanju ove vrijedne knjige. Po riječima autora knjige dr.sc. Dragutina Babića, dr. Filipa Škiljana i Drage Župarića-Ilića ideja za ovu knjigu o proučavanju života i položaja nacionalnih manjina u gradu Zagrebu javila se u radu na znanstvenom projektu "Nacionalne manjine u Hrvatskoj i eurointegracijski procesi" koji se izvodi na Institutu za migracije i narodnosti u Zagrebu. Dobivši podršku od Ureda za kulturu grada Zagreba započeli su s prikupljanjem relevantnih podataka i analizom već napisanih članaka i knjiga. Dodatni motiv im je bila činjenica da su nacionalne manjine u Zagrebu slabo zastupljene u društvenoj i humanističkoj literaturi. U prvom djelu knjige Filip Škiljan daje historijski pregled nacionalnih manjina u Zagrebu. U radu polazi od razvijenog i kasnog

srednjeg vijeka u kojemu postoje etničke i vjerske grupe, odnosno stanovnici talijanskog i francuskog porijekla i Nijemci. Poznato je da je prvi zagrebački biskup Duh najvjerojatnije bio češkog porijekla. Krajem 18. vijeka u Zagreb se naseljavaju Židovi i pravoslavci koji su geografski potjecali uglavnom iz teritorija današnje Srbije, Grčke i Makedonije. Uglavnom su, kao i Židovi bili imućni trgovci. Istaknuti trgovci pravoslavci Anastas Popović, Ivan Malin, Nikola Nikolić i drugi finansijski su podupirali Hrvatski narodni preporod čiji su inicijatori u književnosti bili: Ljudevit Gaj (porijeklom iz Rumunjske), Pavao Štoos(Čeh), Stanko Vraz (Slovenac) i Dimitrije Demeter (Grk). Interesantan je, ali malo poznat podatak da je Jelačića za bana ustoličio srpski patrijarh Josif Rajačić. Značajan je podatak da je prema popisu stanovnika Zagreba 1869. od 19.857 popisanih stanovnika bilo 864 Židova, 582 pravoslavca, 62 grkokatolika i 99 evangelika. Još je zanimljiviji podatak da je 1880. godine broj Slovenaca u Zagrebu iznosio 3931 ili 13,45% stanovnika grada. U 19. vijeku Srbi su bili najorganiziranija etnička skupina u Zagre-

Promocija knjige „Nacionalne manjine u Zagrebu“ koja predstavlja svojevrsni dokument vremena i podsjetnik na prošlost, stvaralaštvo i značaj manjinskih zajednica, ali i analitičko sredstvo procjene današnjeg statusa i potreba, kao i budućih perspektiva nacionalnih manjina u Hrvatskoj unutar evropskounijskih okvira

bu. Srpska banka, Privrednik i Savez srpskih zemljoradničkih zadruga bili su simboli te organiziranosti i ekonomske moći u zagrebačkom društvu. Etnička izmjena stanovništva Zagreba vidljiva je nakon Prvog svjetskog rata kada naglo opada broj Nijemaca i Mađara, a vidljivo je i sve bolje organiziranje nacionalnih manjina. Tako Slovenci osnivaju društvo Slovenski dom u kojem su aktivne i brojne Slovenke koje su najčešće radile po zagrebačkim kućama kao služavke i dadilje. Organiziraju se i Židovi, Česi, Slovaci, Ukrajinci i muslimani, a kao studenti pojavljuju se u Zagrebu i prvi Crnogorci i Makedonci. Nakon Oktobarske revolucije doseljava u Zagreb veća skupina Rusa sa impresivnih oko 400 diplomiranih na Zagrebačkom sveučilištu između 1922. i 1955. godine. U Drugom svjetskom ratu tvorevina NDH proganja Židove, Srbe i Cigane, tolerira Rumunje, Crnogorce, Makedonce, Ukrajinke, Bugare, Poljake, Ruse i Slovence, a povlašteni položaj dobivaju Nijemci i muslimani. U socijalističkoj Jugoslaviji formirane su narodnosti. Odnos prema njima bio je različit, a ovisio je o njihovom ponašanju u ratu. Nijemci su gotovo potpuno izgnani i iseljeni i iz Zagreba. Židovi se nikada nisu oporavili od Holokausta, dok su se Romi integrirali u tkivo istočnog dijela grada. Položaj naroda dobili su Makedonci, Crnogorci, Slovenci, Srbi i muslimani. Broj Srba u gradu povećava se doseljavanjem iz ruralnih dijelova Hrvatske. U grad se u većem broju doseljavaju i Albanci. Samostalnošću Hrvatske narodi i

narodnosti postaju nacionalne manjine. Zagrebački Srbi našli su se u lošem položaju jer su gubili radna mjesta, bili izbacivani iz stanova, a neki i likvidirani. Formira se i bošnjačka nacionalna manjina koja se danas nosi s problemom raspolućenosti između onih koji se iskazuju kao Bošnjaci i onih koji se iskazuju kao Muslimani. Drugi dio knjige autora Drage Župarića-Ilića obrađuje kulturne, medijske, obrazovne i religijske aspekte manjinskog života smatrajući ih uz historijsku dimenziju, te političke i ekonomske aspekte najvažnijim dijelovima mozaika nacionalnog/etničkog identiteta manjinskih zajednica u Zagrebu. Obzirom na prisutnost i aktivnosti organizacija nacionalnih manjina u Zagrebu se uglavnom zadovoljavajuće organizirane u svrhu očuvanja tzv. kulturne, prosvjetne i vjerske autonomije koje se očituje u pravu da se mogu služiti svojim jezikom i pismom u privatnom i javnom životu, pravu na odgoj i obrazovanje na jeziku kojim se služe, pravu na očitovanje i prakticiranje svoje vjeroispovijesti, pravu na pristup sredstvima javnog informiranja. Ističemo kako je doprinos nacionalno manjinskih stanovnika Zagreba društvenom, gospodarskom i kulturnom životu bio oduvijek značajan, dodajući urbanom ambijentu grada srednjoeuropski "štih" s multietničkim, multikonfесионаlnim i multikulturnim obilježjima, kroz iskustvo suživota i suradnje svih njegovih građana u različitim povijesnim i državnim okvirima. Današnji problem čuvanja etničkih posebnosti u zbilji se konfrontira sa, prije svega političkim i

ekonomskim uključenjem tih aktera u hrvatsko društvo, što je izazov za hrvatske vlasti na različitim razinama, a u velikoj mjeri i za same nacionalne manjine- zaključuje Župarić u svom temeljitom pregledu ovih aspekata manjinskog života u Zagrebu. U dijelu knjige autora Dragutina Babića razmatraju se identitetska pitanja u hrvatskom društvu, povezano sa ratnim sukobima eurointegracijskim procesima, sa temeljnim pitanjem: kako očuvati posebnost i biti uključen. U analizi empirijskog materijala propituje se percepcija ugroženosti vlastitog nacionalnomanjinskog identiteta, zatim uloga i značenje nacionalnomanjinskih udruga kao socijalnog kapitala u konstituiranju i očuvanju nacionalnomanjinskih identiteta. Slijede pitanja o međunacionalnim odnosima u lokalnim zajednicama u poslijeratnom razdoblju, što je indikator opstojnosti i suživota različitih nacionalnih/etničkih skupina u Hrvatskoj. I na kraju, autor obrađuje normativnu pozicioniranost i političko organiziranje nacionalnih manjina u hrvatskom društvu. U četvrtom dijelu knjige, koji po autorima ima posebno značenje su provedene fokus grupe u kojima su doznali kako sami pripadnici nacionalnih manjina percipiraju svoju poziciju i poziciju svojih sunarodnjaka u hrvatskom društvu. Taj "pogled iznutra" daje dragocjene spoznaje o dilemama, prijedporima, nedoumicama, strahovima i nadanjima pripadnika istraživanih nacionalnih manjina (Albanci, Bošnjaci, Crnogorci, Česi, Mađari, Makedonci, Slovenci i Srbi).■

Jugoslavija je razbijena, a Milošević je slomio JNA

Prenosimo intervju s jednim od posljednjih živih najviših vojnih rukovodilaca bivše SFRJ, admiralom flote u penziji Brankom Mamulom, svjedokom relevantnih događaja u političkom i vojnom vrhu zemlje u predvečerje raspada nekadašnje zajedničke države

Razgovarao: Miroslav Lazanski (Politika)

Dvadeset godina posle raspada ili razbijanja SFRJ još postoje dileme da li je sve moralo da se dogodi baš tako krvavo i nesrećno. Da li su narodi nekadašnje Jugoslavije mogli da se raziđu relativno pristojno, bez razaranja, da li je moralo da dođe do ratova, da bi sada, posle svega, ti isti narodi opet morali da traže puteve neke nove saradnje? Je li Jugoslavija, zapravo, bila paradigma veka na ovim prostorima? Admiral Mamula bio je načelnik Generalštaba oružanih snaga SFRJ i savezni sekretar za narodnu odbranu, odnosno ministar odbrane, a na toj funkciji je penzionisan 1988. godine. U trenutku kada je otišao u penziju JNA je imala pod oružjem 336.000 vojnika, podoficira i oficira. Danas živi u Tivtu i ima 90 godina.

Admirale, kako danas gledate na tragediju Jugoslavije, da li smo se mogli drugačije razići?

Jugoslavija se nije raspala, ona je razbijena. Vatre su potpaljene u kući, a vatrogasci su, umesto da pomognu da se požar ugasi, srušili kuću do kraja. Mi iz JNA hteli smo da se Jugoslavija sačuva i reformiše u mirnim uslovima, jer smo procenjivali da sve drugo vodi u rat, ali mi nismo imali vlast u SFRJ. Vlast je bila u republikama, a na nivou savezne države vlast, ako je i postojala, bila je u rukama dvaju predsedništava: države i partije, zapravo partije pre svega. Zato je i najveća odgovornost za sve ono tragično što je proisteklo iz razbijanja Jugoslavije

na onima koji su držali vlast.

Kolika je odgovornost vrha JNA za tragične posledice razbijanja države?

Vojno rukovodstvo JNA snosi odgovornost što nije izvršilo državni udar, što je dozvolilo da nacionalističke vođe i separatističko ponašanje dveju zapadnih republika gurnu JNA u ruke srpskog nacionalizma, koji je JNA beskrupulozno iskoristio u međunacionalnom ratu i na kraju odbacio.

Vaša lična odgovornost za sve to?

Ima stvari koje sam morao da uradim, a nisam uradio, verovao sam da se retrogradne snage iz najtamnije prošlosti naših naroda, sa svojim nacionalističkim ratnim zastavama, mogu i moraju zaustaviti i nije bilo razloga da JNA to ne učini. Verujem da bi u tome, da je to učinjeno na vreme, Armija imala i podršku većine svih jugoslovenskih naroda. I da bi krajnji ishod bio neuporedivo bolji od onog što su građani Jugoslavije posle doživeli. Meni i mojoj generaciji ostaje da ponesemo odgovornost za sve ono što se moglo, a nije uradilo da ne dođe do najtragičnijeg ishoda. JNA je morala da preuzme odgovornost kada su institucije države zatajile.

Bili ste na poslednjem sastanku vrha JNA s Titom, 22. decembra 1979, u Karađorđevu. Šta je tada rečeno?

Na Dan JNA Tito se loše osećao, sve se svelo na prigodan pozdrav generala Ljubičića i zajednički ručak, ali dan ranije, na sednici Saveta narodne odbrane, na kojoj su bili prvi ljudi federacije, republika

i pokrajina, JNA i TO, naravno i maršal, kao načelnik Generalštaba podneo sam referat o stanju u oružanim snagama. Stanje u društvu ocenio sam kao negativno, izneo sam to kao upozorenje na posledice, u opreznom kontekstu šta se sve može dogoditi u vremenima posle Tita. Naravno, to sam vrlo fino formulisao, ali Tito je sve pažljivo saslušao. Bilo nam je važno da on o tome zauzme stav. Uglavnom, moje ocene niko odmah nije komentarisao, jer je predsednik SIV-a Veselin Đuranović nepredviđeno istupio odmah posle mog referata, zatraživši devaluaciju dinara i novo zaduživanje zemlje kod MMF-a. Tito je odbio i jedno i drugo, Đuranović je ponudio ostavku, Tito se naljutio i završio sastanak. Situacija je bila neprijatna, poslednja prilika da pred svima i maršalom diskutujemo o tome kuda ide zemlja. To je prošlo, jer Tito je odmah zatim otišao u Klinički centar u Ljubljani. No, Tito je u svakom susretu s nama iz JNA uvek naglašavao da se SFRJ mora očuvati i odbraniti.

Posetili ste zatim Tita u vreme njegovog lečenja?

Da, videlo se da prolazi svoj križni put. U jednom trenutku se našalio: „Kako bi izgledalo da ja kao vrhovni komandant izađem pred Svetog Petra na jednoj nozi i raportiram da sam konačno stigao“. Ona poznata njegova crna kožna torba stajala je uz uzglavlje, u torbi je bio i pištolj. Admiral Kostić, njegov ađutant, pokušao je tu torbu u vreme bolesti da skloni, ali Tito to nije dozvolio.

Admiral Mamula bio je načelnik Generalštaba oružanih snaga SFRJ i savezni sekretar za narodnu obranu, odnosno ministar obrane, a na toj funkciji je penzioniran 1988. godine. U trenutku kada je otišao u penziju JNA je imala pod oružjem 336.000 vojnika, podoficira i oficira. Danas živi u Tivtu i ima 90 godina.

U to vreme na našim granicama Sovjeti su gomilali trupe.

Da, imali smo iskustvo sa 1968. godinom kada su Sovjeti intervenisali u Čehoslovačkoj, a nama je trebalo previše vremena da se mobilisemo za eventualnu odbranu od sovjetske invazije, prosto nismo tada bili trenutno spremni. U vreme Titove bolesti čak sedam sovjetskih divizija bilo je u Mađarskoj i mi smo se tada, poučeni iskustvom iz 1968, spremili za ozbiljnu odbranu. Negde u jesen 1980. bio nam je u poseti načelnik Generalštaba Mađarske general Istvan Olah. Razgovarali smo i o događajima od pre nekoliko meseci. Rekao mi je da nije bilo nemoguće da nas snage Varšavskog ugovora tada napadnu iz Mađarske, pri čemu bi mađarska armija izvršavala svoje obaveze što ni on, niti mađarsko rukovodstvo ne bi mogli da zaustave. Ali me je uveravao da bi on, Istvan Olah, našao načina da me na vreme obavesti o svemu. On je bio sjajan čovek i oficir, nisam o tom razgovoru širio dalje, jer smo već bili izbušeni kao rešet i nisam hteo da upropastim iskrenog prijatelja.

Kako to mislite izbušeni kao rešet?

U julu 1976. Tito me je pozvao u Užičku. Tražio je da mu predložim novog ađutanta, predložio sam mu admiralu Vilovića, prihvatio je. Onda me je iznenada upitao: „Recite, Mamula, ima li izdaje u vrhu Armije?“ Dobro sam zapamtio svaku njegovu reč. I bio sam iznenađen. Kao na filmskoj traci prevrteo sam u mislima sve događaje u Armiji koji bi mogli biti razlog da se Tito zabrine. Maršal je osetio da se mučim, prošetao je po kabinetu i onda seo za radni sto. Pokušao sam da ponovim neke ocene koje su generali Ljubičić i Šarac izneli državnom vrhu u martu te godine. Tito

me je prekinuo pitanjem: „U vrhu Armije?“ Rekao sam da ne verujem da bi neko iz vrha Vojske mogao da počini izdaju. Nije bio zadovoljan odgovorom i zatražio je da o tome nikome ne pričam. Slučaj generala Đoke Jovanića još nije izbio, ali ni njemu se ničim nije moglo dokazati da je spremao vojni udar, a posebno ne da je u sve to bila upletena i Jovanka Broz. Sve što je Jovanić uradio bila je konsultacija najviših generala u SSNO-u i GŠ o mogućem kandidatu za ministra odbrane, budući da je Ljubičić završavao svoj treći mandat. General Stane Potočar je bio uveren da se radi o podvali Jovaniću i Jovanki Broz, dok je Jovanić mislio da mu je „smestio“ njegov zemljak general Dane Čuić, što nije istina. Pitao sam se zašto maršal ne traži odgovore od generala Ljubičića i načelnika vojne bezbednosti generala Brane Joksovića. Činjenica da je maršal na predlog Bakarića prihvatio četvrti mandat generala Ljubičića i da će ovaj, posle Dolanca, postati čovek broj dva u Jugoslaviji, nije dovela u pitanje Titovo poverenje u Ljubičića.

Od kada počinju vaši nesporazumi s generalom Ljubičićem?

Nekoliko meseci posle maršalove smrti, jednog jutra, zatekao sam na stolu informaciju da je republički štab TO Slovenije izvestio rukovodstvo Slovenije, a ono Predsedništvo SFRJ, da je tokom noći primljeno naređenje Generalštaba o podizanju pripravnosti JNA i TO čija sadržina naređenja uznemirava, a pravi cilj je sumnjiv. Ništa nisam znao o tome, pozvao sam generala Milana Bjelogrića, načelnika Operativne uprave. On me je izvestio da je tokom noći poslao naređenje svim komandama armija i štabovima TO. Naređenje je Ljubičić sam sastavio i rekao mu da nikoga o tome ne obaveštava.

Taj „niko“ bio sam, naravno, ja kao načelnik Generalštaba. Inače, naređenje je bilo konfuzno, sročeno čudno i verujem da ga niko u komandama i štabovima i nije shvatio jer iz njega nije proizlazilo ništa posebno. No, činjenica je da je slovenačko rukovodstvo reagovalo i to je bio više indikator osećanja i očekivanja u Ljubljani nego Ljubičićeva namera. Malo sam ukorio Bjelogrića, skrenuvši mu pažnju da se nešto slično više ne ponovi, bez obzira na to ko od njega to zatraži. Ljubičić je stigao u kancelariju nešto kasnije i nije znao da su iz Slovenije već reagovali. Izvestio sam ga i predložio mu da objasni Predsedništvu SFRJ šta je hteo s tim naređenjem. Ujedno sam ga zamolio da nas ubuduće ne dovodi u neugodnu situaciju nesuvislim naređenjima bez pravog cilja. Rekao sam mu da se sa mnom može sarađivati ili razići, trećeg izbora nema. Ne znam kako je sve to kasnije objasnio Predsedništvu SFRJ, ali se prašina slegla.

Šta je hteo general Ljubičić tim naređenjem?

Ne verujem da je planirao nekakav vojni udar, nije on imao lične predispozicije za tako nešto. Iako su kasnije kružile priče, kada je Ljubičić već otišao iz JNA, da je nešto nameravao, ali se nije usudio. Naime, ostala je misterija oko izgradnje i opreme kuće na vojnoj ekonomiji u Surčinu. Urađena je kao suženo komandno mesto, imala je odličan sistem veze, štapsku opremu, protivatonsko sklonište, sobe za odmor i spavanje, kuhinju i velike zalihe hrane. Kuća je dovršena 1976. a da o njoj ništa nisu znali vojni građevinski organi, pa čak ni organi bezbednosti. General Ilija Radaković, pomoćnik ministra za pozadinu, na moje direktno pitanje o čemu se tu radi, odgovorio je da u toj

kući nije ni on bio. Kuća je bila na dva do tri kilometra od aerodroma u Surčinu, gde se u slučaju agresije sa Istoka očekivao vazdušni desant velikih razmera u strategijskoj vojnoj operaciji preko Bačke i Srema prema Beogradu. Ali, s tim objektom, tom kućom, nije se ušlo u normalan sistem komandovanja oružanim snagama. Nisam hteo da otvaram po tom pitanju sukob s Ljubičićem, on je već bio na čelu Srbije, i to bi Armiji tada samo štetilo. Ali ostala je zagonetka šta je hteo.

Sredinom osamdesetih godina prošlog veka dolazi do zaoštavanja na unutrašnjoj političkoj sceni u Jugoslaviji. JNA je imala detaljno razrađen plan za državni udar još 1986. godine, ali odnosi između Slovenije i Srbije posle Osme sednice CK SK Srbije kao da počinju da definišu ukupan politički ambijent u zemlji. Admirale, da li je sukob srpskih i slovenačkih intelektualaca i prekid srpsko-slovenačke političke saradnje početak kraja Jugoslavije?

Do otvorenog političkog sukoba dolazi posle Osme sednice CK SK u Srbiji, dva viđenja budućnosti Jugoslavije, Slovenija i Srbija postali su orijentiri, međusobno nepomirljivi. Ostali će se svrstavati na

jednu ili drugu stranu, a SKJ nije više mogao da uspostavi ni prividno jedinstvo u jugoslovenskom društvu. Demokrati-zacija iz Slovenije i antibirokratska rev-olucija iz Srbije krenule su putem razbi-janja SKJ i Jugoslavije kao zajedničke države. U jesen 1985. u Ljubljani je došlo do prvog susreta opozicionih intelek-tualaca Srbije i Slovenije o budućnosti Jugoslavije. Govorilo se o „trećoj“ Jugo-slaviji kao konfederativnoj državi, a došlo je do rasprave o njenoj utemeljenosti, međusobnim iskorišćavanjima, nepover-enju i mržnji i stvaranju samostalnih na-cionalnih država. Dobrica Ćosić je rekao da se Jugoslavija održava na antisrpskim osnovama, da je stvaranjem Jugoslavije srpski narod izgubio sve elemente nor-malnog nacionalnog, kulturnog i ekonom-skog razvoja i na sebe, politikom Kom-interne, KPJ, angažovanjem Kardelja i Tita, primio greh velikosrpske hegem-onije koji ga je doveo u situaciju da nema svoju državu. Rešenje za Kosovo video je u plebiscitu i novom razgraničenju s Al-banijom. Slovenački intelektualci su tada odgovorili da je jedino rešenje za Srbe da se zalažu za očuvanje Jugoslavije i demokratske promene, jer podeljena na pokrajine i sa velikim brojem Srba iz-

van Srbije, Srbija se ne može izboriti za bolji status kao što to može homogena Slovenija. Zapravo, Slovenija i Srbija pokrenule su mehanizam razbijanja Ju-goslavije, a problemi odnosa sa Sloveni-jom nisu ležali u vojsci, problemi su bili u uređenju države, a JNA je postala poligon sudara različitih koncepcija šta je jugoslovenska država, i kako je treba urediti.

Osma sednica CK SK Srbije?

Nismo to u JNA posebno pratili, ali je bilo jasno da su nosioci priprema bili Milošević i Ljubičić, a oni nisu bili s nama u bliskim odnosima. Milošević nam je kao ličnost bio nepoznat, ali smo posle promocije na Kosovu uočavali njegovo arogantno nametanje Srbiji u Jugoslaviji. U Srbiji su tada bile dve glavne ličnosti, Milošević i Dragiša Pavlović kao preds-ednik Gradskog komiteta SK Beograda. Stambolići su već bili politički istrošeni u Srbiji, Ivana su smatrali odgovornim za prodor nacionalizma na srpsku političku scenu, posle odlaska Tita, ali bili smo spremni da mu pružimo podršku kao le-galno izabranom predsedniku. Pavlovića smo cenili kao modernog, otvorenog i obrazovanog političara. Stambolićeva grupa je izgubila zbog njegove naivnosti i nespretnosti, ceh je platio Pavlović. U Armiji je bilo 60 odsto starešina srpske nacionalnosti, a dolazak Miloševića i najavu da će uspostaviti red podržala je većina srpskog naroda. Antibirokratska revolucija se poistovećivala sa reforma-ma koje je tražilo članstvo SKJ. Pučističke metode sa Osme sednice nisu izazvale neki otpor, ali lično sam savetovao Ivanu Stamboliću da ne predaje dužnost preds-ednika Predsedništva SR Srbije dok ga ne primoraju. Očekivao sam da se stvari mogu razviti na način da će JNA morati da interveniše i da će nam on biti potreban. No, zbačeno rukovodstvo Srbije bilo je iznenađeno i uplašeno, osim časnih izuzetaka, sekretar unutrašnjih poslova Lalević, general Đorđević i naravno Pavlović.

Kako je rezultat Osme sednice dočekan u drugim republikama?

Manje-više svi su se složili sa našim ocenama, ali od toga nije bilo nikakve koristi. Niko se nije hteo izložiti i riziko-vati. Slovenci su bili najjasniji. Rekli su: „Imamo svojih problema i ne želimo se mešati u tuđe“. Znali su da se otvaranjem pitanja Srbije nameće i problem Sloveni-je u kontekstu opstanka Jugoslavije. General Jovičić, predsednik SKJ u JNA

Žito za NATO

U vreme posle Rezolucije Informbiroa, u vode Visa stigla je u službenu posetu grupa brodova američke ratne mornarice kojom je komandovao admiral Džon Kasadi, na nosaču aviona „Koral si“. Zajedno s Titom obišli smo nosač aviona, gde nas je admiral Kasadi pozdravio. U svom izlaganju admiral je naglasio da su oni, Amerikanci, sada eto u vodama Visa, odakle mogu da gađaju sovjetske ciljeve u Ukrajini. Tito se malo namrštitio, a kada je admiral nastavio u istom stilu, Tito ga je prekinuo i rekao mu da s teritorije Jugoslavije niko i nikada neće gađati Sovjetski Savez. Godinu dana kasnije mi smo u Vašingtonu tražili da nam SAD isporuče žito. Pregovarač sa američke strane bio je već penzionisani admiral Kasadi. Doslovno nam je rekao: „Može žito, ali morate u NATO“. Beograd je obavešten o uslovu. Tito je Amerikancima poručio da se s Jugoslavijom tako ne može razgovarati i pregovori su prekinuti. Ipak, kasnije, Ajzenhauer nam je isporučio žito. A nismo ušli u NATO.

Tito i Mamula

pokrenuo je na sednici Predsedništva CK SKJ 16. novembra 1987. pitanje „kompletne informacije o Osmoj sednici CK SK Srbije“. Niko ga nije podržao. Onda je godinu dana kasnije usledio onaj prst Vinka Hafnera prema Miloševiću, kada je zatražio njegovu odgovornost.

Stižu ratovi u Sloveniji i u Hrvatskoj?

I pre toga Armiju su stalno politički i medijski napadali zbog pučističkih namera, posebno je to medijski bilo prisutno u Sloveniji i Hrvatskoj, dok su nas u Srbiji medijski satanizovali zbog slučaja Paraćin i ubistva vojnika na spavanju, što je uradio vojnik Albanac. Mi smo nastojali da JNA zadrži svoj opštejugoslovenski karakter, jer svaka asimetrija prema nekoj republici i narodu značila bi prihvatanje razbijanja zemlje. U Srbiji je narod uvek imao poštovanje prema JNA i to se nije promenilo ni posle dolaska na vlast Miloševića.

Mislite li da do događaja u Hrvatskoj 1990. i 1991. ne bi došlo da nije bilo Miloševića u Srbiji?

Ne, nacionalizam je postojao u Hrvatskoj i pre Miloševića, ali je eksplodirao posle mitingašenja i pokušaja njegovog prekrajanja Jugoslavije. Pri tome ne sporim da je Srbija imala legitimna prava da uredi svoje odnose sa pokrajinama tako da ne štete Srbiji kao celini. Nije ni sporno da su komunisti u Hrvatskoj predali vlast nacionalistima, kao što su to uradili i komunisti u Sloveniji. Zapravo za raspad Jugoslavije najviše su krivi komunisti, koji se nisu na vreme reformisali.

I Vi ste bili član te partije.

Da, ali pogledajte moj govor na 14. kongresu SKJ, to je bio povod neposrednom sukobu sa Kadijevićem i dogmatskim stavovima iza kojih je bila delegacija Srbije. Odbiti 458 amandmana na Deklaraciju dobrodošli su onima koji su već odabrali put napuštanja Jugoslavije.

Zašto JNA nije razoružala sve paravojne formacije u Hrvatskoj uoči sukoba.

Uoči mog odlaska sa funkcije ministra odbrane, Kadijević koga sam ja predložio za novog ministra, rekao mi je: „Ništa se krupnog u Armiji i državi neće učiniti bez tebe“. Mislim da je u tom času bio iskren, ali on nije bio general odluke, već izvršavanja. Nije verovao u sposobnost JNA da izvrši svoju ulogu i smatrao je nepotrebnim da se u Jugoslaviji zadržavaju oni narodi koji to ne žele. Nažalost, kada sam to spoznao – bilo je kasno. Moj je stav bio da je ustavni zadatak JNA bio zaštita teritorijalnog integriteta i ustavnog

Vukovar i Dubrovnik

Vukovar se uopšte nije morao dogoditi, to je bio džep, kao i Osijek, koji se morao zaobići. JNA je imala sasvim dovoljno snaga da iz najmanje dva pravca stigne do Zagreba, tamo su se stvari i rešavale. Porazna je bila politika da JNA stane na etničke granice Srba i da se ratuje sa Hrvatima. Dugoročno to nije bila nikakva strategija, trebalo je na vreme deblokirati kasarne JNA u Hrvatskoj, razoružati sve paravojne formacije i onda pregovarati, što bi imalo kao posledicu i odlaganje i međunarodnog priznanja Slovenije. Rat JNA oko Dubrovnika najmanje je jasan i logičan, sramota je šta je sve tamo rađeno.

poretka, sve dok se narodi u Jugoslaviji drugačije ne dogovore. Bez ulaženja u raspravu ko hoće napolje, a ko hoće da ostane u Jugoslaviji. Datum 25. januar 1991. je dan kojim je definitivno počelo rušenje Jugoslavije. Tragičan promašaj JNA sa onim filmom o ilegalnom uvozu oružja u Hrvatsku, snimali su film umesto da spreče taj uvoz.

Pod uslovom da je vojska smenila sva politička rukovodstva u republikama, na koga biste se oslonili u vršenju vlasti?

Iznenadili biste se ko nam se sve nudio za tu opciju. Imali smo vrlo kvalitetne ljude za to. U svim republikama SFRJ. Znače, ljudi idu za odlučnima, idu za pobednicima. A da je JNA postigla neki jači početni uspeh, svi bi joj se priklonili. No, Kadijević se odlučio za Miloševića. Moja je odgovornost što sam ga predložio za ministra odbrane.

Poraz JNA u Sloveniji?

Vojno trapavo planirana i vođena operacija. No, Milošević i Kučan još su se u januaru 1991. dogovorili o izlasku Slovenije iz SFRJ. Generali Kadijević, Kolšek i Adžić nisu bili na nivou zadatka, Adžić je izdavao konfuzna naređenja, Kadijević mi je u trenucima očaja rekao

da je spreman da podnese ostavku i da se ubije da bi spasio čast Armije. Zamislite, on kao ministar odbrane u vreme kada se planira nova operacija u Sloveniji, u kabinetu u Beogradu prima telefonske pozive ministara spoljnih poslova Nemačke i Velike Britanije, Genšera i Herda. Šta on ima da razgovara sa njima? On je sa štabom Vrhovne komande morao da ode na ratno komandno mesto u Konjic, da izađe iz Beograda, jer tamo više nije bilo uslova za rad, a ne da ga svaki čas zivkaju iz vlade i ispiraju mu mozak, da mu roditelji ispod kabineta traže „da se deca vrate iz Slovenije“, da mu opozicija, ali i vlast sabotiraju mobilizaciju, da se svaki ulazak u zgrade Generalštaba i SSNO-a beleži i snima od strane inostranih obaveštajnih službi, da mu se Jović i Milošević mešaju u izgradnju stavova Armije. Milošević i Jović sloмили su Kadijevića, Jović o tome i piše u svojoj knjizi. On i Milošević zatražili su izlazak JNA iz Slovenije i posle odluke Predsedništva SFRJ od 18. jula 1991. Jugoslavija više ne postoji. JNA je izgubila svoj jugoslovenski karakter i to je bio kraj i te države i te armije. Kakve je to reperkusije imalo onda u Hrvatskoj, pa ako hoćete i na Kosovu, svi znamo. ■

ZAPADNA SLAVONIJA

prostor različitosti i tolerancije

U okviru projekta “Sudjelovanje građana u razvoju demokracije i unaprjeđenju ljudskih prava na lokalnom nivou” kojeg provodi Srpski demokratski forum u suradnji sa delegacijom Evropske komisije u RH, u Okučanima su se 9. marta 2012. okupile eminentne osobe iz domene zaštite ljudskih prava i prava nacionalnih manjina koje su govorile o važnosti ljudskih prava i njihovoj efikasnoj primjeni u lokalnoj zajednici

Pripremio: Igor Palija

Na okruglom stolu pod nazivom „Kulturna autonomija manjina u svjetlu punopravnog članstva Republike Hrvatske u Europskoj uniji“ politički analitičar **Davor Gjenero** govorio je o kulturnoj autonomiji u Hrvatskoj, te se dotaknuo aktualne problematike oko neusklađenja hrvatskog zakonodavstva sa zakonima Europske unije, podjeli Hrvatske na regije, provođenju Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, neuređenosti izbornog zakona i popisa birača, te održivosti povratka Srba u Hrvatsku. Gjenero je rekao da je Hrvatska jedina zemlja u Europi koja ne razlikuje autohtone od neautohtonih nacionalnih manjina, što je veliki problem. Isto tako rekao je da nacionalne manjine u Hrvatskoj čine isključivo hrvatski državljani koji se razlikuju po vjeri, kulturi, jeziku i ostalim pripadnostima. Naglasio je da nacionalne manjine, točnije manjinske organizacije ne mogu djelovati, odnosno normalno funkcionirati bez podrške lokalne samouprave. To je u biti i razlog postojanja Lokalnog vijeća za razvoj zajednice koje djeluje na području Općine Okučani i gradova, Pakrac i Lipik, upravo kako bi razne manjinske organizacije, organizacije civilnog društva, udruge i lokalna zajednica zajedničkim radom, razmišljanjima i konsenzusom mogli postići ono što je od zajedničkog interesa, a to je bolji položaj u društvu, odnosno borba protiv diskriminacije, zapošljavanje, tj. smanjenje nezaposlenosti, pisanje projekata kojim bi se pridobila sredstva iz europskih fondova itd. – istaknuo je voditelj projekta **Obrad Ivanović**. Tako se i ovim skupom željelo ohrabriti predstavnike spomenutih institucija, udruga i organizacija u radu na provođenju odredbi iz Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina. Osim manjinske problematike, politički analitičar Davor Gjenero govorio je i o nekoliko ključnih problema u Hrvatskoj koji se hitno trebaju riješiti. Jedan od njih je izborni zakon, odnosno, neuređenost izbornog sustava i popisa birača. Prema Gjeneru jedini način rješenja ovog problema je primjena američkog modela izbornog sustava koji prepoznaje samoprijavu birača. Drugi problem

Zaključci okruglog stola ‘Kulturna autonomija manjina u svjetlu punopravnog članstva Republike Hrvatske u EU’

►► Članstvo u EU donijet će promjenu pozicije lokalne i regionalne samouprave. Bit će nužno primijeniti načelo supsidijarnosti, ojačati autonomiju lokalne i regionalne samouprave, njihov udio u raspodjeli bruto-društvenog proizvoda i osigurati njihovu fiskalnu autonomiju. Budući da se pitanja manjinske zaštite u konsolidiranim demokracijama rješavaju prije svega na lokalnim i regionalnim razinama, ova promjena u sustavu morala bi povećati manevarski prostor za kvalitetnu zaštitu manjinskih prava.

►► Financiranje manjinskih samouprava nije moguće prenijeti na središnju državu, nego je preduvjet za uspostavljanje kvalitetnijeg modela financiranja jačanje financijskih kapaciteta lokalne samouprave.

- Pristupanjem EU otvara se pristup europskim strukturnim fondovima, koji su financijski jači, a jednostavniji u pristupu zbog postojanja jezične barijere nego pretpripravnim fondovima. Naime, pristupanje pretpripravnim fondovima odvija se prema načelima javne nabave EU na engleskom jeziku, a kriteriji za dostup strukturnim fondovima su oni iz Zakona o javnoj nabavi RH na hrvatskom jeziku. Budući da manjine u Hrvatskoj uglavnom žive u siromašnijim NUTS 2 regijama, strukturni fondovi bit će otvoreni i lokalnim samoupravama i manjinskim samoupravama.

►► Velika prednost modela manjinske samouprave njena je fleksibilna organizacija, usklađena s načinom djelovanja civilnog društva. Vijeća nacionalnih manjina novac za svoje djelovanje mogu pridobivati iz različitih izvora, otvoreno im je „projektno tržište“, ali zbog svojih skromnih administrativnih kapaciteta tu mogućnost uglavnom do sada nisu uspijevala iskoristiti. Nužno je jačati administrativne kapacitete manjinskih samouprava i osigurati njihovo vertikalno i horizontalno projektno povezivanje, kako bi se iskoristile šanse što ih otvara zakonski definirana fleksibilna struktura vijeća i njihova fiskalna autonomija.

►► Vijeća nacionalnih manjina definirana su kao tijela civilnog društva, a manjinske nevladine organizacije ovlašteni su predlagачi članova vijeća. Međutim, unatoč takvom institucionalnom modelu, realno su često prekinute veze između vijeća i manjinskih nevladinih organizacija, a vijeća su pretvorena u instrument manjinskih političkih stranaka ili međusobnog sukobljavanja frakcija unutar „manjinske političke klase“.

►► Manjinska samouprava može biti okvir za afirmaciju modela „socijalnog poduzetništva“, jer vijeća mogu poduzimati i ekonomske inicijative usmjerene na održivost manjinskih zajednica. Uz pomoć afirmacije socijalnog poduzetništva moguće je doprinijeti povratku izbjeglih, koji sada nemaju uvjete povratka, prije svega onih u radno-aktivnoj dobi i s djecom, jer samo takav povratak može biti održiv i osigurava opstojnost manjinske zajednice.

►► Potrebno je afirmirati sustav školovanja u posebnim obrazovnim skupinama na manjinskom jeziku i pismu, te korištenje manjinskim jezikom i pismom u javnoj upotrebi, i ondje gdje manjina ne čini 1/3 stanovništva.

►► Nužno je pojačati medijsku prisutnost manjina, kako na nacionalnoj razini, tako i na lokalnim razinama, a samo mediji, prije svega oni javni mogu doprinijeti afirmaciji uloge manjine u lokalnim zajednicama.

Davor Gjenero, politički analitičar:
IDEJA POVRATKA NEODRŽIVA

Ogromna sredstva uložena u povratak izbjeglica će se za 10 do 20 godina pokazati bačenima, jer će prostor ostati prazan, jer nitko drugi osim ljudi koji su izbjegli sa tih područja nema socijalno iskustvo niti emotivni naboj da živi na njima ...

Aleksandar Tolnauer, Predsjednik Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske:
DOBRI ZAKONI, LOŠA PROVEDBA

Ulazimo u Evropsku uniju sa teškim ratnim iskustvom i dobrom pravnom regulativom manjinske zaštite, koja se često ne provodi u praksi...

Dejan Pajić, zamjenik Pučkog pravobranitelja za ljudska prava:
SPOROST SUDSTVA

Političari i društvo u cijelosti jako malo znaju o ljudskim pravima i onome što se sa aspekta ljudskih prava smije, a što ne smije tolerirati. Zbog toga nam je potrebna sudska praksa, koje je dosta spora, da jasno definira što se u ovoj zemlji kažnjava kao diskriminacija...

Predrag Šipka, zamjenik predstojnika Ureda za ljudska prava Vlade Republike Hrvatske:
VIJEĆA BEZ UTJECAJA

Pripadnici nacionalnih manjina nemaju nikakvog interesa da participiraju u vijećima nacionalnih manjina budući da vijeća nemaju nikakvog stvarnog utjecaja u društvu...

u Hrvatskoj je podjela Hrvatske na regiji prema NUTS sustavu. Naime, Gjenero ističe da Hrvatska nije dobro podijeljena. Usporedio je našu zemlju s Mađarskom koja tih problema nema. Naime, glavni grad Mađarske, Budimpešta je sam po sebi jedna regija zbog iznimno visokog bruto domaćeg proizvoda, a kako ne bi zbog toga utjecala na razvoj ostalih gradova i mjesta u okruženju koja imaju iznimno mali BDP, što kod nas nije slučaj. Gjenero se dotaknuo još jedne problematike, a koja se odnosi na održivost povratka Srba. Problem je u tome što su se u održivi povratak uložila velika financijska sredstva, što će se pokazati za desetak godina da je uzaludno bačen novac, jer su se tokom proteklih godina u Hrvatsku vratili Srbi starije životne dobi, ekonomski neaktivni i radno nesposobni ljudi. Osim Gjenera na ovom okruglom stolu, na kojem su prisutni bili i predstavnici Općine Okučani, Grada Pakrac, Požeško-slavonske županije, manjinskih organizacija, udruga i organizacija civilnog društva iz Okučana i Pakraca, govorili su i predsjednik Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske **Aleksandar Tolnauer** koji se dotaknuo ostvarivanja manjinskih prava u Hrvatskoj, zatim zamjenik Pučkog pravobranitelja za ljudska prava **Dejan Pajić** koji je govorio o sprječavanju diskriminacije i manjinskih prava, te **Predrag Šipka**, zamjenik predstojnika Ureda za ljudska prava Vlade Republike Hrvatske koji se na zanimljiv način dotaknuo manjinske samouprave u sustavu zaštite ljudskih prava u Republici Hrvatskoj. Nakon spomenutih izlaganja i rasprave po pojedinim temama, doneseni su i zaključci ovog okruglog stola. Nakon okruglog stola u Osnovnoj školi Okučani održana je i javna kampanja s temom „Sat ljudskih prava“ na kojem su sudjelovali, osim spomenutih, i učitelji i učenici Osnovne škole Okučani, predstavnici lokalne samouprave, te predstavnici Policijske postaje Okučani i Policijske uprave brodsko-posavske. Djeca su pokazala veliku zainteresiranost za tematiku ljudskih prava i prevencije kršenja istih na opće zadovoljstvo svih sudionika ove kampanje. ■

„Sat ljudskih prava“
u Osnovnoj školi u
Okučanima

Dan kada je NATO počeo bombardiranje Srbije

24. marta navršilo se 13 godina od početka zračnih napada NATO-a na tadašnju Saveznu Republiku Jugoslaviju. Napadi su trajali 11 tjedana i u njima je, prema različitim procjenama poginulo između 1200 i 2500 ljudi

Piše: Igor Palija

Slika 1: Razorena zgrada Radio televizije u Novom Sadu; slika 2: Tvornica automobila Crvena Zastava u Kragujevcu; slika 3: Bombardirana razvojna postojenja Srbije; slika 4: Krstarećim raketama pogođena zgrada MUP-a u Beogradu; slika 5: Razrušena zgrada Generalštaba Vojske Jugoslavije u Beogradu; slika 6: Raketiran međunarodni putnički vlak kod Surdulice; slika 7: Jedan od srušenih mostova u Novom Sadu

Zračni napadi na Saveznu Republiku Jugoslaviju, koja se u to vrijeme sastojala od Srbije i Crne Gore, a Kosovo je bilo još u sastavu Srbije, počeli su 24. marta 1999. nešto prije 20 sati na osnovu naređenja tadašnjeg glavnog tajnika NATO-a Javiera Solane. Vlada u Beogradu je još iste noći proglasila ratno stanje. Operacija je trajala do 10. juna 1999. i završila je potpisivanjem vojno-tehničkog sporazuma o povlačenju jugoslavenske vojske i policije s Kosova. U bombardiranju koje je bez prekida trajalo 78 dana izvedeno je oko 38.000 borbenih akcija na čitavom području Srbije i Kosova. Glavni cilj napada bila su vojna

postrojenja, kasarne, skladišta oružja i municije te vojna infrastruktura Srbije, a cilj je bilo slabljenje bojevog potencijala Vojske Jugoslavije. Naročito u drugoj polovici vojne akcije su također teško oštećeni infrastruktura te privredni objekti na području Srbije. U nekoliko slučajeva su također u zračnim napadima stradale škole, zdravstvene ustanove, medijske kuće te spomenici kulture. Broj poginulih tokom vojne intervencije NATO-a se, ovisno o izvorima, procjenjuje na 1200 do 2500 ljudi, te broj ranjenih na oko 5000. I o materijalnoj šteti koja je nanijeta Saveznoj Republici Jugoslaviji tokom bombardiranja postoje različiti podaci. Tadašnje vlasti u Beogradu pro-

cijenile su štetu na oko stotinu milijardi dolara i zatražile nadoknadu od zemalja članica NATO-a. S druge strane je grupa ekonomskih stručnjaka G17 štetu procijenila na 30 milijardi dolara. Bombardiranje SR Jugoslavije je okončano 10. juna, usvajanjem Rezolucije 1244 Vijeća sigurnosti UN-a. Dan ranije su predstavnici Vojske Jugoslavije i NATO-a u Kumanovu potpisali Vojno-tehnički sporazum, kojim je precizirano povlačenje snaga Vojske Jugoslavije s Kosova i ulazak na to područje međunarodnih mirovnih vojnih snaga. Prema procjenama se na Kosovo nakon toga vratilo oko 750.000 Albanaca, ali ga je istovremeno napustilo i više od 100.000 Srba. ■

JEDINI ODRŽIVI POVRATAK JE OTVORENI POVRATAK

Javnosti je predstavljena studija Milana Mesića i Dragana Bagića o održivosti manjinskog povratka u Hrvatskoj. Događaj je okupio političare, kao i predstavnike međunarodnih organizacija te diplomata prisutnih u Hrvatskoj, te brojne predstavnike manjinskih organizacija i znanstvene zajednice. Činilo mi se da s toliko motiviranih i pametnih glava na okupu nema šanse da projekt povratka ne uspije. No, u trenutku kad je skup „zbog ranije preuzetih obveza“ napustio Predsjednik Josipović, u nastavku rasprave ostala je sudjelovati tek polovica izvorno prisutnih. Situacija k'o stvorena da se na plastičan način dokaže kako se procesu povratka, od samog njegova početka krajem devedesetih godina prošlog stoljeća, u praksi pristupa s figom u džepu

Piše: Antonija Petričušić

O srpskim se izbjeglicama u Hrvatskoj rijetko kad skroz objektivno govori. Dok njihovi politički predstavnici nerijetko povećavaju njihov broj, hrvatska ga javnost često relativizira. Predsjednik Josipović prilikom svog obraćanja skupu državnički mudro je primijetio da je iza svake brojke jedna ljudska sudbina, jedna ljudska nesreća. U znanstvenim publikacijama obično se barata brojem od oko 300,000 izbjeglica i prognanika srpske nacionalnosti koji su živjeli na području Hrvatske. Dok je manji broj izbjegao početkom rata, većina ih je svoje domove napustila nakon akcije Oluja. Najveći broj nekadašnjih izbjeglica, a današnjih povratnika vratio se zapravo relativno brzo po uključivanju nekadašnje tzv. RSK pod suverenitet Hrvatske. Vrh povratničkog vala, naime, zabilježen je još daleke 1998. godine. Ipak, prema popisa stanovništva u Srbiji iz 2002. godine, te su se godine u izbjeglištvu nalazile 220.164 osobe iz Hrvatske. Danas, srpske vlasti tvrde da u Srbiji još uvijek živi oko 60,000 izbjeglih Srba iz Hrvatske. Zagreb osporava tu brojku, i zahtjeva da se preko UNHCR-a usuglasi metodologija i izvrši ponovna registracija izbjeglica. Službena brojka govori pak o 130,220 registriranih povratnika (od kojih su neki stvarni, a neki tek formalni) kojima se može dodati 6,323 tzv. zaštićenih najmoprimaca, tj. onih koji su nekad imali

(NE)ODRŽIVOST POVRATKA

Povratak ili restitucija imovine (kuća ili stanova i zemlje) važan je, ali ne dovoljan uvjet trajnog ostanka, osobito za mlađe i obrazovane povratnike s djecom. Za njih je ključno pitanje zaposlenost i perspektive socijalne mobilnosti. Kako je to rijedak resurs na koji povratnici mogu računati, ne začuđuje da se trajno vraćaju ponajprije stariji, neobrazovani, ekonomski neaktivni ljudi i to u manja ruralna naselja.

stanarsko pravo, te su dobili zamjen-ske stanove. Problem povratka hrvatskih Srba svakako uvećava činjenica da su područja povratka pogođena ekonomskom stagnacijom u posljednja dva desetljeća, neka čak i depopulacijom, dok neka od njih infrastrukturno nikad nisu ni bila razvijena. No, povratnicima je mnogo važnija činjenica to što je pitanje povratka i prava povratnika od samih početaka (bilo) iznimno ispolitizirano. Ostvarivanje statusnih prava poput stjecanja državljanstva, dobivanja dokumenata, priznavanja radnog staža ili reguliranja mirovina često je povratnicima bila nemoguća misija, koji su nemali put bili diskriminirani postupcima lokalnih vlasti i državnih službenika. Nakon Oluje, naime, nije bilo političke volje da se povratak Srba dogodi. Zakoni su bili diskriminatorni, odredbe koje su omogućavale ponovni ulazak u posjed otete imovine ili prijavljivanje za novčane donacije imale su kratke rokove, u srpske se kuće i

napuštenu imovinu useljavalo sistematski izbjegle Hrvate iz Bosne i Hercegovine i s Kosova.

DOSTOJANSTVEN POVRATAK

Pod pritiskom i stalnim monitoringom međunarodne zajednice (OESS-a, UNHCR-a, kao i Europske komisije) hrvatske su vlasti mijenjale svoj početno ignorirajući stav prema srpskim izbjeglicama, te su mijenjale i zakonodavstvo i praksu. Gotovo u potpunosti sredstvima iz državnog proračuna obnavljale su se oštećene srpske kuće, nekretnine u kojima su stanovali zaštićeni najmoprimci vraćale su se vlasnicima i ekonomskim mjerama privlačili povratnici i ostali građani u tzv. područja posebne državne skrbi. Hrvatske su vlasti u nekoliko navrata osim toga produživale rokove za obnovu i stambeno zbrinjavanje izbjeglica. Danas je još otvoreno pitanje stambenog zbrinjavanja bivših nositelja stanarskih prava srpske nacionalnosti diljem Hrvatske. Hrvatske su vlasti omogućile takvima izbjeglicama postati zaštićeni najmoprimci, koji imaju pravo otkupa nekretnine nakon deset godina, no bez prava nasljeđivanja. Za preostale izbjeglice, koje nisu još riješile pitanje doma, postoji međudržavni dogovor da će im se osigurati smještaj u Hrvatskoj ili u Srbiji, a sve uz pomoć novca kojeg bi donirala međunarodna zajednica. Naime, jednom i proces povratka treba proglasiti završenim, jer osim što stvara ekonomski uteg po hrvatski proračun, zasigurno predstavlja uteg hrvatsko-srpskim međudržavnim odnosima. Najvažnije je pak, ukazuju na to u svojoj studiji i Mesić i Bagić, povratak početi drugačije koncipirati i ne brojati (tek) glave koje su se vratile, nego glave koje su zadovoljne i

POVRATAK – NEMOGUĆA MISIJA

Pitanje povratka Srba u Hrvatsku i njihovih prava od samih početaka bilo je iznimno ispolitizirano. Ostvarivanje statusnih prava poput stjecanja državljanstva, dobivanja dokumenata, priznavanja radnog staža ili reguliranja mirovina često je povratnicima bila nemoguća misija, koji su nemali put bili diskriminirani postupcima lokalnih vlasti i državnih službenika. Nakon Oluje, naime, nije bilo političke volje da se povratak Srba dogodi. Zakoni su bili diskriminatorni, odredbe koje su omogućavale ponovni ulazak u posjed otete imovine ili prijavljivanje za novčane donacije imale su kratke rokove, u srpske se kuće i napuštenu imovinu useljavalo sistematski izbjegle Hrvate iz Bosne i Hercegovine i s Kosova.

koje žive dostojanstven život. Sociolozi Milan Mesić i Dragan Bagić proveli su do sad već dva istraživanja o održivom povratku izbjeglica po narudžbi Ureda visokog povjerenika za izbjeglice UN-a u Hrvatskoj. Prvim istraživanjem „Održivost povratka – srpski povratnici u Hrvatskoj“ iz 2006. godine, znanstveno su procijenili proces povratka i proučili povratničku populaciju. Već su tada istraživači ustanovili da je „povratak složen, dugotrajan, pa i višesmjerni proces koji u svakoj fazi može postati reverzibilan. Praćenja povratnika ubrzo su otkrila da mnogi od njih, prije ili kasnije, odlaze u nove migracije. Zaključeno je da nije dovoljno da povratnici jednom pređu granicu svoje domovine u povratnom smjeru, nego da povratak treba biti uspješan, odnosno održiv. Pokazalo se, međutim, da održivost povratka nije lako odrediti, a osobito mjeriti. Rezultati ovog istraživanja potvrđuju da su društveno-ekonomski uvjeti, kako u objektivnom tako i subjektivnom smislu, ključni za održivost povratka. Povratak ili restitucija imovine (kuća ili stanova i zemlje) važan je, ali ne dovoljan uvjet trajnog ostanka, osobito za mlađe i obrazovane povratnike s djecom. Za njih je ključno pitanje zaposlenost i perspektive socijalne mobilnosti. Kako je to rijedak resurs na koji povratnici mogu računati, ne začuđuje da se (trajno) vraćaju ponajprije stariji, neobrazovani, ekonomski neaktivni ljudi i to u manja ruralna naselja.“

POSljedICE RATA

Nova je studija, pod naslovom „Manjinski povratak u Hrvatsku – Studija otvorenog povratka“ znatno šira i bavi se naučenim u razdoblju od 2006. godine i provedena je u donekle promijenjenim političkim i ekonomskim uvjetima te u okolnostima pristupanja Hrvatske Europskoj Uniji. Pitanje realizacije povratka izbjeglica jedan je od pretpristupnih uvjeta „nametnut“ (potencijalnim) kandidatkinjama za članstvo s prostora zapadnog Balkana, a regionalna suradnja u području međudržavnog rješavanja povratka izbjeglica ili njihova integriranja u zemlju utočišta bila je mjerilo za zatvaranje „famoznog“ poglavlja 23. Nezadovoljni napretkom, predstav-

SVAKI DRUGI STVARNI POVRATNIK

Nova studija nudi i novu tipologiju povratka i njegove održivosti. A to su: trajni povratnici, formalni povratnici, potencijalni povratnici, neuspješni povratnici i ne-povratnici. Na temelju reprezentativnog uzorka, istraživanje ukazuje na to da je tek svaki drugi registrirani povratnik – stvarni. Znači u Hrvatsku se trajno vratilo tek oko 65.000 Srba od njih 300.000 koji su napustili Hrvatsku

ici izbjeglih Srba iz Hrvatske čak su predložili rezolucije o pravima izbjeglih i zahtijevali od srpskog Parlamenta da diplomatskim aktivnostima pokuša omesti hrvatsko pristupanje Europskoj uniji radi neispunjenja njihovih zahtjeva. Osim usporedbe s podacima iz 2006. godine, nova studija nudi i novu tipologiju povratka i njegove održivosti. Na temelju prebivališta izbjeglica uvodi sljedeću tipologiju: trajni povratnici; formalni povratnici; potencijalni povratnici; neuspješni povratnici i ne-povratnici. Na temelju reprezentativnog uzorka, istraživanje ukazuje na to da je (tek) svaki drugi registrirani povratnik – stvarni. U odnosu na ranije istraživanje, ovaj su put autori zaključili da formalni povratnici (dakle, oni koji su registrirali činjenicu svog povratka, prijavili prebivalište u Hrvatskoj i nemaju više status izbjeglice, imaju obnovljenu kuću ili stan na raspolaganju, no zapravo ne borave stalno u mjestu svog prebivališta u Hrvatskoj) zapravo nisu ne-povratnici i da oni ne predstavljaju neuspjele slučajeve povratka. Naime, trećina formalnih povratnika dolaze povremeno u svoje kuće, bilo to za praznike, radi obiteljskih proslava ili prilikom glasanja. Ova činjenica ukazuje upravo na dinamiku povratništva kao otvorenog procesa. Budući su povratili svoje vlasništvo, uvijek postoji mogućnost da se neko od članova obitelji i faktički vrati. Osim toga, u 21.5% obnovljenih domova takvih, formalnih povratnika, žive neki od njihovih članova porodice pa se ipak radi o djelomičnom povratku. Konačno, činjenica da je skoro polovina (43%) praznih povratničkih domova održavano ostavlja dugoročnu mogućnost povratka. U vremenskom periodu od skoro dva desetljeća radi-

kalno su se promijenili i ekonomski, i društveni, i politički uvjeti u područjima povratka. Promijenile su se i životne perspektive povratnika, koji su se u izbjeglištvu školovale, zaposlile, stekle nove društvene kontakte, integrirale u sredine u kojima su pronašle pribežište. Na povratak se stoga, ponovno je to potvrđeno, mnogo teže odlučuju mladi i obrazovani. Lakše je od penzije i od rada na zemlji preživjeti starijima. Mladima treba posao, njihovoj djeci škola, slobodne aktivnosti, perspektiva. Mladi povratnici kao da su i sustavno suzbijani u toj namjeri, jer neće imati pravo naslijediti stan od roditelja koji će eventualno postati zaštićeni najmoćnijim. „Zadaća je svake razume politike“, u svom govoru prilikom predstavljanja studije istaknuo je Predsjednik, koji uz Vladu predstavlja državnu politiku dakle, „da do kraja, koliko je to moguće, izbriše strašne posljedice rata“. Srpske izbjeglice iz Hrvatske imaju pravo na to, jer su, u prvom redu, većina njih formalno-pravno hrvatski građani, jer su (bar jednoć) na teritoriju naše države imali svoj dom, i konačno zbog toga što im pravo povratka jamče hrvatski zakoni. Predstavljajući znanstveno-istraživački poduhvat svakako ima šansu doprinijeti u kreiranju usmjerenih programa i javnih politika koje će omogućiti njihov povratak. Nadam se da će ga, osim Predsjednika, pročitati svi nadležni ministri, dužnosnici i državni službenici koji u svojoj nadležnosti imaju ostvarivanje ljudskih prava ovog dijela hrvatskih građana. Za početak, bilo bi dobro da vlastodršci shvate da je povratak srpskih izbjeglica zapravo razvojni interes Hrvatske. Ni jednoj državi ne trebaju obespućena, depopularizirana područja. ■

IZBORI ZA NARODNE POSLANIKE NARODNE SKUPŠTINE REPUBLIKE SRBIJE

O B A V E Š T E N J E

Odlukom predsednika Republike Srbije Borisa Tadića, raspisani su izbori za narodne poslanike Narodne skupštine Republike Srbije, koji će biti održani 06. maja 2012. godine.

Biračka mesta u diplomatsko-konzularnim predstavništvima Republike Srbije u Republici Hrvatskoj (Ambasada Republike Srbije u Zagrebu, Generalni konzulat Republike Srbije u Rijeci i Generalni konzulat Republike Srbije u Vukovaru) biće otvorena ukoliko se za glasanje prijavi najmanje 100 državljana R. Srbije po biračkom mestu.

Državljeni Republike Srbije koji su upisani u jedinstveni birački spisak u Republici Srbiji, a koji žele da glasaju na biračkom mestu u inostranstvu, u obavezi su da se prijave nadležnom diplomatskom konzularnom predstavništvu do 14.04.2012. godine. Neophodno je da poseduju važeću putnu ispravu (biometrijski pasoš), ličnu kartu ili vozačku dozvolu R. Srbije i potrebno je da popune **Obrazac zahteva za upis u birački spisak podataka da će birač glasati u inostranstvu**, koji mogu naći na internet stranici Ambasade R. Srbije u Zagrebu www.ambasada-srbije.hr

Državljeni Republike Srbije koji nisu upisani u jedinstveni birački spisak u Republici Srbiji, a koji žele da glasaju na biračkom mestu u inostranstvu, imaju mogućnost da se upišu u birački spisak posredstvom nadležnog diplomatskog konzularnog predstavništva do 14.04.2012. godine. Neophodno je da poseduju važeću putnu ispravu (biometrijski pasoš), ličnu kartu ili vozačku dozvolu R. Srbije i potrebno je da popune **Obrazac zahteva za upis u jedinstveni birački spisak u Republici Srbiji**, koji mogu naći na internet stranici Ambasade R. Srbije u Zagrebu www.ambasada-srbije.hr

Državljeni Republike Srbije mogu svoje uredno popunjene zahteve, uz kopiju identifikacionog dokumenta, da dostave poštom, odnosno faksom nadležnom diplomatsko-konzularnom predstavništvu ili nadležnoj opštini u Republici Srbiji. Prilikom prvog upisa ili izmene podataka u Jedinstvenom biračkom spisku, pored popunjenog Zahteva potrebno je priložiti prijavu prebivališta u Republici Srbiji ukoliko je poseduju ili kopiju lične karte izdate u Republici Srbiji jednog od roditelja.

Kada se radi o državljanima Srbije, koji nemaju prijavljeno prebivalište u Republici Srbiji, kao ni njihovi roditelji, neophodno je da oni ili njihovi roditelji prijave prebivalište u Republici Srbiji da bi mogli da glasaju na predstojećim izborima.

Državljeni Republike Srbije uvid u jedinstveni birački spisak mogu da izvrše elektronskim putem na zvaničnoj internet stranici Ministarstva za ljudska i manjinska prava, na adresi www.drzavnauprava.gov.rs, unošenjem podataka o jedinstvenom matičnom broju građana.

Sve dodatne informacije, u vezi sa izborima, mogu se dobiti na:

- Ambasada Republike Srbije u Zagrebu: 01 457 9067 i 01 457 90 68
www.ambasada-srbije.hr

- Generalni konzulat Republike Srbije u Rijeci: 051 337 420, 051 337 421
www.gk-srbije-vukovar.hr

- Generalni konzulat Republike Srbije u Vukovaru: 032 441 016 i 032 441 183
<http://www.konzulat-srbije-rijeka.hr>

SVI MARŠ NA MISU!

Kad god uhvate popove s prstima u dječjem šlicu ili ispod suknjice male curice, šefovi tih degutantnih tipova izjavljuju da se radi o izdvojenim slučajevima, da nije cijela crkva takva te da im je žao. Da li im je žao ili ne, to ne možemo pouzdano znati; praktički je nemjerljivo i teško se verificira. Tek, recimo da im treba vjerovati, kao što bismo rado da oni vjeruju djeci kad im kažu što im popovi rade po sakristijama, iza oltara, u ispovjedaonicama, župnim dvorovima i ostalim crkvenim budžacima

Piše:
ĐURĐA
KNEŽEVIĆ

Izvan domene emocija, tvrditi da se radi o izdvojenim slučajevima pedofilije u crkvi, čista je laž. Godinama, desecima godina javnost u Hrvatskoj stalno iznova potresaju nova svjedočanstva žrtava popova pedofila i ne radi se o par slučajeva, radi se, kad se pogleda sve ono što je isplivalo na površinu, alarmantnom broju, iako i jedan slučaj je, morao bi biti, dovoljan za alarm najvišeg stupnja. O stravičnim brojkama slučajeva u Europi, na američkom kontinentu pa i diljem cijelog svijeta da ne govorimo. A to je tek ono što se tegobno izvlači i izlazi na površinu. Što li se tek krije u tami šutnje, prisilnog zaborava, potiskivanja, o tome je mučno i misliti. Strava kroz koju su žrtve prošle, i u kojoj i dalje žive, nije ni sa čime usporediva, no ne smijemo zanemariti i stravu građana kojima nije ispran mozak i koji vjeruju svojoj, ili tuđoj djeci, svejedno, da se to o čemu im djeca bolno govore, uistinu i još bolnije i dogodilo. Koje god svjedočanstvo čitamo, jezivi refren koji se ponavlja jest, svi su znali! Koliko god je gadljivo čuti da su "svi znali", a ne samo da nitko ništa nije poduzeo, već su čak pokazali solidarnost s počiniteljima a ne sa žrtvom, ne valja žuriti u prebrzu, osvetničku osudu. Treba se ipak, radi budućnosti, ako nam je kao društvu do nje bolje stalo, upitati što se to dogodilo, što to i zašto to čine zločinci iz crkve, a što smo mi kao društvo propustili učiniti da ih spriječimo i zaštitimo najslabije i nevine. I tako i sami sudjelujemo u zločinu.

PEDOFILIJA PO SAKRISTIJAMA

Licemjerni bolesnici sa crkvenih oltara melju o milosti, o saučešću, brizi o djeci, ne daj bog da se i jedno ne rodi, toliko su jarosni kad se povede riječ o abortusu. Bajaju o nevinoj dječici, anđelima tako uživiljeno da im curi slina. Ponajviše se ipak bave seksom, pa ne samo da savršeno znaju, već određuju kada i kako, pa onda i tko s kim treba upražnjavati tjelesnu ljubav. Znaju to do u najsitniji detalj; čitajte primjerice čudesna znanja i otkrića supetarskog seksualno egzaltiranog popa Ursića. Znaju i sve o menstruaciji, daleko više od svjetovne znanosti, pa nam reče neki dan jedan crni brat kako su žene za vrijeme menstruacije na najnižoj intelektualnoj razini. Malne, idiotkinje. Jel' genijalcu s oltara palo na pamet da se to onda glatko odnosi i na Djevicu Mariju kad ju je drmao ciklus, pa je valjda bila, kao i svaka sirota žena, blesava. Ognjem i mačem i paklom progone homoseksualnost jer nije u funkciji rađanja već, kako crna bratija to razumije, samo tjelesnog uživanja, dok njima samima međutim, kako upravo vidimo, takovo štogod uopće nije strano. Osobito je zanimljiv i osobito pokvaren (politički) manevar okretanja stigme pedofilije sa sebe samih na homoseksualce. Jer, homoseksualci su ionako već stigmatizirani (od popova samih ponajviše), pa dodajmo im još malo otegotnih okolnosti. Osim što pedofilija naprosto nije ni u kakvoj posebnoj vezi s homoseksualnom ljubavi, kao što nema baš nikakve veze s ljubavi samom, ona je nažalost

težak poremećaj, koji nalazimo u svim grupama i među pripadnicima svih spolova: među heteroseksualcima jednako kao i homoseksualcima, među muškarcima kao i među ženama. Druga je stvar koja grupa i koji spol je više upražnjava. U tom smislu, kako stvari stoje sudeći po brojnim izvještajima, popovi (hetero, homo, svejedno) su neprikosnoveni šampioni. O tome upravo govore brojni izvještaji o marnim upražnjavanjima pedofilije po sakristijama. Kad iz tog prljavog mora izroni slučaj u javnost, brzo ih se braću bolesnike skloni, premjesti u neko drugo mjesto, neku drugu crkvu, gdje mogu mirno nastaviti istu praksu. Žilavo ih se štiti od građanskog kaznenog progona, koliko god je to moguće, seli se slučajeve u Vatikan; tobože će se tamo nešto riješiti. Vidjeli smo i kako to Vatikan rješava. Svojedobno istraživanje New York Timesa pokazalo je da se od prijavljenih slučajeva koji uopće dospiju do Vatikana riješi tek 20 posto. Ostalo se, dakako, zataškava. Upravo Ratzinger, sadašnji papa, poznat je po zataškavanju takvih, upravo vrlo gadnih slučajeva. U vrijeme dok je bio kardinal i vodio vatikanski ured Kongregacije za doktrinu vjere, odbio je kazniti svećenika koji je zlostavljao više od 200 gluhih dječaka. I to čak na zahtjev biskupa kojima je taj slučaj ipak bio previše. Ovdje se ipak treba na tren zaustaviti i zamisliti se. Dvije stotine dječaka, nečije djece, samih i ostavljenih od roditelja povjerenih ne-kome drugom na pažnju ako već ne

i ljubav. Pa još i s poteškoćom gluhoće, koja dijete sigurno čini još nesigurnijim, preplašenim, ovisnim o više pažnje... Nad tom djecom, posve prepuštenom monstrumu u mantiji, Ratzinger se nije sažalio. Sažalio se međutim nad monstrumom. O cijeloj vojsci nižih crkvenih činovnika koji to isto marljivo i sustavno rade, baš kao i njihov vođa i svakako uzor, papa Ratzinger, da ne govorimo. I mi svog Puljića za trku imamo; on se neki dan pita što je to pedofilija uopće, dok mu bibinjski pop ruši rekorde u nasrtanju na dječake.

IZNAD SVAKOG ZAKONA

Ugovorima sa Svetom stolicom potpisali smo vazalni odnos, stvorili državu u državi, čija su prava iznad one u kojoj se nalazi. Svaki građanin, bio vjernik ili ne, htio to ili ne, plaća srednjovjekovni danak, a da ga se nikada o tome ništa nije pitalo. Tako, naravno, i svaki roditelj žrtve i sam plaća manijakalnog nasilnika nad svojim djetetom. Stotine crkava niknulo je posljednjih decenija, nove škole se međutim mogu nabrojati na prste jedne ruke. Svaki pop, i naravno svi oni brojni perverznejaci među njima, na državnoj su plaći, veličine kakvu prosječni penzioner, recimo bivši srednjoškolski nastavnik, u

na velika vrata da bi tamo polupismeni i zatucani popovi na vjeronauku odgajali djecu u duhu šovinizma i homofobije, sve valjda u skladu s crkvenim naukom. Pa i gore, jer uvijek u ovoj zemlji može biti gore, dovodimo ih u škole kao special guest stars, tako primjerice u Industrijsko obrtničkoj školi u Slavonskom Brodu pop drži predavanje na Nastavničkom vijeću koje je obavezno za sve nastavnike. U istoj školi neka američka, kažu, književnica, koja je, kaže, doživjela prosvjetljenje u Međugorju, drži predavanja i američki poslovno prodaje svoju knjigu o tom, za odgoj i obrazovanje mladih neobično važnom iskustvu. Koji trip, a sve u suradnji popova i navodno sekularnog školskog sustava sekularne države! Većeg ludila jedva da možemo zamisliti, ali, kako rekoh, uvjerali smo se da uvijek može i gore. Već smo se navikli da ih gledamo na televiziji više od Lady Gaga ili naše Gage Hloverke Novak, ali bahatosti nikada kraja. Neki dan, župnik iz Ščitarjeva pobjesnio što su djeca iz župe u nedjelju, umjesto na misu, otišla na Turopoljsku utrku i lijepo im zaprijetio da neće dobiti pričešć i krizmu. Lako za to, ali što je župnik tresnuo u dodatku govori o tome tko je kriv za to što bi djeca radije trčala a ne gulila koljena na misi i ponešto

Što mi kao društvo činimo? Jesmo li nevini ili suodgovorni u zločinu pedofilije? Ne činimo ništa, svakako ništa dobrog a te stoga nismo nevini i vrlo smo suodgovorni. Točnije, pomagači smo u zločinu...

Hrvatskoj može samo sanjati. Plaćamo im palače od oniksa da im bude ugodniji život; istovremeno, u bolnicama se urušavaju stropovi, škole se raspadaju također, a kako se učenici ne bi smrznali zimi, neke su škole bile primorane zamoliti roditelje za pomoć za plaćanje grijanja. U te iste škole uveli smo mantije

još u sakristiji poslije mise, i gdje se krivac nalazi. Poručuje ogorčeni pop djeci "Neka trče do Kumrovcu." Znali smo, i da nije rekao, krivi su komunisti, partizani, Tito i onaj Fumić... sve je to jedna banda. Da se već teško snalaze u realnom svijetu – a drugačije i ne može biti, jer im se u realnom svijetu države Hrvatske nitko

nije ispriječio i stavio ih na njihovo mjesto – govore brojni primjeri. Pa i to "njihovo mjesto" prilična je apstrakcija. Koje bi to bilo? Jer da ih se stavi recimo na mjesto većine građana ove uništene države, hranili bi se iz kontejnera, pa bi se s razlogom mogli zvati crkva skromnosti i siromaha. Postoji još jedan pop koji odnos crkve i države vidi kao srednjovjekovni (s pravom): pop iz Gorice kraj Zadra izvikao se na učenike koji su došli na misu nimalo duhovnim pokličem "Izlazite ili zovem policiju!" A sve zbog toga što nisu dolazili redovno na mise. Tko god misli ili je mislio da su popovi oni koji propovijedaju vjeru, praštanje, duhovnost, razumijevanje, što se tiče ovih u Hrvatskoj, grdno se vara. Naši to rade klinčom u sakristiji, a ako se nešto nećkaš, onda ti zaprijetite policijom. U svakoj normalnijoj državi bio bi proglašen ludim, ovdje je međutim krajnje normalan. Jer na ovakav sumanutu zahtjev, da se silom ukloni vjernike koji su svojom voljom došli u navodno božji hram, a ne privatni bordel, policija će priskočiti, direktor škole će obaviti poučno pedagoške razgovore sa odbjeglih ovčama, načelnik općine će sam lično ispitati slučaj. Takvi smo, slika nije lijepa, ali već je vrijeme provjetriti tavan i skinuti ovu rugobu od slike Hrvatske, ružnije i od one Dorian Greya. To što imamo zločince u mantijama, nije samo njihova odgovornost. Kao društvo odgovorni smo za to, a nečinjenjem faktički sudjelujemo u zločinu. Svaka nevina žrtva popova pedofila i naša je žrtva. Ministar pravosuđa koji lijepo kaže da se neće miješati u kanonsko pravo crkve, dakle, ništa od procesuiranja zadnjeg slučaja pedofilije, direktan je sudionik zločina. Tako će i ostati do, nadamo se, ne i predalekog daljnijega. Među prvim stvarima u svom kratkom mandatu, naš je novi premijer izjavio da ugovore s Vatikanom neće dirati. Sve pod izgovorom prihvatljivim samo imbecilima, to jest, da su to međunarodni ugovori, a oni se valjda ni u kom slučaju ne diraju. U tom slučaju, dragi popovi, i dalje ćemo vam svi davati danak i vjernici i nevjernici, možete mirno štiti zločince u vašim redovima, ništa im se neće dogoditi, i koješta još što vas stavlja iznad zakona običnih građana ove zemlje, jer tako kaže međunarodni ugovor. Time je potvrdio vazalni odnos države kojoj je na čelu, nakon čega građanima i djeci, umjesto odlaska na utrku ili na ples, ostaje – svi marš na misu! Ili u sakristiju, ovisno o dobu.■

DISKRIMINACIJA NA PRAVO NA DOM

Srpski demokratski forum prezentira analizu o različitim, nejedinstvenim i diskriminacijskim standardima i praksi u ostvarivanju prava na stambeno zbrinjavanje različitih kategorija ratnih stradalnika u 2012. godini sa kojima se na najgrublji način krše ljudska prava i temeljno ustavno pravo jednakosti građana

Ovim dokumentom želimo upoznati javnost i upozoriti mjerodavne institucije na grubo kršenje prava i temeljnih sloboda određenih kategorija ratnih stradalnika u Republici Hrvatskoj kao i postojanja različitog pristupa u rješavanju njihovog prava na dom i stambeno zbrinjavanje, koji otvaraju prostor za diskriminaciju i ugrožavaju temeljne ustavne vrijednosti- jednakost i vladavinu prava.

Vlada Republike Hrvatske zakonski različito normira i rješava pravo na stambeno zbrinjavanje i pravo na vlasništvo različitim kategorijama ratnih stradalnika te građana i državljana Hrvatske.

Pravo na stambeno zbrinjavanje za hrvatske branitelje, zatim za pripadnike Hrvatskog vijeća obrane iz Bosne i Hercegovine te za Hrvate koji su dobili na korištenje stan u društvenom vlasništvu na oslobođenom teritoriju (na temelju Zakona o davanju u najam stanova na oslobođenom teritoriju iz 1995. godine), država zakonski rješava temeljem Zakona o područjima od posebne državne skrbi (86/08) i Zakona i izmjenama i dopunama Zakona o područjima od posebne državne skrbi (57/11) kojim je dodatno otvoren prostor za diskriminaciju i nejednak pristup u rješavanju stambenog zbrinjavanja svih ratnih stradalnika. Temeljem posljednjih zakonskih

izmjena, gore spomenute kategorije imaju pravo da putem darovnih ugovora dobiju u trajno vlasništvo, potpuno besplatno, kuće ili stanove u kojima žive, uz jedini uvjet, da iste ne mogu prodati ili otuđiti u sljedećih 10 godina. Također je dana i mogućnost povećanja stambenog prostora koji je do sada vrijedio kod stambenog zbrinjavanja i obnove i to za stan povećanje od 10 m², a za obiteljsku kuću 20 m² po članu domaćinstva.

Za Srbe povratnike bivše nositelje stanarskih prava, ne vrijede ovakvi uvjeti za stambeno zbrinjavanje. Njima se ništa ne daruje, već se njihovo pravo na dom rješava temeljem vladine Odluke o otkupu stanova u državnom vlasništvu od 2. 9.2010. s kojom dobivaju tek mogućnost tržišnog otkupa stanova u kojima jesu, ili će biti stambeno zbrinuti. Uvjeti otkupa nisu povoljni kao kod svih drugih građana koji su kao nositelji stanarskih prava otkupljivali stanove u kojima su živjeli, tako da se o modelu stambenog zbrinjavanja Srba - bivših nositelja stanarskih prava - prije može govoriti kao o kupnji, a ne o otkupu, jer kvadrat stana za „povoljan otkup“ stoji od 400 do 800 eura. Dodatno opterećenje, koje važi samo za Srbe povratnike jest obaveza, da u predmetnom stanu ne smiju izbivati duže od 6 mjeseci, što im se prijeti gubitkom prava na stambeno zbrinjavanje. Također, Srbi moraju platiti i naknadu korisnicima njihovih kuća, ako su isti

investirali u objekt. Sada je država propisala, da će ona obešteti korisnike, a vlasnik će dobiti „povoljan“ tržišni kredit kod banke da nadoknadi državi što je u potpunosti zaštitila prava korisnika na štetu prava vlasnika. Jedino se Srbima povratnicima strogo kontrolira da li kontinuirano borave u kući koju je obnovila država, pa tako državno odvjetništvo šalje vlasnicima obnovljenih kuća, za koje je konstatiralo da ne kontinuirano koriste predmetne obnovljene kuće, nagodbu za povrat sredstava za obnovu zajedno sa nacrtom tužbe za utuženje vlasnika ako predmetna sredstva ne vrati državi.

Navedenim zakonskim rješenjima i praksom, pravo na darovanje obiteljske kuće i stana u državnom vlasništvu nemaju povratnici – pripadnici srpskog naroda, niti osobe, pripadnici hrvatskog naroda i drugih manjina, izbjegli sa područja Republike Srbije, kao i povratnici koje se nalaze van područja posebne državne skrbi, koji nemaju ista prava kao građani Republike Hrvatske na područjima posebne skrbi.

Država stambeno zbrinjavanje nije uređila na jedinstven način, a svi građani Republike Hrvatske, u istim pravnim slučajevima, nemaju jednak pravni položaj u pogledu ostvarivanja svog prava na stambeno zbrinjavanje, niti u sadržaju, niti u opsegu tog prava, a ne primjenjuje se isti pravni režim, niti

Na sastanku kod Predsjednika Republike Hrvatske Ive Josipovića, Predsjednik Upravnog odbora Srpskog demokrat-skog foruma Veljko Džakula i Izvršni direktor Ljubo Manojlović upoznali su Predsjednika sa problemima i poteškoćama koje imaju Srbi povratnici u Republici Hrvatskoj, te posebno sa diskriminacijom na etničkoj osnovi koja se provodi u procesu stambenog zbrinjavanja izbjeglica i povratnika

isti zakoni, što dovodi do grubog kršenja prava određene skupine ratnih stradal-nika i diskriminacije. Primjerice, postupak odlučivanja o zamolbi za stambeno zbrin-javanje izvan PPDS nije upravni postu-pak i niti se mogu ulagati pravni lijekovi, za razliku od postupka stambenog zbrin-javanja na PPDS, koji je upravni postu-pak i gdje podnosioci zamolbe za stam-beno zbrinjavanje mogu ulagati pravne lijekove. Izvan PPDS nije utvrđeno pravo na stambeno zbrinjavanje, koje može ostvariti korisnik ako ispuni propisane uvjete, za razliku od PPDS gdje je za-konom propisano pravo na stambeno zbrinjavanje. Načelo jednakosti građana pred zakonom zahtijeva da pravni odnosi odnosno pravni režim za osobe koje se nalaze u istoj ili sličnoj pravnoj situaciji moraju biti zakonom uređeni na jednak način za sve.

Navedena zakonska praksa u području stambenog zbrinjavanja proizvodi slijedeće diskriminacije među hrvatskim državljanima:

- Novoprimljenim hrvatskim državljanima, bivšim izbjeglicama iz BiH hrvatske nacionalnosti se daruju kuće i stanovi, a dio njih to ostvaruju iako su im kuće i stanovi vraćeni u BiH;

- Izbjeglrim i prognanim hrvatskim drža-vljanima srpske nacionalnosti, ne samo da su oduzeti stanovi u kojima su živjeli prije ratnih sukoba, već nemaju pravo na darovanje stana u državnom vlasništvu;

- Osobama hrvatske nacionalnosti daruje se stan koje su dobile na korištenje na temelju Zakona o davanju u najam stanova na oslobođenom teritoriju (»Narodne no-vine«, br. 73/95.), i to samo uz uvjet da se njime koriste i u njemu prebivaju najman-je 10 godina od dana donošenja rješenja (stanovi su dodjeljivani nakon „Oluje“) te da nemaju u vlasništvu drugi stambeni objekt samo na području Republike Hr-vatske (do stupanja na snagu novog Za-kona o PPDS uvjet je bio da nemaju u vlasništvu ili suvlasništvu obiteljsku kuću ili stan na području država nastalih ras-padom SFRJ);

- Izbjeglrim i prognanim hrvatskim drža-vljanima srpske nacionalnosti novim Zakonom ne olakšavaju se uvjeti za os-tvarivanje prava na stambeno zbrinja-vanje, već, naprotiv, otežavaju, jer sada više nije uvjet da nemaju u vlasništvu ili suvlasništvu drugu useljivu obiteljsku kuću ili stan samo na području država nastalih raspadom SFRJ već niti u drugim državama širom svijeta u kojima

borave, ili da istu nisu prodali, darovali i na bilo koji drugi način otuđili nakon 8. listopada 1991., odnosno nisu stekli pravni položaj zaštićenog najmoprimca. Koliko su uvjeti za stambeno zbrinjavanje restriktivni pokazuje i podatak da je više negativnih nego pozitivnih rješenja o za-molbama za stambeno zbrinjavanje (od dosad riješenih ukupno 3.708 zahtjeva za stambeno zbrinjavanje izvan PPDS, njih 1.686 (29,86%) riješeno pozitivno, a 2.022 (35,81%) negativno).

Budući je SDF podnio ustavnu tužbu na Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o područjima od posebne državne skrbi, a u međuvremenu se isti zakon provodi i proizvodi pravnu praksu koja je u pot-punoj suprotnosti sa odlukama Ustavnog suda i Evropskog suda u Strasbourgu, skrećemo pažnju javnost i mjerodavnih, da hitno treba zaustaviti provedbu tog zakona dok se ne izjednače prava svih ratnih stradalnika vezana za stambeno zbrinjavanje i ostvarivanje prava na dom, jer ovakav način selektivnog, nejedin-stvenog i diskriminacijskog rješavanja stambenog zbrinjavanja krši Ustav, ugrožava vlasnička prava i održiv pov-ratak, te dodatno kompromitira Hrvatsku pred međunarodnom zajednicom.■

REGIJA:

Unaprijediti civilnu kontrolu nad službama sigurnosti

U reformi sektora sigurnosti u zemljama Zapadnog Balkana ostvaren je bitan pomak proteklih godina, ali i dalje postoje mnogi izazovi poput politizacije i nedovoljne demokratske kontrole tog sektora u praksi, ocijenjeno je na skupu o reformi sektora sigurnosti u regiji. Reforma sektora sigurnosti nije završen i bespovratan proces, ukazano je na skupu i ocijenjeno da, iako su uspostavljeni mehanizmi i standardi za civilnu kontrolu, tu kontrolu treba unapređivati u praksi. Na skupu u Beogradu na kome su učestvovali stručnjaci iz Srbije, Kosova, Crne Gore, Hrvatske, BiH, Makedonije i Albanije, predstavljena je publikacija "Almanah o nadzoru sektora sigurnosti na Zapadnom Balkanu", u kojoj su navedeni rezultati trogodišnjeg istraživanja sedam nevladinih organizacija iz regije o kvalitetu kontrole institucija sigurnosti. ■

SMRTNA KAZNA:

Širom svijeta pogubljeno više od 670 ljudi

U svijetu je prošle godine "po sili zakona" ubijeno 676 ljudi, što je čak za 149 osoba više nego u godini prije. Amnesty International je objavio da u ovu brojku pogubljenih osoba zbog smrtno kazne

nije uračunata Kina, jer podaci o smrtnim kaznama u toj državi nisu dostupni. Najviše smrtnih kazni je prošle godine izvršeno u Kini, Iraku, Iranu, Sjevernoj Koreji, Saudijskoj Arabiji, Somaliji,

SAD-u i Jemenu. Iz ove organizacije upozoravaju kako je na Bliskom Istoku broj pogubljenja u prošloj godini porastao za gotovo 50 posto. Taj nagli rast je nastao zbog većeg broja pogubljenja u Iranu, Iraku i Saudijskoj Arabiji. "Tokom 2011. tek je 20 od 198 zemalja u svijetu provodilo pogubljenja, što predstavlja smanjenje za više od trećine, u usporedbi sa stanjem od prije deset godina. Naime, 2002. godine pogubljenja su se provodila u 31 zemlji", pišu iz Amnesty Internationala koji i optimistično zaključuju da se približavamo danu kada se više neće izricati smrtna kazna. Jedina zemlja u Evropi koja ima smrtnu kaznu je Bjelorusija. ■

SRBIJA:

EU još uvijek „tamo daleko“

Prema signalima iz Brisela, postoji šansa da Srbija, ukoliko ispuni već poznate uslove, u oktobru ili decembru dobije datum početka pregovora o pridruživanju Evropskoj uniji. Da bi Srbiji pred kraj godine mogao biti dodijeljen datum početka pristupnih pregovora sa EU potvrdio je i Vincent Degert, šef delegacije Evropske unije u Srbiji, ali je i podsjetio na već poznate kriterije koje Srbija mora zadovoljiti. "Nema novih uslova, svi su već poznati. U njih spada nastavak dijaloga sa Prištinom, tokom kojeg treba da riješe i implementiraju mnogi problemi, među kojima su i pitanja energije i telekomunikacija. Uz to, mora se pokazati i da se sprovede već postignuti dogovori. Tu je i niz fundamentalnih reformi koje treba

sprovedi, a među njima je i vladavina prava", rekao je Degert. Međutim, s obzirom da se tokom pristupnih pregovora sa nekim državama užeg i šireg regiona već nekoliko puta opekla (Rumunjska, Bugarska, Hrvatska), Evropska komisija je odlučila primijeniti raspored pregovaračkih poglavlja sa preostalim aspirantima sa Zapadnog Balkana – Crnom Gorom, Makedonijom i Srbijom. Poglavlja 23 i 24 - a to su vladavina prava, pravosuđe i ljudska prava - koja su na red dolazila tek pred kraj pregovora sada će biti stavljena na dnevni red odmah i EU će ih držati otvorenim do samog kraja pregovora o pridruživanju Evropskoj uniji. EU će posebno skenirati sektore pravosuđa i položaja nacionalnih manjina.■

EU & SAD:

Završen spor dug 20 godina

Evropska unija je okončala dvije decenije star trgovinski spor sa SAD i Kanadom, koji je evropskoj privredi nanio štete koje se mjere stotinama milijuna eura. EU je prihvatila da poveća kvotu za uvoz kvalitetnog goveđeg mesa iz Sjeverne Amerike da bi zadržala zabranu uvoza goveđeg mesa proizvedenog uz korištenje hormona. EU je tu zabranu uvela još 1988. godine, zbog čega su je SAD i Kanada tužile Svjetskoj trgovinskoj organizaciji, a nakon što su dobile spor uvele su kaznene mjere - carine na niz evropskih poljoprivrednih proizvoda. Zahvaljujući dogovorima postignutim prethodnih godina carine su ukinute, a povećanjem kvota koje je odobrio Evropski parlament konačno će biti stavljena točka na taj spor.■

Donatorska konferencija neće riješiti sva otvorena pitanja izbjeglica

Uoči predstojeće donatorske konferencije s uglednom pravnicom i borcem za ljudska prava Ankicom Mikić iz vukovarskog Centra za mir, pravne savjete i psihosocijalnu pomoć razgovarali smo o održivom povratku, stambenom zbrinjavanju, stanju ljudskih i manjinskih prava

Razgovarala:
DRAGANA
ZEČEVIĆ

Na predstojeću međunarodnu donatorsku konferenciju, koja će biti održana 24. aprila u Sarajevu, izbegli Srbi koji još nisu stambeno zbrinuti gledaju kao na „slamku spasa“, iako je izvesno da prikupljena sredstva neće biti dovoljna, da se konačno stavi tačka na proces povratka koji je i dalje otvoreno i bolno pitanje u regionu.

Kao predstavnica nevladine organizacije, koja godinama pomaže izbeglim i raseljenim osobama, šta očekujete od predstojeće donatorske konferencije, a šta od nje, po vašem mišljenju, mogu da očekuju izbegli te raseljeni Srbi u RH koji su, stiće se utisak, danas zaboravljeni i prepušteni sami sebi?

Očekivanja su da će stambenim zbrinjavanjem na području Hrvatske biti obuhvaćeno oko 8.500 osoba, od kojih bi velika većina trebali biti Srbi povratnici

Odmah na početku želim naglasiti da sam uvek podržavala svaku vrstu inicijative koja je usmerena na trajno i prevedno rešavanje svih problema kojima

su pogođene izbeglice i raseljene osobe na nacionalnom i regionalnom nivou. Predstojećom donatorskom konferencijom bi se, prema mojim saznanjima, trebala prikupiti sredstva koja bi se iskoristila za konačno rešavanje problema oko 73.500 najugroženijih raseljenih osoba na području četiri države – Hrvatske, Srbije, Bosne i Hercegovine i Crne Gore. Pri tome se, koliko sam upoznata, pre svega misli na njihovo stambeno zbrinjavanje koje će se, zavisno o odlukama raseljenih, osiguravati u državi u koju se raseljena osoba vraća ili u državi u kojoj ona trenutno boravi. Taj bi regionalni program stambenog zbrinjavanja trebao započeti ove godine i završiti 2016. Očekivanja su da će stambenim zbrinjavanjem na

području Hrvatske u tom periodu biti obuhvaćeno oko 8.500 osoba, od kojih bi velika većina trebali biti Srbi povratnici. Smatram da ovaj pristup, odnosno ovu vrstu hu-

manitarne pomoći pri stambenom zbrinjavanju raseljenih osoba u regiji svakako treba pozdraviti i podržati. Međutim, kako ste i sami istakli u vašem pitanju, mišljenja sam da donatorska konferencija sasvim sigurno neće rešiti sva otvorena pitanja svih raseljenih osoba, naročito ne ona koja se odnose na raseljene Srbe iz Hrvatske. Konkretno, ostaje upitno rešavanje pitanja priznavanja i ostvarivanja njihovih brojnih stečenih prava, uključujući i ona imovinska, bez obzira na to žele li se vratiti u Hrvatsku ili integrisati u državi u kojoj sada borave. S tim u vezi, još jednom naglašavam humanitarni karakter ove inicijative i njegovu prioritetnu usmerenost na najugroženije kategorije raseljenih osoba. Mislim da ova regionalna inicijativa ima potencijal da doprinese ostvarivanju postavljenog cilja, ali i da se njen konačni rezultat neće moći objektivno meriti ako se u obzir ne uzmu očekivanja i mišljenja onih na koje se odnosi.

Nedavno predstavljena studija o održivom povratku hrvatskih sociologa Milana Mesića i Dragana Bagića govori da je tek svaki drugi povratnik u Hrvatsku stvarni povratnik. Šta je po

Ankica Mikić, predsjednica vukovarskog Centra za mir, pravne savjete i psihosocijalnu pomoć

vama glavna prepreka održivom povratku?

Povratak, naročito održivi povratak, predstavlja vrlo složeno pitanje. Smatram da održivost povratka nije moguće raspravljati ili sagledavati bez uspostavljanja, odnosno postojanja osnovnih pretpostavki za reintegraciju ili integraciju povratnika u sve ključne segmente društva na lokalnom, ali i širem nivou. Te se pretpostavke odnose na stvaranje neophodnih političko-pravnih, sigurnosnih, ekonomskih, socijalnih i drugih uslova za integraciju povratnika od strane države. Nepostojanje tih uslova, bez sumnje, utiče na (ne)održivost povratka ili ga u znatnoj meri otežava. Pri svemu tome, naravno, treba uzeti u obzir i stvarnu volju i želju svakog povratnika za reintegracijom, odnosno za otpočinjanjem ili nastavljanjem života u mestu i državi povratka.

Koji su preduslovi za održivi povratak i možemo li zaključiti da su državne i lokalne vlasti u Hrvatskoj obezbedile elementarne uslove za povratak?

Dakle, konkretnije, ključnim pretpostavkama za održivost povratka smatram osiguravanje fizičke sigurnosti povratnika, priznavanje i ostvarivanje imovinskih i drugih stečenih prava, nediskriminaciju povratnika, naročito nediskriminaciju od strane državnih i lokalnih institucija u odnosu na druge kategorije stanovništva u ostvarivanju različitih pripadajućih prava, poštovanje ljudskih i specifičnih manjinskih prava, obnovu i razvoj povratničkih sredina i stvaranje mogućnosti za ostvarivanje prihoda nužnih za život, uključujući i stvaranje mogućnosti za zapošljavanje. Što se tiče raseljenih Srba, činjenice su da im je u dugom periodu bio onemogućen ili znatno otežan pristup vlastitoj imovini i imovinskim, kao i drugim stečenim pravima, poput prava na stambeno zbrinjavanje, pomoći pri obnovi oštećenih ili uništenih stambenih

jedinica, nekim socijalnim i penzionim pravima te pravima iz radnog odnosa, da im društveno-politička situacija nije išla na ruku i da su bili na marginama društvenog života, da su evidentirani brojni navodi o diskriminaciji pri zapošljavanju i slično. Situacija Srba povratnika se vremenom ipak popravila i u tom je smislu u poslednjih petnaestak godina postignut značajan napredak, što se u određenom broju slučajeva nesumnjivo odrazilo i na održivost povratka. Određeni su problemi vezano uz diskriminaciju te poštovanje i ostvarivanje ljudskih prava u širem smislu još uvek prisutni na nekim područjima te i dalje beležimo nemali broj primedbi na rad upravnih i pravosudnih tela na svim nivoima.

Zbog čega je ovo pitanje i danas, 17 godina posle rata, ispolitzovano te zbog čega se ovim tragičnim, ljudskim sudbinama i ljudima na margini društva pristupa „s figom u džepu“?

Bez reintegracije povratnika u sve ključne segmente društva na lokalnom, ali i širem nivou, nema kvalitetnog povratka izbeglica

Nerešena pitanja, odnosno nerešavanje ključnih pitanja na transparentan, pravedan i pravičan te na, u odgovarajućoj meri, jedinstven način otvara prostor i mogućnost za brojne manipulacije od strane svih „zainteresovanih“, kako u državi tako i šire. Čini mi se da deklaratorno iskazivanje političke volje hrvatskih vlasti za osiguravanje prava na povratak svima koji se odluče za tu opciju nije uvek bilo popraćeno iskazivanjem stvarne volje u praksi. Još uvek se, u nekim situacijama i po nekim postupcima nadležnih institucija, ne može jasno razaznati smatra li se povratak raseljenih Srba nacionalnim interesom Hrvatske ili mu čak predstavlja neku vrstu pretnje.

Kako na proces povratka gledate

danas, u promenjenim političkim i ekonomskim uslovima te okolnostima pristupanja Hrvatske Evropskoj uniji? I šta očekujete od aktuelne vlasti po tom pitanju?

Povratak u Hrvatsku, odnosno u Hrvatskoj je odavno dostigao svoj vrhunac i ne verujem da će pristupanje EU na njega značajnije uticati. Tome u prilog, kako sam već navela, govori i činjenica da se u naredne četiri

godine planira stambeno zbrinuti još svega oko 8.500 osoba. Očekujem da će aktuelna vlast do ulaska Hrvatske u EU, mada je moguće da joj to neće biti jedan od ključnih prioriteta, nastaviti preduzimati mere za zatvaranje pitanja raseljenih osoba koje ona smatra otvorenim i prioritarnim, čime, što je sasvim sigurno, neće biti ispunjena sva očekivanja raseljenih Srba vezano uz ostvarivanje imovinskih i stečenih prava.

Pored povratka, još uvek je otvoreno i pitanje stambenog zbrinjavanja bivših nosilaca stanarskog prava srpske nacionalnosti? Koliko možemo biti zadovoljni samim modelom stambenog zbrinjavanja koji, kako upozoravaju predstavnici nevladinog sektora i izbegličkih

udruženja, vodi u diskriminaciju građana srpske nacionalnosti, pre svega u odnosu na izbegle Hrvate iz BIH-a? Da li biste stambeno nezbrinutim sunarodnicima, pod ovakvim okolnostima i uslovima, savetovali da se upuste u otkup kuće ili stana, u državnom vlasništvu?

Smatram da pitanje povratka nije moguće razmatrati odvojeno od pitanja stambenog zbrinjavanja, uključujući i stambeno zbrinjavanje bivših nosilaca stanarskih prava, koje bi trebalo biti rešeno do kraja 2016. Pri tome naglašavam da se stambeno zbrinjavanje bivših nosilaca stanarskih prava smatra humanitarnim, a ne pravnim pitanjem, što smatram spornim iz više razloga. Na diskriminaciju građana srpske nacionalnosti, ali i ne samo srpske nacionalnosti, korisnika stambenog zbrinjavanja na Područjima od posebne državne skrbi Centar za mir – Vukovar je upozorio još 2008. godine, odmah po stupanju na snagu novog Zakona o PPDS. S tim u vezi, dakle, u potpunosti se slažem s kolegama iz drugih organizacija koji ukazuju na taj problem.

Predstavnici SDSS-a ranije su najavljivali da će iz sredstava, prikupljenih na predstojećoj donatorskoj konferenciji, biti isplaćeni finansijski oštećeni penzioneri, hrvatski državljani srpske nacionalnosti koji za vreme rata nisu primali penzije. Da li je to po vama pravno ili političko pitanje i koliko je izgledno da finansijski oštećeni penzioneri uskoro budu isplaćeni? Da li je izglednije da se ovo pitanje reši sudskim putem ili vanskudskom nagodbom?

Nisam upoznata da će se na donatorskoj konferenciji prikupljati i sredstva namenjena isplati finansijski oštećenih

penzionera. Pitanje bi bilo o kojem se ukupnom iznosu sredstava radi i na koji je način taj iznos izračunat? Taj se iznos, sasvim sigurno, ne bi mogao paušalno utvrditi već bi se trebao utvrđivati na osnovu prava svakog pojedinog oštećenog penzionera. Obeštećenje oštećenih penzionera se do sada pokazalo ne samo kao pravno,

međutim, iako smo završili pregovore o pristupanju EU, ostavljam prostor za ozbiljniju raspravu jesmo li kao država na odgovarajući način ispunili baš sve političke kriterijume za članstvo, a pre svega one koji se odnose na stabilnost institucija koje garantuju demokratiju, vladavinu prava, ljudska prava i poštovanje i zaštitu manjina. Smatram

Po postupcima nadležnih institucija još uvijek se ne može jasno razaznati smatra li se povratak raseljenih Srba nacionalnim interesom Hrvatske ili njihov povratak predstavlja neku vrstu prijetnje istom tom interesu

kakvo bi zapravo trebalo biti, već i kao složeno političko pitanje. Iz tog razloga o izgledima za obeštećenje i o načinu obeštećenja mogu samo nagađati. Međutim, naglašavam da svakako podržavam sve one koji su podneli odgovarajuće zahteve za isplatu neisplaćenih, a dospelih potraživanja, odnosno penzija. Čini mi se da bi, ako bi bilo političke volje, postizanje vanskudskih nagodbi sa svakim penzionerom pojedinačno bilo najbolje rešenje za sve zainteresovane.

Često možemo čuti da Hrvatska ima dobre zakone koji se ne provode. Kako procenjujete danas stanje ljudskih, građanskih i manjinskih prava u Hrvatskoj, zemlji pristupnici i može li se ono, za ovo kratko vreme monitoringa, do ulaska Hrvatske u EU, značajnije popraviti?

Smatram da bi itekako bilo poželjno otvoriti rasprave o nekim zakonskim rešenjima. Naime, neka se naizgled dobra zakonska rešenja često čine neprimenjivim u praksi, odnosno njihovom se primenom često ne ostvaruju ciljevi zbog kojih su usvojena. Imajući u vidu moj dugogodišnji aktivizam u organizaciji kojoj su ključni prioriteti zaštita i ostvarivanje ljudskih prava, često se kritički osvrćem na ostvarivanje istih, stalno tražeći mogućnosti za poboljšanje i unapređenje stanja. Bez obzira na navedeno, smatram da se stanje ljudskih i manjinskih prava u Hrvatskoj, kao i institucija vlasti koje su odgovorne za njihovo ostvarivanje može oceniti znatno boljim u odnosu na npr. prethodni desetogodišnji period. Istovremeno,

da ovim pitanjima treba posvetiti dosta pažnje, a da je period monitoringa do ulaska Hrvatske u EU prekratak za sagledavanje mogućeg suštinskog napretka. Kako god, monitoring treba maksimalno iskoristiti, a mogući napredak će zavistiti i od sposobnosti nevladinog sektora da na odgovarajući način ukaže na nemali broj preostalih pitanja.

Iako ste u penziji i dalje ste na čelu vukovarskog Centra za mir, pravne savete i psihosocijalnu pomoć. Šta će biti vaši prioriteti u daljem radu i šta doživljavate svojom najvećom satisfakcijom u dosadašnjem profesionalnom životu i radu s prognanim, izbeglim i raseljenim osobama, s obzirom da mnogima, nažalost, uz najbolju volju, niste mogli pomoći?

Da, u penziji sam, ali se ne planiram prestati baviti problemima ljudskih i manjinskih prava u Hrvatskoj, uključujući i pitanja vezana za povratak. Najvećom satisfakcijom doživljam činjenicu da sam zajedno s mojim kolegama iz Centra ipak, uprkos brojnim preprekama s kojima smo se susretali, uspela pružiti barem minimalnu pomoć brojnim prognanim, izbeglim i raseljenim osobama te ih ohrabriti i podržati u njihovim naporima u ostvarivanju prava koja im pripadaju. Nažalost, brojnim ljudima nismo bili u mogućnosti pomoći na način na koji smo hteli, a deo njih nije dočekaao konačno rešavanje problema zbog kojih su nam se obratili. Postignuti uspesi, ali i dosadašnji neuspesi ili nerešeni problemi kojima treba nastaviti posvećivati pažnju dovoljno su jak motiv za nastavak rada. ■

Predstojećom donatorskom konferencijom u Sarajevu trebala bi se prikupiti sredstva za konačno rešavanje problema oko 73.500 najugroženijih raseljenih osoba na području četiri države - Hrvatske, Srbije, Bosne i Hercegovine te Crne Gore

Priča iz Podgorice

Da nije bilo neljudi i njihovih želja za podjelom teritorija i razmjenom ljudi kao da su sličice životinjskog carstva, ne bi bilo ni ove priče iz jednog taksija u Podgorici

Piše:
DUNJA
NOVOSEL

Vjerojatno nije slutio da će dobiti priču u novinama. K tome nekima što izlaze u Hrvatskoj, tamo gdje se ne usu-di više poći, a volio bi. Vjerojatno nikad neće ni saznati da je netko prepričao tu njegovu priču, jedinstvenu, a opet neodoljivo sličnu mnogim drugim pričama razasutim svud po regiji, a i dalje po svijetu. Vjerojatno je i ne priča tako često, jer sluti da nema kome, taj čovjek čije ime nikada neću saznati. Ali prepoznala bih ga da ga sretmem, bilo gdje, mada inače neobično loše pamtim lica, to je valjda zato jer ne volim ljude. Prepoznala bih ga iako sam to lice, zapravo njegov odraz u retrovizoru, promatrala svega desetak minuta i iako mi je pažnju s njega redovno odvlačio pogled na ranoproljetnu panoramu Podgorice i neke vlastite misli. Zaustavivši njegov taksij riješila sam da osim adrese ne prozborim ni jednu riječ, da ne ponovim sto prvi put istu grešku što je činim vozeći se u stranom gradu, upustim se u časkanje pa otkriju odmah po naglasku da nisam odande i tako običem cijeli grad s jednog kraja na drugi i isto toliko i platim. Ipak mu nije dugo trebalo da razotkrije moju kamuflažu. Vjerojatno me odao kratak telefonski razgovor čim sam sjela u auto, ili pretjerano zadivljeno gledanje kroz prozor, ili je čovjek s godinama iskustva jednostavno stekao dar na prvu loptu uočiti tko je tu domaći, a tko je gost. Kad me već pitao odakle sam bilo mi je glupo zatajiti Zagreb, mada sam svoj rodni grad promrmljala kao nešto nevažno i uzgred, kao

da i nije zapravo moj, iako sam navikla da je baš „Zagreb“ čarobna riječ u svim krajevima bivše države i da otvara mnoga vrata i da se dočekuje osmijehom. Nisam se u tom trenu osjećala naročito bliskom Zagrebu, od kojega sam htjela pomalo i pobjeći. Međutim, kada je čuo moje nevoljko „Zagreb“ u sekundi se okrenuo uz razdragan osmijeh svojstven djeci. To nije bio prijazan osmijeh izazvan lijepim uspomenama onih ljudi koji su nekad služili vojsku u Zagrebu, ili su bili na nekoj ekskurziji ili kongresu, u posjetu nekoj daljoj rodbini, ili su samo prolazili onuda na putu do mora. Niti je to bio pomalo dodvornički osmijeh protkan nekim strahopoštovanjem i trunkom zavisti onih što su Zagreb smatrali najzapadnijim i najkulturnijim što je bivša država imala, kržljivijim polubratom Beča i Budimpešte. To je bio jednostavan i iskren osmijeh nekoga tko u tuđem svijetu sretno nekog svog, ili makar glasnika s vijestima iz kraja za kojim čezne. Ne, on nije bio iz Zagreba, ali to sada nije važno, Petrinja u kojoj je živio sve do Oluje ionako je udaljena svega pedesetak kilometara. Možda sam i bila tamo? Naravno da sam bila. Pa baka i deda mi žive nedaleko. Zapravo, blizu Topuskog, ali sve to dođe na isto. Pogotovo kad si negdje daleko. I oni su sa Olujom otišli, ali vratili su se. On sa grčom na licu kaže da se ne može vratiti. Ne pitam ništa, taj dio priče je poznat. Zanima me kako je dospio sve do Podgorice, koliko dugo tu živi, je li se privikao. I skroz nepoznat čovjek, kojem neću saznati ime, riječ po riječ otvori mi

dušu. Stigao je devedest sedme, na poziv nekog druga koji se tamo već dočekao na noge, iz prvotnog izbjeglištva u Novome Sadu. Sviđao mu se Novi Sad, to što je otišao, kaže, bila mu je najveća greška. Zašto? Ispriča mi kako se čovjeku teško uklopiti u sredinu iz koje strši. Kako ljudi ovdje govore, razmišljaju i funkcioniraju drugačije. Kako su to dva apsolutno nepomirljiva mentaliteta. Kako su ga mnogo puta izigrali i kako više nikom ne vjeruje na riječ. Kako su grubi, i muškarci i žene. Kako u petnaest godina nije tu stekao ništa za čim bi žalio i kako namjerava prodati i to šta ima i vratiti se. U Novi Sad, kad kući ne može. Jesam li i ja primijetila kako su ljudi ovdje teški? Gleda me sa željom za odobravanjem na licu, kao da nakon dugo vremena priča nekome tko će ga razumjeti i reći mu da je u pravu. Razumijem ga, da, i sama sam nekad bila primorana živjeti gdje nisam htjela i gdje sam se osjećala kao s drugoga planeta, ali za mene su to bili neki drugi gradovi, neke druge države. Podgoricu volim. I kako dio korijena vučem iz Crne Gore, tamo nisam stranac, i htjela-ne htjela, i kod mene je možda prisutno nešto od grubosti toga mentaliteta koji ga slama. Kako onda da mu kažem da je u pravu? Najviše što mogu, smiješim se, vrlo blago. Ljudi su danas posvuda ogrubjeli, kažem mu. I u Podgorici, i u Novome Sadu, i u Zagrebu. Jednostavno je nastupilo takvo vrijeme. Teško mu je to povjerovati. Za njega je loše vrijeme samo tamo gdje je, jer ne želi biti tamo. Pričam mu, a ne znam jesam li trebala, o situaciji u Hrvat-

skoj. O nezaposlenosti, o neisplaćenim plaćama, o štrajku, o zatvorenim tvornicama, o tome kako propadaju i građani i seljaci, materijalno, moralno, psihički i fizički. Razglednice iz Hrvatske. Nisu uopće lijepe. Nema za čim mnogo žaliti. Ali vidim na njemu da svejedno žali. Jer ako je i loše, opet je njegovo. A svoje je uvijek milije nego tuđe. Bar u normalnih ljudi. One gramzive prokletinje ionako ne računam kao ljude. Da nije bilo takvih i želje za podjelom teritorija i razmjenom ljudi kao da su sličice životinjskog carstva, ne bi bilo ove priče. Niti neznanog broja njoj sličnih, sa koje (čije) god strane da okreneš. Prekidamo priču o sivoj realnosti i on sad priziva neka ljepša sjećanja. Priča o Petrinji kakvu je on znao, malom, ali lijepom i bogatom gradu u kojem se dalo sretno živjeti. Mogao je baš otići i u Njemačku, još prije svih tih nesretnih zbivanja, imao je tamo i prijatelja i rodbine, i moglo se dobro zaraditi, ali nije mu bilo na kraj pameti da ide negdje daleko, odande gdje mu je bilo tako lijepo i gdje nije razmišljao da bi toj idili mogao doći kraj. Kako je mogao slutiti, da će koju godinu kasnije ipak morati otići daleko, na neku skroz drugu stranu? Po tako nekim njegovim riječima zaključim da je otprilike istih godina kao moj ujak, iako izgleda starije, i najednom nekako osobnije doživim čitavu tu priču i baš me nekako dirne. Koliko je u biti njihovih vršnjaka, u godinama u kojima sam ja sad, dospjelo na skroz neslućene strane svijeta? Čekaju li tamo, kao ovaj ovdje, neke slučajne putnike koji će im prenijeti kakvu lijepu vijest o mjestu koje još uvijek smatraju domom, iako tamo više neće živjeti, ili su se u potpunosti asimilirali u novoj sredini i stara sjećanja odbacili kao tuđa? Hvala Bogu, mislim, da ujak ne živi jako daleko. Slušam tako i razmišljam i promatram grad čijim se ulicama vozimo i koji se meni čini jako lijep. I on je to opazio, pa kao da je iz nekog poštovanja prema meni odustao od pokušaja da istakne njegove loše strane. Nećka se, vidim, pitao bi me nešto i ne bi, ali na kraju ne odoli znatiželji da sazna kakva je Petrinja danas u odnosu na onu koju je pamtio. Ja ne mogu usporediti jer je se takve i ne sjećam. Ali mi ova iz njegovih priča u odnosu na ovu današnju djeluje kao neki grad iz bajke. Kalebajući se između toga da čovjeku slažem i da ga rastužim, od čega i jednog i drugog zazirem, opet se blago smiješim i nevjesto nađem neki kompromis: A, znaš kako, kao i svi mali gradovi. Neka misli da sam umišljena Zagrepčanka. Od onih blizu Beču. To je još najmanje zlo. Stižem na željenu adresu i mislim se, jesam li čovjeku mogla ispričati i štogod ljepše i jesam li mogla biti obzirnija. Zahvaljujem na vožnji, i on meni zahvaljuje, ne znam točno na čemu, ili možda znam: prilici da progovori o nečemu što ljude oko njega ne zanima, a njemu je važno. I izvinjava mi se ako je rekao nešto krivo. Sve i da jesi, slučajni druže, nisam ti zamjerila. Želim ti svako dobro i da dugo voziš ulicama grada koji ti neće biti stran. ■

Otvoreno pismo uredniku

Poštujući slobodu izražavanja te izuzetno cijeneći kvalitetan rad novinarki i novinara „Identiteta“ kojeg već dugo pratim, ostala sam zatečena i neugodno iznenađena člankom pod naslovom „Hrvatska kao Baltimore“ objavljenom u Vašem listu 20. ožujka 2012. Naime, u predmetnom članku, autorica se koristi argumentacijom *ad hominem*, razlozi koje su mi nepoznati, budući da autoricu ne poznajem, i iznosi niz netočnih informacija služeći se konstrukcijama i manipulacijama činjenica objavljenih na Internet stranicama Ureda pravobraniteljice za ravnopravnost spolova te iznijetih u mojim medijskim istupima.

Zbog ugleda institucije koju predstavljam, a i mog osobnog, moram se osvrnuti na činjenicu da je autorica podatak o mom prošlom radu potpuno bespotrebno, i očito s određenim vlastitim predrasudama prema oružanim snagama Republike Hrvatske, zloupotrijebila kako bi naglasila vlastiti stav o mojoj nepodobnosti za poziciju na koju sam legitimno izabrana. Zabrinjavajuće je korištenje termina „ambiciozna satnica HV-a“, „strojevim korakom“, „juriša“ čime me difamira kao neprikladnu osobu za područje kojim se sada bavim. A s druge strane upotrebljava izraze kao što su „amaterka“, „glavinja“, „pojma nema gdje je“, „svašta smo još čuli“, „i vidjet ćemo još nekih neobičnih poduhvata“, „posao povjeren sumnjivim putem“ i slično, čime aludira na to da sam potpuno nekompetentna osoba, zbog čega bi javnost mogla dobiti potpuno krivu predodžbu o tome tko sam, kako radim i koje su mi namjere. A ta kriva predodžba bi posredno mogla imati štetne posljedice za Vaše čitatelje/ice. Naime i žene pripadnice nacionalnih manjina, kao i sve druge žene, trpe obiteljsko nasilje, diskriminaciju na poslu, seksualno uznemiravanje, ali za razliku od drugih, najčešće istovremeno po više osnova. Stoga, ne mogu ignorirati tekst koji bi ih mogao demotivirati da se obrate za zaštitu mom Uredu, jer sam u ovom tekstu potpuno pogrešno i maliciozno predstavljena iz meni nepoznatih razloga.

Zbog javnosti koja - ima pravo znati - te zbog one manjine koja me dosad nije upoznala kroz moj desetogodišnji rad u ljudskopravaškom vladinom sektoru (Ured za ljudska prava Vlade RH, 2001-2011), želim iznijeti činjenice kojima želim ukazati na niz neistina i manipulacija kojima sam izložena u navedenom članku. Zsigurno me „amaterkom“ ne smatraju svi oni koji su zajedno sa mnom sudjelovali u prvoj (2003) i drugoj (2007) izradi Zakona o ravnopravnosti spolova kao i u svim dosadašnjim nacionalnim politikama za promicanje ravnopravnosti spolova; koji su upoznati s činjenicom da sam zagovarala uvođenje institucije pravobraniteljice za ravnopravnost spolova; da sam bila nositeljica pregovora Vlade Republike Hrvatske s Europskom komisijom u Briselu za Poglavlje 19. u području ravnopravnosti spolova i antidiskriminacije; kao članica hrvatske delegacije, predstavljala Republiku Hrvatsku i izlagala u međunarodnim i europskim institucijama; da sam na temu zaštite i promicanja ljudskih prava održala predavanja na Diplomatskoj i Policijskoj akademiji, brojnim seminarima, okruglim stolovima; pokrenula projekte edukacije u srednjim školama o reproduktivnom zdravlju mladih; da sam stekla međunarodni certifikat za izučenu trenericu policijskih službenika/ica u suzbijanju zločina iz mržnje; nisam se vadila već bavila volonterskim radom u Transparency International Hrvatska i pružala pravnu pomoć zlostavljanima i diskriminiranima u Udruzi

mobbing; i stekla sam druga znanja i vještine na međunarodnim institucijama u Lundu, San Remu, Ženevi, Londonu, Budimpešti i sl.

Interesantno je da kod izbora čelnika/ica drugih pravobraniteljskih ureda, njihov dugogodišnji rad u državnoj službi nije uzet kao otegotna okolnost u obavljanju pravobraniteljske dužnosti niti su zbog toga izvrgnuti procjeni javnosti, kao što je to slučaj s mojim imenovanjem i to od pojedinih koji koriste medijski prostor za pakiranje „političkog pozicioniranja“.

Posebno je zanimljiv komentar autorice vezano za percipiranje institucije pravobraniteljice u instituciju donatorice za „svoju klijentelu“. Tako za „ženske organizirane društvene snage“ kaže da se nisu politički (o)pozicionirale već čekaju od nove pravobraniteljice „pare i protežiranje“. Žalosno je što se inicijativa za suradnju Ureda pravobraniteljice i organizacija civilnog društva percipira u potpuno neistinitom te uvredljivom kontekstu kako za organizacije civilnog društva koje se bave ljudskim pravima žena tako i za Ured pravobraniteljice. Takvo razmišljanje očito izvire iz osobnog iskustva autorice kada je olako primila nekoliko desetaka tisuća kuna za rad, bez uvrede, upitne kvalitete, u mandatu bivše pravobraniteljice.

Usprkos nastojanja degradiranja mojeg dosadašnjeg rada i iskustva, ponosna sam što sam bila zaposlenica Ministarstva obrane u razdoblju od 1993.-2011., radeći na personalnim i pravnim poslovima i kao čelnica Kabineta tajnika Ministarstva, u mandatu tzv. i tuđmanove i račanove vlade, što sam kao žena stekla status djelatne vojne osobe i dosegla čin satnice u tradicionalno-muškom okruženju, odlikovana s tri medalje Predsjednika Republike i pohvaljena za svoj profesionalan rad i zalaganje od strane ministra obrane. S feminističkog diskursa posebno je interesantna tendencija diskvalifikacije žene-djelatne vojne osobe kojoj ionako nije lako napredovati i opstati u vojnoj hijerarhiji, u kojem je učestalije podložna strukturalnim barijerama i suočena sa staklenim stropom, te kroz sve to, tendenciozno minorizirati njezin rad i vrijednosti i kroz čitav tekst članka s podrugljivošću naglašavati vojne atribute.

Kako sam se dokazala u dosadašnja dva segmenta u ovih više od dvadeset a ne „dvadesetak“ godina radnog iskustva, neupitno je da ću uložiti napore za

unaprjeđenje rada ove institucije u svom mandatu.

Umjesto zaključka nameće se kolektivno pitanje, trebamo li se sramiti što smo bili zaposlenici/e Ministarstva obrane i oružanih snaga Republike Hrvatske i da li je zbog te činjenice društveno i politički neprihvatljivo da danas obnašamo dužnost u tijelima državne vlasti, Vladi, Hrvatskom saboru ili drugoj neovisnoj instituciji. I je li upravo to kontekst zbog čega je članku facebook-ovske razine, dat značaj u jednom političkom magazinu.

U svjetlu moje dosadašnje dobre suradnje s članovima SDF-a te planova za budući zajednički rad vezan uz zaštitu od diskriminacije i višestruke diskriminacije žena pripadnica nacionalnih manjina, obračam se svim Vašim čitateljima i čitateljicama s otvorenim pozivom da se bez ustručavanja i s povjerenjem obrate mom Uredu u slučaju da im zatreba bilo kakva pomoć iz moje nadležnosti. *(Višnja Ljubičić, Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova)*

Priznajem samo sud starijih kolega

Cijeli niz laži, neistina, gluposti, uvreda i insinuacija napisao je u svom tekstu „Ni srpski političari ne vole Žikino kolo“ Milan Jakšić, novinar iz Karlovca u Identitetu, broj 162 od 20.marta 2012. Pozivajući se na sve pozitivne zakonske odredbe o informiranju, a u cilju tačnog informiranja javnosti i demantiranja napisanih laži i neistina tražim od uredništva da objavi ovaj moj demanti i ostala pojašnjenja. Jakšić inače već više godina permanentno pljuje po srpskoj zajednici, SNV-u i SDSS-u, ali pošto ja nisam njihov advokat zadržat ću se na onome šta se tiče mene, jer sam prozvan, kao i na događajima u karlovačkoj i županijskoj srpskoj zajednici.

U trećem sazivu Županijskog vijeća Srpske nacionalne manjine (ŽV SNM) Karlovačke županije, među osam odbora tog vijeća je i Odbor za informiranje. Njegovi članovi su Nada Radović, Milenko Ljepović i ja. Kako se je Jakšić proteklih nekoliko godina putem medija i institucija u kojima je radio (karlovačka

lokalna TV 4 rijeke, manjinska emisija na Radio Karlovcu, Identitet, rukovodstvo karlovačkog pododbora SKD Prosvjeta, Novosti, frankfurtske Vesti i slično) već više puta sa više ili manje uspjeha pokušao pa i obračunao sa Nadom Radović i Milenom Ljepovićem, sada mu je preostalo da se putem Identiteta, a nije isključeno uskoro ni putem radijske emisije, obračuna i samnom. Radović i Ljepović nisu novinari, ali ja jesam, nepunih 38 godina iskustva. Prema Ustavnom zakonu o pravima manjina, boji se Jakšić, ŽV SNM ima pravo davati mišljenja i prijedloge na spomenute manjinske emisije, tražiti da sami manjinci rade i uređuju te emisije. Jakšić se boji da od karlovačkog ŽV SNM neće dobiti prolaznu ocjenu. Neće je ni dobiti jer je ni po čemu nije zaslužio. Zato sada putem Identiteta, koji mu je, iz ne znam kojih razloga pružio tu priliku, napada mene, kako bi me denuncirao po poznatom obrascu da je napad najbolja odbrana.

Jakšić kaže da mi je on zbog nerada dao otkaz iz emisije kao i zbog sklonosti incidentima u takvom fiziološko-mentalnom stanju kakvo si civilizirani čovjek ne bi smio dozvoliti. Sve je notorna laž. Jakšić nema nikakvog prava da mi govori o radu ili neradu. Ja sam u to vrijeme radio za skoro desetak raznih redakcija, uključujući i moju matičnu - Novosti. I sada pored Novosti radim za tri redakcije i kao takav ne mogu biti neradnik. O mom radu priznajem samo sud starijih kolega sa kojima sam prije devedesetih pa i nakon toga radio, ali ne i sud Milana Jakšića. Trebao sam valjda biti „udarnik“ kao i on – jedan te isti tekst prodavati u pet-šest redakcija i iz svake dobivati honorar. Svoj „veliki rad“ Jakšić svakotjedno potvrđuje i u manjinskoj emisiji na Radio Karlovcu - umorio se čovjek od prepisivanja tekstova iz Novosti, Prosvjete, Identiteta, sa portala SNV-a, SDSS-a, SPC-a i ostalih te tražeći muziku sa interneta. Naš sukob proizišao je zato što sam ja inzistirao kod njega i glavnog urednika Radio Karlovca da se moj razgovor sa Radom Kosanovićem bezuslovno objavi (u kojem je on kritički govorio o gradskom i županijskom HDZ-u koji su mu podmetali klipove kako bi ga srušili sa vlasti u Krnjaku) našto Jakšić i urednik Milovanović nisu pristajali, ali je razgovor na moje inzistiranje ipak objavljen. Samo sam ih pitao da li su dobili zabranu od vlasnika (grad Karlovac i

Županija, odnosno HDZ) da se taj prilog ne emitira.

Moje fiziološko i ostalo stanje je bilo i sada je sasvim u redu, a kakvo je Jakšićevo koji se sa svim u pododboru Prosvjete i šire posvađao nije teško zaključiti. Na svu sreću, sve stolice u srpskoj zajednici su u dobrim međusobnim odnosima, bar za sada, ali šta će biti kasnije ne zna se. Milana Jakšića ja sam doveo na Đurđevdan 2005., dakle, 6. maja, u srpsku zajednicu upoznavajući ga sa Miloradom Pupovcem i Radom Kosanovićem u Veljunu na komemoraciji. On je više od 15 godina živio u Ljubljani, njega nitko u Karlovcu nije znao niti je on znao ikoga. Meni je, kao prijatelju, prvom zabio nož u leđa.

Netačno je da su Srbi u Daruvaru nakon osam godina dobili svoju emisiju. Emisija za Srbe na tom je radiju pokretana više puta ali je i prestajala izlaziti jer nije bilo sredstava. Radio Daruvar nije javni medij i nema obavezu proizvoditi takve emisije. Sredstva su sada iznađena i emisija ide, ali od kada?

Emisija Manjinski formu na Radio Karlovcu pokrenuta je 2004., emitirala se tri godine i 155 emisija, volonterski, ja sam je pokrenuo i osmislio, bio joj roditelj. Dok sam ja radio emisiju "nije bilo novaca" od grada ili županije, pa sam u prosijeku po emisiji "dobivao" 200-250 kuna. Od kada je Jakšić radi grad godišnje za emisiju daje 60-70 hiljada kuna ili 3.500. kuna mjesečno za Jakšića. Naravno, sa time što su sredstva Gradskom vijeću Srpske nacionalne manjine prepolovljena. Kako to? Lako! Jakšićev sin Goran najbolji je prijatelj karlovačkog gradonačelnika Damira Jelića, pročelnik je u gradskom poglavarstvu i jedan od vodećih ljudi u karlovačkom HDZ-u. Ispada tako da manjinsku emisiju na Radiju preko svog instaliranog urednika Jakšića zapravo uređuje gradski HDZ koji ga plaća.

Karlovačka emisija od početka je bila namijenjena svim manjinama, samo što su od početka organizirani bili Srbi, Slovenci i Bošnjaci. Srbi su jedini imali kadrove da proizvode emisiju. Jakšić ovako tumači i piše po HDZ-ovom obrascu - povijest počinje od nas - prije nas: ništa. Inače 2004. emisija je pokrenuta zahvaljujući tadašnjem karlovačkom gradonačelniku Boži Johi (SDP), tadašnjem direktoru i uredniku Radio Karlovca Miloradu Božiću, Saši Tolnaueru i Siniši Tataloviću kao predsjedniku i potpredsjedniku Savjeta za nacionalne

manjine, dok je Tolnauer dao i znatnu financijsku pomoć. Dakle, sve šta u tom kontekstu Jakšić navodi je netačno i laž. Formiranjem novog, drugog saziva Županijskog vijeća, a nakon što sam ja odustao da budem urednik manjinske emisije (zbog obaveza prema redakciji Novosti gdje sam bio zaposlen na određeno vrijeme i zbog neplaćanja) već sam trebao raditi samo priloge za emisiju, na moj je prijedlog izabran Milan Jakšić, iako nije imao nikakvog iskustva u radu na radiju. Ja sam ga učio poslu, ali nije ništa naučio niti može naučiti. Upravo je Jakšić uporno na predsjedništvima Županijskog vijeća SNM predlagao da predsjedništvo bude "izdavački savjet", da kontrolira rad pa je svako malo predsjedništvu podnosio izvještaje o realizaciji emisija. Netačno je, dakle, da je ŽV SNM htjelo staviti emisiju pod svoju kontrolu.

Nakon što predsjedništvo ŽV SNM tri puta nije prihvatilo njegov prijedlog da me se službeno izbac iz emisije, Jakšić 18. februara 2009. na predsjedništvu podnosi neopozivu ostavku na mjesto urednika manjinske emisije. Predsjednik vijeća Rade Kosanović naknadno od direktora i urednika Radija saznaje da je Jakšić "prenio" emisiju pod okrilje Radio Karlovca jer on kao Srbin, mada bez ikakvog osnova i baze - osim HDZ-a, je "imao" pravo uređivati emisiju. Dakle, Jakšić na sastanak starog Odbora za informiranje nije ni mogao biti pozvan jer je na tu funkciju podnio ostavku.

Jakšić govori o malom broju emisija za manjine na lokalnim radijima. Samo u zapadnom dijelu RH ima dvadesetak radio stanica koje emitiraju, na ovaj ili onaj način, emisije za manjine i sudjeluju u brojnim međunarodnim projektima koje organiziraju institucije kao Institut Stine iz Splita i slično. On to ne zna.

Jakšić opet proziva Radu Kosanovića, pljuvao ga je i prije više puta. A, onda se posuo pepelom i u sred jednog restorana u Krnjaku javno se i glasno izvinio pred svima. Sada ga opet napada za nedemokraciju prema Radio Karlovcu. Neka se Jakšić sjeti što je prije tri-četiri godine govorio o karakteristikama i psihičkim kvalitetama vodećih ljudi istog toga Radija, znojenje ruku i slično.

Jakšić se, nadalje, čudi što je nakon prošlih manjinskih izbora formiran i Odbor za informiranje. Gradska i županijska vijeća po svojim statutima imaju sedam-osam odbora među kojima je i onaj o informiranju. I, šta je tu čudno. Jakšića

svrbi što su na manjinskim izborima pobijedili kandidati SNV-a. On je karlovački pododbor Prosvjete pretvorio u političku organizaciju i bio logistika protivnicima SNV-a i SDSS-a na manjinskim izborima, na izborima za mjesnu samoupravu u Karlovcu i županiji, na dopunskim izborima za donaćelnike, dogradonačelnike i dožupane te na parlamentarnim izborima, umjesto da vrši svoju glavnu funkciju-kulturne aktivnosti. Sada želi stotinjak članova pododbora Prosvjete proglasiti poslovno nesposobnim i oduzeti im pravo glasa, pravo da biraju i budu birani kako bi stvorio neki ekskluzivni klub Srba po njegovom (HDZ-ovom) političkom mišljenju.

-Jakšić govori i o sukobu interesa. Ako je netko u takvom sukobu onda je to on, i ljudski, i moralno i novinarski. Kao predsjednik pododbora Prosvjete pretvorio ju je u političku organizaciju. Kao urednik manjinske emisije na Radio Karlovcu i kao saradnik Identiteta koristio je te medije za svoje lične obračune sa svojim političkim protivnicima i neistomišljenicima. Bivšeg urednika Novosti Radu Dragojevića i mene tužio je Sudu časti HND-a, iako sam nije član te novinarske organizacije, no Sud je odlučio da ni Dragojević ni ja nismo prekršili Kodeks časti hrvatskih novinara već da je on oklevetao određene ljude, bez dokaza, što urednik nije bio obavezan objaviti. Da je on član HND-a ja bih sada njega tužio, no, to sada nema smisla niti bi osuda njemu išta značila.

Jakšić govori i o stidu. Stid njega bilo. Umjesto sat vremena emisija traje 30-40 minuta. Novinarskog teksta je 10 do 15 minuta. Ostalo je muzika. Emisija ima jedan prilog kojeg uglavnom radi novinar vanjski saradnik Vladimir Delić, a ostalo su prepisani tekstovi sa portala Novosti, SNV-a, Identiteta, SPC-a i slično. I za to urednik dobije 3.500. kuna honorara. Ispada da je tekst u funkciji muzike, a ne muzika u funkciji teksta. SNV i SDSS još od kraja devedesetih traže od RH vlasti srpske elektroničke medije, ali ne ide. Ismijava se i Socijalističkom savezu i Savezu komunista! Od kuda mu pravo? Pa, on je bio predsjednik komunista cijelog SOUR-a Vjesnik i njegova je budućnost krajem osamdesetih trebala biti kockica-sekretar ili izvršni sekretar CK SKH. Neka pita svoje HDZ-ove kolege zašto su uništili SFRJ. Žao mi je šta sam morao napisati ovakav tekst - de facto pljuvački, ali bio sam izazvan. (Milan Cimeša, novinar)■

Obnoviti istragu smrti optuženog za Grubore

Nevladine organizacije za ljudska prava zatražile su obnovu istrage oko navodnog samoubojstva jednog od trojice bivših policijskih specijalaca optuženih za ratni zločin nad 6 srpskih staraca u selu Grubori nakon akcije „Oluja“ u ljeto 1995. godini

Nevladine udruge za ljudska prava upozorile su da postoje ozbiljne indicije kako jedan od trojice osumnjičenika za ratni zločin nad šestero srpskih staraca u selu Grubori u dalmatinskom zaleđu 25. kolovoza 1995., dva tjedna po završetku akcije „Oluja“, nije izvršio samoubojstvo, već da je ubijen kako bi se – pretpostavljaju aktivisti – na njega svalila sva krivica. Zoran Pusić iz Građanskog odbora za ljudska prava podsjetio je na to da je protiv trojice nekadašnjih policijskih specijalaca – Franje Drlje, Božidara Krajine i Igora Benete – podignuta optužnica za taj ratni zločin, da su se Drlje i Beneta tada nekamo sakrili, da se Drlje naknadno predao policiji, a da je Beneta pronađen - obješen. Pusić tvrdi da niz indicija otvara mogućnost da istraga nije valjano

provedena, da samoubojstvo nije uzrok smrti i da istragu treba ponoviti, pogotovo što je suđenje za zločin u Gruborima upravo u toku. Aktivisti podsjećaju da je nepoznata osoba u više navrata zvala suprugu Igora Benete i uvjeravala je da je sa njim sve u redu i da je na sigurnom, iako je tada već mjesecima bio mrtav, također da je ona dobijala anonimne prijetnje telefonom, kako nije potvrđena priča kako je Beneta na putu prema mjestu gdje je nađen obješen sam kupio uže na kojem je nađen, kako je punih 5 mjeseci trebalo da se identificira njegovo tijelo, kao i da u internoj kontroli istrage nije ispitan čovjek koji je po ocjeni aktivista krunski svjedok u slučaju – naime osoba koja je vozila Igora Benetu na navodni sastanak nakon kojeg više nije viđen živ. Do današnjeg dana u Hrvatskoj

nema nijedne pravomoćne presude zbog ratnog zločina nad civilnim stanovništvom u toku ili nakon akcije „Oluja“, navodi voditeljica Centra za suočavanje s prošlošću Documenta Vesna Teršelič. Iako je policija obavila internu kontrolu istrage i ponovila kako se radi o samoubojstvu, aktivisti tvrde da je izjava ministra unutarnjih poslova Ranka Ostojića - da je potvrđeno da se radi o samoubojstvu i da je slučaj zaključen - ishitrena. Voditeljica Centra za suočavanje s prošlošću Documenta Vesna Teršelič podržala je zahtjev za ponavljanjem istrage i upozorila na važnost suočavanja s prošlošću i procesuiranja ratnih zločina. Sandra Benčić iz Centra za mirovne studije najavila je, ako hrvatski organi ne obnove istragu, da će morati tražiti intervenciju Evropskog suda za ljudska prava. ■

ŽIVOT SA STRICEM

Teško se ovdje uvijek živjelo, a sada se samo umire. Ovdje je nepristojno pričati o budućnosti. U nju vjeruju samo pogrebnici. Njima je posao siguran, priča, ne bez ironije, starina Teodor Tešo Rkman (83) o životu u Perni, selu koje se privilo uz istoimeni potok, koji svojim tokom prati sjeverne rubove Petrove Gore. Davno, u vrijeme Vojne krajine, brojilo je 2500 duša. Kronike bilježe da su školu i crkvu sagradili 1750. godine. Crkva je srušio Pavelić, a školu ispraznio Tuđman. U centru sela ostala je tek spomen ploča sa imenima 700 ubijenih Perjana u NDH, uglavnom na kućnom pragu ili u zbje govima na Petrovoj Gori. Preživjele i njihove potomke pedeset godina kasnije oduvala je Oluja. Na ognjišta su se uglavnom vratili starci, a oni su još samo u bilancama popova i pogrebnika

Piše: MARKO ROKNIĆ

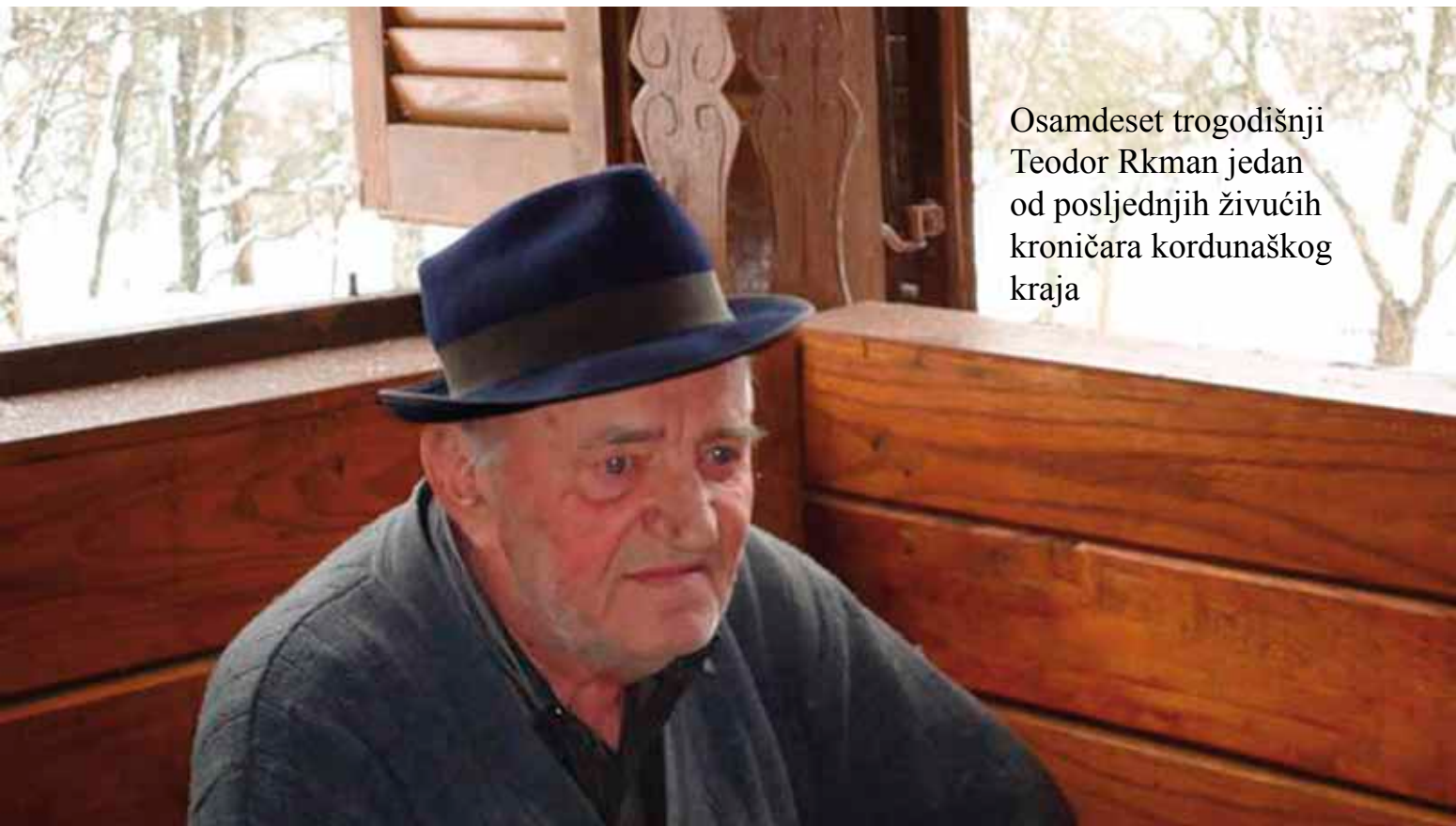
Iako u poodmaklim godinama Teodor i ne pomišlja da zaposli pogrebnike. U svom vijeku više mu je puta život visio o koncu, kucao je đavo na vrata u mladosti, pa mu se sada čini, kada rijetko tko dolazi, da ga je i smrt zaboravila, daleko joj kuća. Njemu i supruzi Miki, sasvim je dobro u staroj porodičnoj kući, koju je, prije jednog vijeka, dao sagraditi deda Teodor. Uz tu kuću, i tri godine mlađu veliku vodenicu u neposrednoj blizini, u vlasništvu Rkmanovih, vrtio se i Tešin život. Živio ga je u pet država i šest sistema, a da se nije, osim u zbje gove, pomakao od kuće i mlina. A u kuću su svračali znani i neznani, dobrodošli ali i neželjeni gosti. Na glavnom putu je ona prema Petrovoj Gori, u koju se, u ratnim vihorima, narod sklanjao od dušmana. U mirna vremena prolazili su drvosječe, rudari, kiridžije, lopovi, žandari ... Nikog Tešo nije vraćao sa kapije, pa se i svačijih priča naslušao, i progonjenih i njihovih progonitelja, lopova i žandara, lugara i drvokradica. Sa nepunih šest godina ostao je bez oca, pa su stričevi bili važni likovi u njegovom životu. A jedan od njih bio je i Pavle Bastajić, partner Mustafe Golubića, čije je prijateljstvo skovano još

u Balkanskim ratovima, među četnicima Koste Pećanca, a u međuratnom periodu bili su Staljinova produžena ruka po evropskim metropolama, dok i sami nisu od progonitelja postali progonjeni. Tek 41. godine prvi je put vidio strica Paju, kako su ga ukućani zvali. Otišao je kao mladić i nikad nije dolazio. Dolazili su do Perne glasovi da je poginuo u četnicima, da skita po Evropi, a ništa pouzdano nije bilo. Sve dok Pajo nije u proljeće 41. pokucao na vrata.

STALJINOVA SABLJA

I danas se Tešo živo sjeća tog susreta sa stricem, o kojem je do tada samo slušao nevjerovatne priče. Bastajić je rođen u tridesetak kilometara udaljenom Prkosu, ali je i on rano ostao bez oca, pa je detinjstvo proveo kod strica, u kući Rkmanovih, u Perni. Nadarenog i odličnog učenika perjanski paroh i učitelj uputili su u više škole u Sremske Karlovce. No, Bastajić je iz Karlovačke gimnazije brzo izbačen zbog svog svjetonazora. Do Oluje imao sam Pavlovo pismo deda Teodoru u kojem ga teši da neće morati vraćati njegovu stipendiju - priča Tešo o stricu, koji je potom nastavio školovanje u Zagrebu i bio u grupi studenata koji su pripremali

atentat na bana Cuvaja. Prebjegao je u Srbiju, pravo u Balkanski rat. U četnicima Koste Pećanca upoznao je Golubića. U Pernu je došao glas da je Pavle u tom ratu poginuo. Moj otac Mile pismom se obratio tadašnjem ministru policije Kraljevine Jugoslavije Svetozaru Pribičeviću sa pitanjem da li oni nešto znaju o Pavlu Bastajiću. Odgovorio mu je šef ministrovog kabineta da imaju informacije da se Bastajić nalazi negde u Evropi, a da mu je povratak u Jugoslaviju zabranjen zbog njegovih komunističkih aktivnosti. Mnogo kasnije sam shvatio kakve su to aktivnosti bile. Bastajić i Golubić su u Beču, Parizu, Ženevi... bili strah i trepet među komunistima, bili su Staljinova sablja, dok su mu vjerovali. Kada su posumnjali od progonitelja postali su progonjeni. Sada su oni morali bježati i spašavati glavu. Golubić se sklonio u Beograd, a stricu je dopušten povratak u Jugoslaviju, ali isključivo u zavičaj, u Pernu. Tako je to išlo do juna 41. godine, kada su po njega došle ustaše. Odveli su ga u Sisak, pa u Zagreb, ali su ga taj put pustili. U kući su mu govorili da bježi, da se skloni, a on je to odbijao govoreći da bi nas ugrozio i doveo u opasnost. „Neću da stradate zbog mene, ali stradat ćete svakako“, sjeća se

Osamdeset trogodišnji
Teodor Rkman jedan
od posljednjih živućih
kroničara kordunaškog
kraja

Tešo njegovih riječi. Govorio je za sebe da više nema kuda bježati i smireno je čekao dželate. Došli su to ljeto i odveli ga u Jasenovac.

SUSRET SA USTAŠAMA

A Tešo je i mjesec dana prije stričevog predskazanja, kao golobradi glinski gimnazijalac, imao bliski susret s ustašama i za malo izbjegao najgore: Šestog aprila, kada je bombardovan Beograd, postrojili su nas po odeljenjima u dvorištu gimnazije i tadašnji direktor Luka Bačak nam je saopštio da je fašizam napao našu zemlju i da gimnazija više ne radi. Desetog maja stric Dušan pročitao je u novinama da 12. maja sve gimnazije u NDH počinju raditi. Dan posle poveo me do svog brata Milana Milića da me on odvede u Glinu. Na ulici ni žive duše. Tada saznajemo da

su prethodnu noć ustaše pohapsile sve glinske Srbe. Okrenuli smo kući ali nismo daleko stigli. Zaustavili su nas i sami u čudu otkud mi u gradu. Stric im kaže da me poveo u školu. Samo su se nas-mijali. Gimnazija radi za hrvatsku djecu, kažu stricu, a za Srbe smo otvorili novu. Odveli su nas u zatvor već prepun Srba. Kroz neko vrijeme ušao je jedan stražar i ugledavši me onako sitnog i golobradog upitao: Šta ti mali radiš ovde? - Pošao sam u školu! - Evo ti za kartu i idi kući! Stric se nikada nije vratio. Tako je završio moj prvi susret sa ustašama. Pokazalo se, ne i posljednji. Ostao je „samo“ bez jednog strica. Drugi, Pavle, dok je prije njegovog posljednjeg putovanja u Jasenovac, sa njim dijelio sobu, bili su cimeri, savjetovao ga je da se nikada ne bavi politikom. Tešo ga je poslušao, ali mu to i nije bilo od velike koristi, jer se politika bavila sa njim. Na najgori način. Svjedočio je u tinejdžerskim godinama dizanju ustanka naroda oko Petrove Gore, ustaškim pokoljima i zbjegovima. U njegovoj kući donošene su tada važne odluke, jer je treći stric Dušan bio jedan od organizatora partizanskog ustanka. Ne spominji da nam je kuća bila

ustanička, mogli bi nas i sada vako stare udaviti, ubaciti nam bombu kroz prozor-uključila se Tešina supruga baka Mika. Bilo je, kaže, i među njima dobrih ljudi. Kada bi znala gdje je onaj vojnik što nas je u Oluji, u koloni na Žirovačkoj cesti, poštedio sada bi mu svijecu zapalila. Na odlasku nam je još rekao da ga je „majka Srpkinja rodila“. Eto vidiš, u onom ratu bio sam premlad, da bi nešto važno uradio, a u ovom posljednjem star. Tako sam i u jednom i u drugom bio promatrač. Četrdeset i treće u zbjegu za Bosnu ostao sam bez konjske zaprege i sve imovine, a 95. u Oluji u izbjegličkoj koloni bez traktora i pune prikolice stvari koje smo povezli. Presjekli su kolonu, opljačkali nas temeljito i jedan vojnik nam kaže: Idite kud ste pošli, Šešelju i Miloševiću, u Hrvatskoj nemate mjesta. Tako su završili moji ratovi, u bežanijama i spašavanju golog života. Deda mi je poginuo u Prvom, stričevi u Drugom, a ovaj treći nekako smo preživjeli. A šta je posle njih ostalo? Nema mladosti, dječjeg žamora, krštenja, svatova. Ovdje se više ljudi ne pitaju šta je novo, već tko je umro. A umrli smo svi, samo što nas ovo malo još čeka svoj red kod pogrebnika.■

Povijest koja se ponavlja:

Četrdeset i treće u zbjegu za Bosnu ostao sam bez konjske zaprege i sve imovine, a '95. u Oluji u izbjegličkoj koloni bez traktora i pune prikolice stvari

Pala zvijezda!

U Identitetu broj 160 pisali smo naš novinar Ninoslav Kopač pisao je o Srbu u tekstu pod naslovom „Rakijada poticaj bržoj obnovi devastiranog spomenika ustanku“. U tekstu je između ostalog pisalo i: „To je skroman spomenik koji se sastoji od jedne, mitraljeskim mecima izrešetane, spomen ploče na kojoj se jedva može pročitati tekst, a na vrhu je bila crvena zvijezda petokraka. I ta zvijezda je platila svoj danak nekom oslobodiocu u Oluji. Međutim, Komunalno poduzeće iz Gračaca postavilo je novu zvijezdu, istina bijelu, pa i naši prijatelji Amerikanci ih imaju pedeset, možemo onda i mi imati jednu na

spomeniku kojeg ionako nitko ne obilazi. Crvena bi opet nekom domoljubu iz Bosne koji su uglavnom naselili ovaj opustošeni kraj mogla „dignuti živac“, jer posljednjih 20 godina crveno ovdje nije u modi, a crna boja koju koja tom domoljublju više prirasta srcu nije primjerena za zvijezdu petokraku. Ipak, nakon nekoliko TV emisija i razgovorima s „uglednim“ i „stručnim“ povjesničarima, ili povjesnicima, kako je „prvi“ pokojni predsjednik predložio da se zovu povjesničari, od kojih je jedan i čuveni Zdravko Tomac, koji su ustanak u Srbu, proglasili četničkim ustankom, nekom „domoljubu“ se ipak „digao živac“ i spomenik je opet ostao i bez te nove bijele zvijezde.■

Obnovljen pa devastiran spomenik ustanku u Srbu

Države arktičkog kruga, pogotovo one koje dijele izlaz na Arktički ocean (Rusija, SAD, Kanada, Danska sa Grenlandom i Norveška) već uvelike poduzimaju mjere kako bi osigurale svoj dio kolača

Utrka za bogatstvo Arktika

Piše:
GORAN
MRDAKOVIĆ

Ovog mjeseca sa radom počinje novoizgrađena platforma na ruskom pomorskom naftnom nalazištu Prirazlomno. Ono što ovoj novosti iz naftne industrije daje golemu simboličku vrijednost je lokacija spomenutog postrojenja koje se nalazi južno od Nove Zemlje, u ruskom priobalju Arktičkog oceana. Biti će to prva komercijalna pomorska bušotina na Arktiku, i svojevrstan startni hitac u utrci za bogatstva koja leže pod sjevernim ledom. Nove okolnosti otvorile su mogućnost iskorištavanja golemih arktičkih resursa. No zbog ozbiljnih poteškoća koje tamošnji surov okoliš još uvijek postavlja čovjeku, kao i zbog konkurencije koja vlada među zainteresiranim, ostvarivanje tih mogućnosti neće biti ni malo lako

Arktik je područje koje obuhvaća Arktički ocean i dijelove Europe, Azije i Sjeverne Amerike koji se nalaze sjeverno od 66. paralele. Naseljen je već tisućama godina lokalnim narodima, dok je "moderna čovjek" ozbiljnije prisutan svega jedno stoljeće. Prvi impuls za dolazak bila su znanstvena istraživanja, mada se iza njih uvijek mogao nazrijeti gospodarski interes. Meteorološke stanice dale su tom području značaj u Drugom svjetskom ratu kada je zaraćenim stranama bilo ključno imati točne vremenske prognoze. I u Hladnom ratu Arktik je bio područje isturenih predstraža i radar-skih stanica. Spoznaje o gospodarskom potencijalu postoje već dugo godina, ali su zaleđena prostranstva regije do sada predstavljala preveliku prepreku za isplativo iskorištavanje. No u zadnjem desetljeću pojavila su se tri nova faktora. Prvo, promijenila se klima. O uzrocima globalnog zatopljenja kao i o njegovim posljedicama znanstvenici vode žestoke diskusije. No učinci na Arktik su neosporivi. Današnja površina arktičkog leda samo je dvije trećine onoga što je u prosjeku iznosila u periodu 1979-2000, a trend smanjivanja se nastavlja. To znači omogućavanje pomorskog pristupa do sada nepristupačnim resursima i rutama. Drugi faktor je poboljšana tehnologija. Naftna platforma sa početka članka prva je na svijetu građena tako da bude otporna na arktički led. Na raspolaganju su i mnogi drugi tehnički noviteti, od GPS-a do daljinski navođenih podmornica. Najzad, promijenila se gospodarska jednadžba kad je u pitanju iskorištavanje prirodnih resursa. Uz sve veću svjetsku potražnju i sve manje zalihe pojedine su sirovine, prije svega nafta, višestruko skuplje nego što su bile prije desetak godina. Zbog toga ih se sada isplati vaditi i tamo gdje to prije nije bilo rentabilno. Nafta i zemni plin prvi su na listi arktičkih resursa. Po istraživanjima američke državne geološke agencije tamošnje zalihe čine 22% svjetskih rezervi fosilnih goriva, odnosno 13% ako se uzima samo nafta. Nalaze se na dnu mora koje za sada većinom pokriva led. Tu su i do sada neutvrđene ali vjerojatno značajne naslage obojenih metala i drugih dragocjenih minerala. Otapanje leda moglo bi osloboditi Sjeverni prolaz,

Rusija ima tri milijuna stanovnika na krajnjem sjeveru, koji čine 80% ukupnog stanovništva Arktika

brodsku rutu koja ide uz sjevernu obalu Rusije. Trenutno je otvorena tek nekoliko tjedana u godini, a čak i tad zahtjeva angažiranje ledolomaca. No potencijalno bi mogla skratiti putovanje od Europe do Japana za jednu trećinu, i donijeti velike profite svima koji se uz nju nalaze. Države arktičkog kruga, pogotovo one koje dijele izlaz na Arktički ocean (Rusija, SAD, Kanada, Danska sa Grenlandom i Norveška) već uvelike poduzimaju mjere kako bi osigurale svoj dio kolača. Znanstvena istraživanja mogućih resursa pojačavaju se iz godine u godinu. Gradi se infrastruktura u obliku naselja, luka i manjih aerodroma. Stanovništvo se potiče da se naseljava ili ostaje na tom području. Za sada je Rusija predvodnik u tim nastojanjima. Od Sovjetskog Saveza nasli-

jedila je preko tri milijuna stanovnika na krajnjem sjeveru, koji čine 80% ukupnog stanovništva Arktika. Čitavi gradovi, sa brodogradilištima, tvornicama i željezničkim vezama nalaze se na obali Arktičkog oceana, uz čiji rub Rusija ima najdužu obalu. Raspolaže također i najvećom flotom ledolomaca kao i najrasprostranjenijom mrežom znanstvenih stanica. Rusko političko vodstvo jasno je odredilo Arktik kao jedan od državnih prioriteta te najavilo beskompromisnu borbu za nacionalne interese na tom području. Ti interesi uključuju uspostavu ruskog epikontinentskog pojasa do Lomonosovljevog podvodnog grebena koji prelazi preko Sjevernog pola. Druge arktičke nacije brzo su reagirale na ruske postupke i izjave. Danci su uputili suprotstavljene

22% svjetskih rezervi fosilnih goriva nalazi se na Artiku

SJEVERNI PROLAZ

Globalno zatopljenje i otapanje leda moglo bi osloboditi Sjeverni prolaz, brodsku rutu koja ide uz sjevernu obalu Rusije. Trenutno je otvorena tek nekoliko tjedana u godini, a čak i tad zahtjeva angažiranje ledolomaca. Potencijalno bi mogla skratiti putovanje od Evrope do Japana za jednu trećinu, i donijeti velike profite svima koji se uz nju nalaze.

zahtjeve za područje Sjevernog pola, Kanađani su pojačali i retoriku i ulaganje u infrastrukturu, a među američkom političkom i sigurnosnom elitom pojavili su se znaci nervoze zbog zaostajanja za Rusima. Natjecanje za utjecaj je dobilo i vojnu dimenziju. Rusi su najavili stvaranje dviju brigada za arktičke uvjete, Kanađani dodatno uvježbavaju snage u regiji, a Norvežani su izvršili preorijentaciju kompletnih oružanih snaga na sjever u potezu koji je doduše samo djelomično motiviran arktičkim pitanjem. No cijela konfrontacija je zapravo znatno smirenija nego što na prvi pogled izgleda, pogotovo kad se zanemare pretjerana politička retorika i senzacionalistička tumačenja dijela komentatora. Zemlje arktičkog kruga spadaju u razvijene, visoko tehnološke

nacije koje se od Drugog svjetskog rata naovamo međusobno sukobljavaju isključivo za pregovaračkim stolom. Politički forum postoji od 1996. u obliku Arktičkog vijeća, kojem pripada 8 zemalja sa teritorijem iznad 66. paralele i 6 predstavnika domicilnih naroda i skupina. Čak i prije stvaranja Vijeća sukobi interesa na tom području rješavani su u velikoj mjeri primjenom međunarodnog prava, poput dugotrajnog ali uspješno zaključenog spora između Norveške i Rusije o razgraničenju u Barentsovom moru. Glavno otvoreno pitanje Arktika je podjela prava na iskorištavanje resursa ispod površine Arktičkog oceana. To pravo ekskluzivno pripada onoj državi koja nad određenim područjem ima proglašen isključivi gospodarski pojas ili epikontinentski pojas, po pravilima

određenim Konvencijom UN-a o pravu mora. Sve arktičke nacije osim SAD-a su pristupile Konvenciji, a i Amerikanci su se očitovali da su im njena pravila o razgraničenju prihvatljiva. Zaštićeni ekonomski pojasevi (širine 370km od polazne crte teritorijalnog mora) će se na velikim arktičkim udaljenostima rijetko preklapati. Epikontinentski pojasevi (do 650km širine) biti će znatno teži problem, ali uz pravne alate koji su na raspolaganju i dosadašnja iskustva razumno je pretpostaviti da će i oni biti riješeni na spor, ali zadovoljavajući način. Buduće iskorištavanje Arktika postavlja pitanje učinka na lokalno stanovništvo. Ono je prešlo dug put od nekadašnje diskriminacije i prezira "civiliziranog društva" prema domorodcima i totalitarne represije u sovjetskom slučaju do sadašnjeg uvažavanja njihovog glasa u određivanju budućnosti regije. Zapadne zemlje uvelike pomažu i autohtone skupine i naseljenike na svom području. To je u jednu ruku isključivanje za nepravde iz prošlosti koje si bogata društva sada mogu priuštiti, ali i ulaganje u ljude koji su na krajnjem sjeveru rijedak i dragocjen resurs vitalan za gospodarski razvoj. Nešto drugačiji primjer je Grenland, koji je od Danske dobio široku samoupravu koja uključuje samostalno iskorištavanje prirodnih bogatstava. Većini lokalnih stanovnika u tim zemljama od apsolutne je važnosti održavanje ekološke ravnoteže kako bi mogli sačuvati svoj način života. Među Rusima je mišljenje po tom pitanju podijeljeno, jer relativno brojni stanovnici sjevernih gradova pritisnuti siromaštvom više priželjkiju gospodarski rast nego očuvanje prirode sa kojom imaju malo kontakta. Za sada su države arktičkog kruga prihvatile brojne sporazume i obaveze na području ekologije. Čak je i Rusija odlučila uložiti više od pola milijarde dolara u saniranje dosadašnjih šteta. No moguća intenzivna eksploatacija fosilnih goriva i ruda mogla bi bitno ugroziti osjetljiv arktički okoliš, pogotovo ako se dogodi paralelno sa daljnjim klimatskim promjenama. Sukob zbog polarnih resursa na kraju bi se mogao pokazati ne kao politička ili vojna konfrontacija nacionalnih država, nego kao unaprijed odlučena bitka između malobrojnih lokalnih stanovnika i civilizacije gladne sirovina. ■

SKANDAL ZBOG EMITIRANJA BORATOVE PARODIJE KAZAHSTANSKE HIMNE NA NATJECANJU STRIJELACA U KUVAJTU KAO POVOD ZA INICIJATIVU:

RASIZAM I UVREDE KOJE DIJELE LJUDE NEMAJU ŠTO TRAŽITI U SPORTU. A ŠTO ĆEMO S HIMNAMA?

Piše: HRVOJE PRNJAK

Bilo bi normalno da je sport festival različitosti, promocija zdravog načina života i suživota. Samo što on to danas, znamo predobro, u velikom broju segmenata više nije. Bilo da govorimo o natjecateljima, ili o ponašanju navijača. Baš kao što niti Eurosong, recimo, za tolike "male" države još uvijek nije samo festival različitosti, glazbena razbibriga na rubu konceptualnog trasha. O tome svjedoči tzv. ozbiljnost i pretencioznost bez pokrića u konačnom uspjehu kojom se, pa i kod nas, još uvijek pristupa izboru nacionalnog predstavnika. No, vratimo se sportu, koji je oduvijek bio zahvalan teren za dešifriranje društvenih i nacionalnih kompleksa, ili ono barem za prepoznavanje frustracija nekog režima. Nedavno ste mogli pročitati vijest o "velikom skandalu", "nesvakidašnjoj uvredi" koja se dogodila na svjetskom Grand Prixu u streljaštvu održanom u Kuvajtu. Zamislite, umjesto himne Kazahstana organizatori su pustili "pogrešnu himnu, pa je umjesto službene kazahstanske himne svirala parodija iz filma o Boratu". Agencije su javljale, a patetično nastrojeni urednici preradili kako je "Marija Dmitrienko stoički podnijela nesvakidašnju uvredu i umjesto svoje nacionalne himne slušala parodiju koju je Sacha Baron Cohen snimio za film

"Borat". Delegacija Kazahstana je poslala toga tražila ispriku i novu ceremoniju, a da cijela stvar bude zanimljivija, u Kuvajtu je taj film inače - zabranjen. Nekoliko sati kasnije, domaćini su, uz ispriku, pronašli pravu verziju pjesme "Moj Kazahstan" i ponovili ceremoniju. Vjerojatno nikad nećemo saznati je li se radilo o planiranoj diverziji, ili je naprosto riječ o tehničkoj nespretnosti i neupućenosti onoga tko je, vjerojatno s interneta, "skidao" himne svih natjecatelja, ali to ne umanjuje važnost ovoga događaja koji pokazuje da se sportaši mogu natjecati - i bez himni. Pri čemu njihovi uspjesi nisu ništa manji nego s njima, dapače! Zaoštrimo li ovu tezu do kraja, možemo je postaviti i ovako: ako je u logici sporta i onog što zovemo sportskim ponašanjem u edukativno-humanističkom smislu, zbližavanje ljudi i nadilaženje razlika, hendikepa, različitosti svih vrsta, zbog čega se rasizam, ekstremni nacionalizam i nasilje s pravom smatraju nepoželjnim u sportu, zašto se ne bi "preskočilo" i himne, koje istina prije svega simbolički, ali ipak i pomalo imperijalno sugeriraju nadmoć nekog sportaša nad drugima? U individualnim sportovima je to i nekako posebno istaknuto, plus što u tim slučajevima imamo i poopćavanje pojedinačnih uspjeha, koji za intoniranje himne simbolički postaju i uspjeh

čitavog naroda. Kao da je čitav narod mogao skijati, plivati u točno određenoj pruzi, skakati sa skijaške skakaonice, boksati... Zapravo, upravo boks pruža možda zgodan model: svaki natjecatelj bira pjesmu koja ga prati i bodri na putu od svlačionice do ringa. Tako bi se moglo i s ceremonijama. Štoviše, proglašenje pobjednika bi u tom slučaju postao još osobniji, intimniji čin, a antisluhisti među sportašima ne bi više nikad došli u onu nezgodnu ulogu kad moraju glumiti da pjevaju himnu - jer tko se usudi priznati da ne zna pjevati ili, još gore, da ne zna riječi himne! - a ni Marija Dmitrienko ne bi upala u problem kakav je imala u Kuvajtu. Ako imate koju minutu vremena, svakako pogledajte na YouTubeu snimku proglašenja s "krivom" himnom, i shvatit ćete svu besmislenost emitiranja tih pjesama koje bi svemu trebale dati patinu svečanog, uzvišenog čina. Dmitrienko, naime, u početku pomalo mehanički, i čini se bez razumijevanja sluša himnu s tekstom koji parodira uglavnom nedemokratsku vladavinu Nursultana Nazarbajeva u Kazahstanu, a onda se malo uzvrpoljila, kao da je tek negdje na trećini himne počela uistinu razumijevati tekst. Jer, nešto nije bilo u redu: umjesto stihova "Na nebu, zlatno sunce..." mogla je čuti kako su "kazahstanske prostitutke najčišće u regiji". Dakako, ako razumije

IZBACITI HIMNU IZ SPORTA!?

Ako je u logici sporta i onog što zovemo sportskim ponašanjem u edukativno-humanističkom smislu, zbližavanje ljudi i nadilaženje razlika, hendikepa, različitosti svih vrsta, zbog čega se rasizam, ekstremni nacionalizam i nasilje s pravom smatraju nepoželjnim u sportu, zašto se ne bi “preskočilo” i himne, koje istina prije svega simbolički, ali ipak i pomalo imperijalno sugeriraju nadmoć nekog sportaša nad drugima?

engleski. Uz blagi smiješak i očitu nelagodnu, nakon intoniranja “himne”, zbunjeno se zagledala negdje prema publici, očito tražeći nečiji pogled. “Što sada, što je ovo?”, kao da je pitala pomalo prestravljenim pogledom... Valjda joj se neće ništa dogoditi zato što je disciplinirano odslušala himnu, pa makar bila i pogrešna, tj. u izvedbi britanskog komičara! Kažem, možda djevojka ne zna najbolje engleski, možda joj baš to bude tzv. olakšavajuća okolnost. Zbog svega pobrojanog, zašto sportaši ne bi sami odlučivali hoće li svoj uspjeh “žrtvovati” na oltar domovine, tj. posvetiti ga čitavom narodu, ili će ga zadržati za sebe, svog trenera, obitelj, djevojku, mladića, djecu... ili koga već pozele?! Jer, ako tvoj osobni uspjeh automatski nije tvoj, čak i ako država nije puno uložila u taj tvoj uspjeh, zar nije u neku

ruku svejedno što svira; himna, Borat ili Novi fosili? Pogotovo ako nisi od onih što plaću na himnu i svoje domoljublje iskazuju u sličnim patetičnim manifestacijama?! Sigurno je da bi se na taj način otupila i oštrica onih koji na sportske događaje, pogotovo kad je riječ o utakmicama reprezentativnih selekcija, dolaze kako bi izrazili neke hipertrofirane “davnne animozitete”, odnosno “naplatili neke dugove iz povijesti”. Jer, zamislite, dođete uživiljeni i “nabrijani”, lice ste obojali u ratnim nacionalnim bojama, grlo “podmazali” s nekoliko piva... kad tamo intoniraju neku veselu pjesmu Gustafa ili TBF-a! Ne treba očekivati da bi je suparnički navijači zapjevali, ali možda bi rjeđe zviždali, što u slučaju himne nerijetko ima i dimenziju malog diplomatskog skandala. Ovako, tko bi zviždao na, primjerice,

Rolling Stonese?! Uostalom, sjetimo se, nešto slično smo imali na Svjetskom rukometnom prvenstvu 2009. godine, kad su hrvatski reprezentativci nakon svake pobjede s publikom pjevali svoj interni hit - pjesmu Morska vila splitske grupe Daleka obala. Stvar je funkcionirala, a svi su kući odlazili zadovoljni i razdragani, nipošto i agresivni! Mnogi su se čudili tom izboru Ivana Balića i društva, jer “neslužbena himna rukometaša”, kako je primijetio netko od kolega koji su izvještavali s tog prvenstva - “nije nimalo nalik ostalim navijačkim pjesmama”. Znaite već kojim. Ljubavnim. Dakle, onima u kojima iskazujemo ljubav prema svojim klubovima i državi te onima u kojima iskazujemo “ljubav” prema suparnicima. Spominjemo im majke, sestre, i kako to već ide u suvremenoj navijačkoj poeziji. ■

INSTITUCIJE I ORGANIZACIJE ZA ZAŠTITU LJUDSKIH PRAVA I PRAVA NACIONALNIH MANJINA

► Pučki pravobranitelj

Štiti ustavna i zakonska prava građana pred državnim i lokalnom upravom, te središnje tijelo nadležno za suzbijanje diskriminacije
Opatička 4, Zagreb
Tel: +3851 48 51 855
Fax: +3851 63 03 014
E-mail: ombudsman@inet.hr
www.ombudsman.hr

► Savjet za nacionalne manjine RH

Krovno tijelo koje povezuje institucije i interese nacionalnih manjina na državnoj razini
Mesnička 23, Zagreb
tel. 01/4569-286
fax. 01/ 4569-297
e-mail: savjet.nac.manjine@vlada.hr
www.savjet.nacionalne-manjine.info

► Ured za ljudska prava Vlade RH

Trg Maršala Tita 8, Zagreb
Telefon: 01/ 48 77 660
Fax: 01/ 48 13 430
www.ljudskaprava-vladarh.hr
Stručna služba Vlade koja se bavi zaštitom, promocijom i poštivanjem ljudskih prava u RH

► Ured za nacionalne manjine Vlade RH

Stručna služba Vlade koja se brine o ostvarivanju ravnopravnosti nacionalnih manjina i njihovih prava utvrđenih Ustavom i zakonom
Mesnička 23, 10 000 Zagreb
Tel: 01 4569 358
Tel: 01 4569 397
Fax: 01 4569 324
E-mail: nacionalne.manjine@vlada.hr

► Centar za ljudska prava

Prati stanje ljudskih prava, informira i educira o ljudskim pravima, pruža podršku organizacijama civilnog društva
Kralja Držislava 6, Zagreb
Tel: +3851 46 36 547
Fax: +3851 46 53 010
www.human-rights.hr

► Hrvatski helsinški odbor za ljudska prava

Promiče zaštitu ljudskih prava, demokratskih institucija i vladavine prava, te pomaže žrtvama kojima su ljudska prava ugrožena
Miramarska 11b, Zagreb
Tel: +3851 46 13 630
Fax: +3851 46 13 650
hho@hho.hr
www.hho.hr

► Srpsko narodno vijeće

Nacionalna koordinacija vijeća srpske nacionalne manjine i manjinska samouprava Srba u Hrvatskoj
Ilica 16, Zagreb
Tel: +3851 48 86 368
Fax: +3851 48 86 372
E-mail: ured@snv.hr
www.snv.hr

► Srpski demokratski forum

Najstarija organizacija Srba u Hrvatskoj koja se bavi zaštitom i promocijom ljudskih prava i prava nacionalnih manjina
Ilica 16, Zagreb
Tel: +3851 49 21 862
Fax: +3851 49 21 827
E-mail: zagreb-sdf@sdf.hr
www.sdf.hr

► Srpsko kulturno društvo „Prosvjeta“

Krovna organizacija koja promovira kulturu i stvaralaštvo Srba u Hrvatskoj
Berislavićeva 10, 10000 Zagreb
tel/fax. 01/4872-480
e-mail: skdprosvjeta@skdprosvjeta.com
www.skdprosvjeta.com

► Privrednik

Srpsko privredno društvo
Preradovićeve 18/1, Zagreb
Tel: +3851 48 54 478
Fax: +3851 48 54 478
E-mail: ured@privrednik.net
www.privrednik.net

► Zajedničko vijeće općina Vukovar

Štiti ljudska, građanska i manjinska prava srpske etničke zajednice u istočnoj Slavoniji
Eugena Kvaternika 1, Vukovar
tel: +385 32 422 750
fax: +385 32 422 755
e-mail: zvo@vu.t-com.hr
www.zvo.hr

► GONG

Potiče građane na aktivnije sudjelovanje u političkim procesima
Trg bana J. Jelačića 15/IV, Zagreb
Tel: (01) 4825-444; Fax: (01) 4825-445;
E-mail: gong@gong.hr
www.gong.hr

► Ženska mreža Hrvatske

Lošinskih brodograditelja 33, Mali Lošinj
Tel/Fax: +385 51 233 650
koordinatorka@zenska-mreza.hr
www.zenska-mreza.hr
Predstavlja 50-ak organizacija koje se bave zaštitom i promocijom prava žena

► Koalicija za promociju i zaštitu ljudskih prava

Savez nevladinih organizacija koje rade na ostvarivanju i unapređenju ljudskih prava, razvoju demokracije i vladavine prava
Gornjodravska 81, Osijek
Tel: +385 31 284 320
Fax: +385 31 284 321
E-mail: lsc@os.t-com.hr
www.lsc.hr
Članice koalicije:
Centar za građanske inicijative
Poreč, Partizanska 2b
Tel: +385 52 428 586
Fax: +385 52 452 746
E-mail: cgiporec@zamir.net

www.cgiporec.hr

► Centar za mir, nenasilje i ljudska prava

Osijek, Trg Augusta Senoe 1
Tel: +385 31 206 886
Fax: +385 31 206 889
E-mail: centar-za-mir@centar-za-mir.hr
www.centar-za-mir.hr

► Centar za mir, pravne savjete i psihosocijalnu pomoć

Vukovar, Fra Antuna Tomaševića 32
Tel: +385 32 413 319
Fax: +385 32 413 317
E-mail: centar-za-mir@vk.t-com.hr
www.center4peace.org
Dalmatinski odbor solidarnosti
Split, Šetalište Bačvice 10
Tel/Fax: +385 21 488 944
E-mail: info@dos.hr
www.dalmatinski-odbor-solidarnosti.hr

► HOMO Pula

Pula, G. Martinuzzi 23
Tel: +385 52 505 976
Fax: +385 52 506 012
E-mail: homo@pu.t-com.hr
Organizacija građanske inicijative Osijek
Tel/Fax: +385 31 582 290
www.ogi.hr

► Odbor za ljudska prava Karlovac

Karlovac, Vraniczanyjeva 6
Tel: +385 47 600 634
Fax: +385 47 616 365
E-mail: chr-ka@ka.t-com.hr
www.sigmacentar.hr
Srpski demokratski forum
www.sdf.hr

► Udruženje za mir i ljudska prava Baranja

Bilje, Petefi, Šandora 78
Tel/Fax: +385 31 750 892
E-mail: baranja@inet.hr
www.udruzenje-baranja.hr

► Kuća ljudskih prava

Selska 112, Zagreb
www.kucaljudskihprava.hr
Osnovana u cilju promicanja, razvitka i unaprjeđenja zaštite ljudskih prava
Osnivači Kuće ljudskih prava su:
Centar za mirovne studije
www.cms.hr
Documenta - Centar za suočavanje s prošlošću
www.documenta.hr
Grupa za ženska ljudska prava B.a.B.e.
www.babe.hr
Građanski odbor za ljudska prava
www.goljp.hr
Udruga za promicanje istih mogućnosti
www.upim.hr
Udruga za zaštitu i promicanje mentalnog zdravlja
www.udruga-svitanje.com

www.identitet.info